

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE
INSTITUT SPOLUPRACUJÍCÍHO OBVINĚNÉHO

Jan Placek

Plzeň 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Jan PLACEK**
Osobní číslo: **R17M0242P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Institut spolupracujícího obviněného**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Pojem, charakteristika a vývoj institutu spolupracujícího obviněného
2. Platná právní úprava institutu spolupracujícího obviněného v ČR
3. Institut spolupracujícího obviněného z pohledu vybraných zahraničních právních úprav
4. Shrnutí, závěry a úvahy de lege ferenda

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7.
FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.
HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, ŠÁMAL, Pavel, ŠTURMA, Pavel, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KARFÍKOVÁ, Marie. Právní slovník. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009
ŠÁMAL, Pavel. Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. Vyd. 1. Praha: CODEX Bohemia, 1999. 403 s. ISBN 80-85963-89-2.
VANTUCH, P. Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha C. H. Beck, 2010
VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.). Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU, 2003.
MARINI, Michael. Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-732-4.
POLÁK, P. (2011) Svedok v trestnom konaní. Bratislava: Eurokódex. ISBN 978-80-89447-49-7 a mnohé další.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Petr Škvain, Ph.D.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **15. března 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

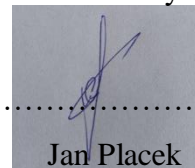
Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 19. října 2021

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto práci na téma *Institut spolupracujícího obviněného* vypracoval samostatně a použil přitom jen uvedených pramenů a literatury.

České Budějovice 2022

.....
Jan Placek

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěl poděkovat JUDr. Petru Škvainovi, Ph.D. za cenné rady a vedení této diplomové práce, a současně za jeho ochotu s přijmutím její individuální tematiky. Velké díky náleží taktéž mému otci Ing. Bc. Milanovi Plackovi za poskytnutí prvotních impulsů a myšlenek k tvorbě práce na právě toto téma. Dále bych chtěl poděkovat všem respondentům mých dotazníkových šetření za jimi poskytnuté informace a odpovědi.

Obsah

Úvod.....	1
1 Pojem, charakteristika a vývoj institutu spolupracujícího obviněného ...	3
1.1 Organizovaný zločin	3
1.2 Korunní svědek, informátor, agent a spolupracující obviněný	6
1.3 Vývoj institutu spolupracujícího obviněného v českém právu	9
2 Platná právní úprava institutu spolupracujícího obviněného v České republice	13
2.1 Podmínky aplikace institutu spolupracujícího obviněného	15
2.1.1 Podmínky podmiňovací	16
2.1.2 Podmínky vylučující	34
2.2 Hmotněprávní důsledky a trestání spolupracujícího obviněného	36
2.2.1 Benefity spolupracujícího obviněného	36
2.3 Ochrana osoby spolupracujícího obviněného	41
2.3.1 Institut utajeného svědka	42
2.3.2 Ochrana Policie ČR	45
2.3.3 Zvláštní ochrana svědka a dalších osob	46
2.3.4 Ochrana následná	47
2.3.5 Limity a úskalí ochrany	48
2.4 Výpověď spolupracujícího obviněného	50
2.5 Vybraná intervence a judikatura Evropského soudu pro lidská práva	56
3 Institut spolupracujícího obviněného z pohledu vybraných zahraničních právních úprav	60
3.1 Spolupracující obviněný z pohledu slovenské právní úpravy	60
3.2 Spolupracující obviněný z pohledu právní úpravy USA	66
4 Shrnutí, hodnocení a úvahy de lege ferenda.....	72
Závěr.....	78
Seznam použité literatury	81
Abstract	90

Seznam použitých zkratk

TR	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
NS	Nejvyšší soud České republiky
ÚS	Ústavní soud České republiky
EÚOLP	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících (Sdělení č. 209/1992 Sb.)
ZZOS	Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky
ESLP	Evropský soud pro lidská práva

Úvod

Základní teoretický rámec světových právních kultur zná ve své podstatě dvě základní rozlišení. Jedná se o angloamerickou a kontinentální právní kulturu. Kultura angloamerická, která vychází ze systému common law, tedy práva obecného, zvykového a obyčejového, se zakládá na precedenční bázi, zatímco kultura kontinentální vychází z primárního pramene, kterým je zákon. Oba systémy jsou do značné míry separované a rozdílné. Přesto však můžeme v poslední době sledovat jakési pronikání principů a institutů systému common law do naší, tedy kontinentální právní kultury. Institut spolupracujícího obviněného je toho vlajkovým příkladem, byť se v jeho mateřské kultuře setkáme s mírně odlišnou právní úpravou či terminologickým označením a pojetím.

Spolupracující obviněný, jakožto právní institut, si našel svou cestu do kontinentální právní kultury jako jeden z nástrojů pro boj s organizovaným zločinem. Právě organizovaný zločin vlivem své komplikovanosti, propracovanosti, hierarchického uspořádání osob pachatelů a velmi obtížnému odhalování představuje závažný problém a bezpečnostní hrozbu, a to nejen pro dnešní společnost.

V případě dopadení pachatele zainteresovaného do organizovaného zločinu se v rámci trestního řízení může uplatnit tento právní nástroj spočívající v součinnosti pachatele s orgány činnými v trestním řízení za účelem objasnění trestné činnosti a případného odhalení dalších podstatných informací či osob v rámci tohoto druhu kriminality. Jako protiváha slouží, v případě označení pachatele za spolupracujícího obviněného státním zástupcem, možnost snížení trestu, odložení či zastavení trestního stíhání nebo dokonce upuštění od potrestání.

Tato práce je rozdělena do 4 základních kapitol. Kapitola první slouží k charakteristice, základnímu vymezení institutu spolupracujícího obviněného, jeho vývoji a účelu včetně vztahu k organizovanému zločinu. Ve druhé kapitole práce předkládá platnou právní úpravu České republiky a věnuje se jejím specifickým znakům a aspektům. Současně definuje a hodnotí jednotlivé hmotněprávní důsledky pro osobu spolupracujícího obviněného. Kapitola třetí se zaobírá komparací a zhodnocením české právní úpravy vůči vybraným zahraničním úpravám. Pro tento účel jsem si vybral právní úpravu USA a Slovenska. Závěrečná čtvrtá kapitola se věnuje shrnutí, závěru a osobním i přejatým úvahám *de lege ferenda* vycházejících z informací v průběhu psaní práce získaných.

Jako hlavní cíl pro tuto práci jsem si vytyčil objektivní sumarizaci a komparaci tohoto institutu, zhodnocení české právní úpravy tohoto institutu a do jaké míry je tato úprava komplexní a účelná, popřípadě jakým způsobem by měla či mohla být dotvořena nebo zdokonalena. Práce se zároveň snaží zodpovědět otázku, zdali jsou zásady českého trestního řízení v souladu se zásadami institutu spolupracujícího obviněného, popřípadě v čem dochází k jejich střetu a prolomení. Nástin možných změn, novelizací či vylepšení současné podoby institutu je hlavní externalitou této práce po aktivním hodnocení a komparaci současné právní úpravy. Dalším cílem je získání podkladných informací pro tvorbu této práce a výchozích idejí z komunikace se soudci a státními zástupci za účelem zjištění jejich názoru do dané problematiky. Práce si tedy klade za cíl mimo jiné propojení roviny teoretické na straně jedné a roviny praktické nebo též aplikační na straně druhé.

Metodologie: Práce čerpá z veřejně dostupných zdrojů, jež jsou průběžně citovány a v závěru práce souborně uvedeny. Jedná se primárně o monografie a zákonnou úpravu České republiky a dalších řešených států, dále pak o odborné články, soudní rozhodnutí, fundované komentáře a analýzy, zdroje písemné i internetové. Co se metodiky týče jsem při psaní této práce využil metod deskriptivních, komparačních a empiricko-analytických. Kvantitativní rozsah práce je do značné míry omezen a ovlivněn požadavkem a limitací rozsahu, jež jsou kladeny na vysokoškolskou kvalifikační práci. Jedná se tedy o obraz problematiky částečný a mým výběrem subjektivně zaměřený.

1 Pojem, charakteristika a vývoj institutu spolupracujícího obviněného

Institut spolupracujícího obviněného vznikl a působí jako jeden z účinných nástrojů v boji proti organizovanému zločinu. Právě organizovaný zločin v minulosti sehrál roli, jako jedna z příčin jeho vzniku, a i v současné době představuje neméně důležitou otázku, s níž je potřeba se zabírat. Jelikož se tato práce věnuje právě problematice tohoto právního institutu, stručné vymezení organizovaného zločinu v jejím úvodu je věcné a měli bychom s ním tedy začít.

1.1 Organizovaný zločin

Organizovaný zločin by se dal nejlépe charakterizovat jako vyšší forma páčání kriminality různých druhů, které vykazuje jisté stabilní znaky. Mezi takovéto znaky lze zařadit například organizovanost, neexistenci jakýchkoliv limitujících pravidel či hranic, které by tuto kriminalitu mohly vnitřně brzdit, strukturální hierarchii či vazbovou konjunkci vztahů, jež se vyskytují v organizovaných skupinách či zločineckých organizacích zaměřujících se na tento druh trestné činnosti. Dalším neformálním znakem bude poměrně často výběr aktivit, kde lze manipulovat z peněžní hotovostí, protože jen tímto způsobem, lze zaručit horší možnost kontroly toku nelegálně získaných peněz.¹ Jedná se o relativně novou bezpečnostní hrozbu nevojenského charakteru.² Mezi nejčastěji postihnuté oblasti patří především drogová kriminalita, organizování nelegální migrace, obchodování se zbraněmi, lidmi či jiným nelegálním materiálem, násilná trestná činnost zahrnující únosy, nájemné vraždy a podobně, organizované kuplířství či formy destabilizační³, a dle mého názoru nejzávažnější, kriminality vůči státu, kam lze řadit například praní špinavých peněz, finanční kriminalitu, vydírání, zmanipulované konkurzy či výběrová řízení, korupci a padělání.⁴

Zákonná definice se v naší úpravě omezuje pouze na vymezení organizované zločinecké skupiny, ponechává tedy definici organizovaného

¹ HRABÁLEK, Martin a kol. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 15-16.

² HRABÁLEK, Martin a kol. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 12.

³ Pod pojmem „destabilizační kriminalita“ je myšlena aktivita, která zásadním způsobem ohrožuje fungování institucí či úředních osob v právním státě a je schopna negativně ovlivnit jejich činnost.

⁴ Policie České republiky, 2020 [online]. *Co je organizovaný zločin*. [cit. 13.3.2021]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-organizovany-zlocin.aspx>.

zločinu nepokrytou. Podle ní je organizovanou zločineckou skupinou společenství nejméně tří trestně odpovědných osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti.⁵ Od toho je potřeba odlišit spolupachatelství⁶ na trestném činu, které se může zdát obdobné, nicméně nenaplnuje vyšší formální znaky organizovanosti a rozložení rolí. Dalším z kritických odlišení od spolupachatelství je vědomé zavinění. Zatímco nedbalostních trestných činů se spolupachatel dopustit může, pro pachatele organizovaného zločinu se výšeč omezuje na trestné činy úmyslné. Je tedy dle zákona nutné, aby si pachatel byl plně vědom nejen páchaní trestné činnosti jako takové, ale zároveň své pozice v rámci zločineckého uskupení.⁷ Z podstaty věci tedy lze vyvozovat, že se jedná o trestnou činnost soustavnou a dlouhodobě plánovanou či rozvrženou. Současně nelze vyloučit, že pachatel, který se dopustil trestného činu jako člen organizované skupiny může být mimo to i postižen jako pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované skupiny.⁸

Dle míry a formy organizovanosti můžeme vyčlenit čtyři stupně skupin páchající kriminální činnost. Nejnižší formou je příležitostná skupina, která vzniká spontánním a momentálním způsobem bez předešlé domluvy či založení, využívá pouze aktuální příznivé situace. Obvykle v ní nelze hledat žádnou rozdělenou dělbu práce či hierarchické vedení a uspořádání. Primárně se bude jednat o výtržníky či násilníky, kupříkladu fanoušci na sportovních zápasech. Do této sekce lze velmi často řadit efekt davové psychózy. Vyšší formou je již parta, která vykazuje časově vyšší stabilitu a trváním. Členství v ní je poměrně svobodné, většinou již hierarchicky uspořádané a vzniká za dosažením či uspokojením společných cílů a zájmů. Třetím a čtvrtým stupněm jsou pak již organizovaná kriminální skupina a konečně zločinecká organizace. Ty již disponují větším rozsahem, vlivem, hierarchií, působností a plánováním.⁹

Můžeme rozlišovat mnoho druhů a typů zločineckých organizací, a to například s ohledem na jejich velikosti, geografické působnosti, specializace či

⁵ § 129 TZ.

⁶ Srovnej s § 23 TZ.

⁷ ŠÍDOVÁ, Dagmar. *Organizovaná skupina a odpovědnost za zavinění*. Právní rozhledy, 1998, č. 5, s. 240-242, Zdroj: www.beck-online.cz.

⁸ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Organizovaná zločinecká skupina*. Právní slovník. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.

⁹ NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní*. Praha: Naše vojsko, 1995, s. 28-29.

výběr nástrojů a metod, jež ke svým aktivitám využívají. Dle velikosti a působení můžeme organizovaný zločin dělit na takzvaně domácí organizovaný zločin, limitující se na území jednoho státu, dále pak organizovaný zločin mezinárodní, jež přesahuje území jednoho státu a je schopen ohrožovat suverenitu či fungování jednotlivých zemí a konečně organizovaný zločin globální, který působí ve více státech světa, které svou nelegální aktivitou propojuje a využívá.¹⁰

V České republice se organizovaný zločin rozvinul až po revoluci, a to převážně vlivem nedokonalého legislativního zřízení, špatné a ovlivnitelné justice a neznalosti samostatné moderní politiky. Lidově řečeno lze tento fenomén pojmenovat jako vysokou formu „nelegálního podnikání“. Jeho cílem je primárně peněžitý či materiální zisk, nicméně nelze opomenout ani mocenskou a manipulační schopnost, kterou může skupina či konkrétní osoba organizovaným zločinem získat. Ucelený náhled podává ve svém článku JUDr. Bronislava Coufalová, když na úvod vymezuje organizovaný zločin takto: *„Organizovaný zločin patří bezesporu k nejzávažnějším problémům soudobé společnosti. Je to fenomén, který různým způsobem a různou intenzitou zasahuje do mnoha sfér občanské společnosti a ohrožuje tak nejen práva jednotlivců, ale je i hrozbou pro právní stát a jeho demokratické zřízení. Jde o jev, který se úspěšně a efektivně rozvíjí zejména v oblastech, kde účinně nepůsobí legislativa a veřejná moc, a je nutné jej považovat za jedno z největších bezpečnostních rizik...“*¹¹ Právě zmiňovaná nebezpečnost nutí zákonodárce k efektivním řešením, mezi které řadíme i institut spolupracujícího obviněného. Dalšími nástroji pro boj s organizovaným zločinem jsou bezpochyby zpřísnění trestních represí a postihů za takto spáchané zločiny, prvek beztrestnosti agenta¹² nebo zamezení legalizací výnosů z trestných činností.

Důležité je také uvést, že v České republice neexistuje žádná speciální či odtržená subkultura organizovaného zločinu či mafie. Český organizovaný zločin lze dělit na vyšší a nižší, přičemž pozornost přitahuje soustavně hlavně ten vyšší, který je představován kontakty a působením ve vysoké politice. Jako kladné lze brát, že neexistencí žádného specializovaného sektoru organizovaného zločinu není chod českého státu vystaven tak zásadním tlakům, jak to lze pozorovat v jiných

¹⁰ HRABÁLEK, Martin a kol. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 24.

¹¹ COUFALOVÁ, Bronislava. *Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku*. Bulletin advokacie, 2009, č. 10, s. 82-85, Zdroj: www.beck-online.cz.

¹² Srovnej s § 363 TZ.

zemích, nicméně na stranu druhou zůstává poměrně skrytá a od pozornosti odtržená nižší forma této organizované kriminality.¹³

1.2 Korunní svědek, informátor, agent a spolupracující obviněný

Pokud budeme mluvit o institutu spolupracujícího obviněného, s největší pravděpodobností se setkáme s dalšími pojmy jako je korunní svědek, informátor či agent. Všechny tyto pojmy mají do jisté míry společnou konjunkci k trestnímu řízení a v jádrech jejich významu najdeme taktéž společné znaky. I přesto ovšem nejsou pouhou rozmanitostí terminologie pojmosloví vůči jediné skutečnosti. Lze mezi nimi spatřovat zásadní rozdíl právní, vývojový i kategorický. Ve snaze předejít možným záměnám a špatnému použití těchto pojmů se jako vhodné jeví předestřít stručnou charakteristiku každého z nich.

Původ pojmu korunního svědka lze vystopovat do Velké Británie. Již staré anglické právo znalo pojem *approver*, pod kterým byla myšlena osoba, jež byla spolupachatelem trestného činu a sama se k takovému činu doznala.¹⁴ Doznaný spolupachatel mohl následně přistoupit k možnosti odhalení ostatních spolupachatelů trestného činu. Za odměnu byl vymaněn z role obžalovaného a jeho role v řízení se proměnila v pozici svědka. Z této pak musel poskytnout patřičné množství důkazního materiálu, aby usvědčil ostatní spolupachatele. V případě úspěchu mu byla poskytnuta satisfakce v podobě snížení trestu či úplného upuštění od potrestání. V případě opačném byl potrestán sankcí absolutní, tedy oběšením. Pro tento druh pachatele se lidově vžil název *King's Evidence* nebo též *Queen's Evidence*, v závislosti na tom, zdali v době trestního řízení proti pachateli vládl král či královna.¹⁵ Tak či tak, právě zde tkví původ pojmu korunní svědek, jelikož takové to osobě byla v řízení přičítána značná důležitost neboli svědek důležitý pro korunu. Současně lze hovořit i o pojmu *Accomplice witness*. V tomto případě máme na mysli osobu, jež se sama a dobrovolně přizná před nebo bezprostředně po spáchání trestného činu a současně s tím dopomůže k dopadení ostatních pachatelů trestného

¹³ ŠMÍD, Tomáš, KUPKA, Petr. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011, s. 302-303.

¹⁴ CAMPBELL, Henry a kol. *Blackův právní slovník*. 6. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1993, s.105- pod heslem „Approver“.

¹⁵ CAMPBELL, Henry a kol. *Blackův právní slovník*. 6. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1993, s. 802- pod heslem „King's (Queen's) evidence“.

činu nebo alespoň objasní zásadní informace, jež povedou k jejich dopadení.¹⁶ Hlavní rozdíl vůči korunnímu svědkovi lze spatřovat v dobrovolnosti spolupráce. Zatímco korunní svědek se k takovéto spolupráci zaváže až po zadržení či odhalení, spolupracující svědek (accoplice witness) k tomuto kroku přistoupí dobrovolně a v mnohem těsnější časové či kauzální blízkosti. V současném právním pojetí je pak rozdíl mezi korunním svědkem a spolupracujícím obviněným spatřován převážně v právní stránce. Zatímco korunní svědek je institut, jehož aplikace má převážně procesněprávní aspekty dopady, spolupracující obviněný naopak zapadá do sekce hmotněprávních. Korunní svědek, který takto podá svědectví o dalších osobách páchající trestnou činnost se stává formálně beztrestným¹⁷, jelikož ztrácí trestní odpovědnost a nelze proti němu vést trestní řízení, byť jeho faktická trestnost za činy jím spáchané nezanikla, zatímco v případě spolupracujícího obviněného lze řízení vést, jelikož nepozbyl trestní odpovědnosti, a dopad pro tuto spolupracující osobu může být v budoucnu pro změnu hmotněprávní.¹⁸

Problematické je ovšem použití těchto pojmů v prostředí České republiky. Česká právní úprava zakotvuje obdobnou podobu tohoto institutu, avšak pod pojmem spolupracující obviněný¹⁹, neznaje tedy terminologii korunního svědka. Přesto je to právě druhý zmíněný pojem, jenž je v českém prostředí více familiární. Obecné mínění populace zná spíše pojem korunního svědka než pojem spolupracujícího obviněného. Současně s tím je pojem korunního svědka vykládán chybně. Z kontextu povědomí naší společnosti²⁰ je korunní svědek vnímán převážně jako osoba, jež byla svědkem trestného činu a její svědectví má signifikantní váhu jako důkazní břemeno.²¹ Často mu je poskytnuta ochrana, aby do jeho bezpečí a autentického svědectví nebylo žádným způsobem zasahováno. Je

¹⁶ CAMPBELL, Henry a kol. *Blackův právní slovník*. 6. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1993, s. 22- pod heslem „Accomplice witness“.

¹⁷ Zákonná úprava zemí s aplikujícím institutem korunního svědka samozřejmě předpokládá celou řadu taxativních podmínek, jež musejí být splněny.

¹⁸ FENYK, J., ČÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 491-492.

¹⁹ § 178a TR.

²⁰ Pojem korunního svědka byl dříve a stále často je nekorektně používán například policií či četnictvem, např: *Četnické humoresky* [TV seriál]. Režie Antonín Moskalyk, Pavlína Moskalyková. Česko 2001-2007.

²¹ Z krátkého dotazníkového šetření bylo zjištěno, že pojem korunního svědka je převážně vnímán jako osoba pouze vizuálně či jinak přítomna trestnému činu, přičemž právě její svědectví je nepostradatelné nebo přinejmenším velmi zásadní k usvědčení pachatele. Přibližně jen třetina dotázaných pak chápe konexi mezi korunním svědkem a spolupracujícím obviněným. Majoritní většina pak uvedla, že se s pojmem korunního svědka setkala nejčastěji ve filmech či seriálech, jako druhá nejčastější možnost pak figurovalo rozhlasové či televizní vysílání zpráv. Přibližně třetina dotázaných pak o institutu spolupracujícího obviněného nikdy neslyšela.

tak tedy vnímán pouze svědek trestné činnosti, aniž by se na ní jakýmkoliv způsobem podílel.²² O to řidší je povědomí o spojení spolupracujícího obviněného s organizovaným zločinem.

K dalšímu nesprávnému použití terminologie dochází při záměně označení spolupracujícího obviněného jako informátora či agenta. Oba výrazy představují stejnou skutečnost, nicméně česká právní úprava vymezuje pouze institut agenta.²³ Agentem se rozumí policista nebo příslušník Policie ČR či příslušník Bezpečnostních sborů, který plní příkazy jeho řídicím policejním orgánem mu uložené, a to jak na území České republiky, tak i na území cizího státu.²⁴ Jedná se o jeden z operativních pátracích prostředků²⁵, který je používám v oblasti kriminality páchané organizovanou či teroristickou skupinou.²⁶ Agent působí uvnitř této skupiny s cílem získat či odhalit podstatné informace, které následně poskytuje policejnímu orgánu. Za tímto účel mu je často poskytována falešná či skrytá identita včetně eliminace záznamů o jeho propojení s policejním orgánem. Takto použitý agent, byť se dopouštějíc trestného činu účasti na teroristické či zločinecké organizaci²⁷, není za své jednání trestně odpovědný. To neplatí v případě, že takovou to skupinu zosnoval nebo sám založil.²⁸ Informátorem pak může být klasifikována každá osoba, jež poskytuje jisté informace a skutečnosti některému z orgánu činných v trestním řízení.

Zásadní rozdíl oproti spolupracujícímu obviněnému tkví v přístupu k trestné činnosti. Zatímco agent vstupuje do kriminálního prostředí již s předem daným cílem získání informací pro policejní orgány, spolupracující obviněný tuto součinnost navazuje až v průběhu trestního řízení. Zároveň mu není poskytnuta či garantována absolutní beztrestnost, jako tomu je v případě agenta. Současně lze odlišnost spatřovat i v původu použití institutu. Zatímco využití agenta je vázáno souhlasem Vrchního soudu, označení pachatele jako spolupracujícího obviněného je ponecháno na volném uvážení státního zástupce.

²² PŮRY, František. *Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka*. In: *Nad institutem korunního svědka*: sborník příspěvků z odborného semináře 6. února 2003 v Plzni. Vyd. 1. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003, s. 13-14.

²³ § 312c TZ.

²⁴ Srovnej s § 92 odst. 2 písm. a) zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

²⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Operativně pátrací prostředky*. In: HENDRYCH, Dušan. a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.

²⁶ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Agent*. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.

²⁷ Mimo jiné se dopouští i dalších trestných činů, které současně páchá ona zločinecká či teroristická skupina.

²⁸ § 363 odst. 3 TZ.

S ohledem na vyjasnění užití výše zmíněného pojmosloví bude v následujících částech práce použito přesných označení, v kterých je potřeba spatřovat záměr autora, a nikoliv tak chybné terminologické pojmenování.

1.3 Vývoj institutu spolupracujícího obviněného v českém právu

Se snahou ukotvit institut spolupracujícího obviněného v českém právu se lze poprvé setkat v roce 2002. Jednalo se o návrh vypracovaný v rámci spolupráce Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva vnitra.²⁹ Ten vůbec poprvé obsahoval úpravu tohoto institutu. S jistými aspekty spolupráce mezi pachatelem trestné činnosti a policejním orgánem se bylo možné setkat i dříve, nicméně se jednalo spíše o polehčující okolnosti či možnosti dočasného přerušování trestního stíhání, nikoliv však o explicitní úpravu samostatného institutu. Tento návrh byl podroben velkému množství negativní kritiky a jeho předložení se neseťkalo s úspěchem. Po prvotním schválení Poslaneckou sněmovnou byl návrh předložen Senátu, jež ho zamítl a vrátil k novému projednání sněmovnou, která již napodruhé návrh nepřijala.³⁰ Nicméně jako takový posloužil za podklad pro návrh pozdější, který byl předložen o dva roky později.³¹ I přesto, že se jednalo o návrh mnohem dokonalejšího a propracovanějšího charakteru, se neseťkal s úspěchem. Po schválení Poslaneckou sněmovnou Senát návrh opět zamítl, avšak tentokrát byl sněmovnou přehlasován. Následně prezident republiky Václav Klaus využil svého prezidentského práva veta a návrh opět vrátil k projednání do Poslanecké sněmovny, která ho již napotřetí zamítla.³² Zásadní problém byl spatřován v rozdílném východisku obou komor Parlamentu ohledně tak zásadní problematiky. Současně se prezident vyjádřil, že pravomoc rozhodovací přísluší v České republice pouze nestranným soudům a přesunutí částečné pravomoci na státního zástupce by narušovalo tuto právní doktrínu rozložení moci.

Za povšimnutí a zmínění ovšem stojí také časová prodleva, s kterou zákonodárce reagoval na tuto problematiku. Jak již bylo zmíněno výše, organizovaný zločin zažíval největšího rozkvětu v prvních letech samostatné České

²⁹ Text tohoto návrhu novely zákona je dostupný z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=746&CT1=0>. [cit. 20.3.2021].

³⁰ Viz <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=746> [cit. 20.3.2020].

³¹ Text tohoto návrhu novely zákona je dostupný z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=802&ct1=0>. [cit. 20.3.2020].

³² Viz <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=802>. [cit. 20.3.2020].

republiky. Jeho závažnost a potencionální nebezpečí vymezuje JUDr. Jan Schramhauser, Ph.D. třemi základními aspekty, kterými jsou profesionalita zločineckých skupin, mlčenlivost členů a hierarchická struktura.³³ Jako profesionalitu lze chápat použití nejmodernějších prostředků, účinnou manipulaci či dokonce eliminaci nepohodlných osob a růst korupce ve státní správě. Mlčenlivost jsou pak povinností absolutního skrývání své „zločinecké identity“ a bezvýjimečný zákaz vypuštění jakékoliv informace ohledně páčání organizované kriminality, jejichž porušení bude z pravidla tvrdě trestáno. O hierarchickém uspořádání již bylo pojednáno výše. S přihlédnutím ke zmíněnému nebezpečí se jeví přinejmenším podivné, proč se s prvním návrhem ukotvení účinného prostředku boje proti organizované kriminalitě setkáváme až s odstupem přibližně 10 let.³⁴ Je potřeba chápat novotu všech vznikajících demokratických struktur nového státu a chápat tak tedy jisté procesní průtahy. Otázkou ovšem zůstává, zdali se jednalo o prodlevy přirozené či vynucené. Jako vynucené lze chápat například snahy právě kriminálních struktur organizovaného zločinu snažících se eliminovat osoby a ideje, které by mohly pomoci státu v boji proti němu. Podobnému schématu jsme mohli přihlížet v minulých desetiletích například v Itálii, kde mafie a organizovaný zločin představovaly a stále představují jeden z nejzásadnějších problémů moderní společnosti. V okamžiku snahy zavést procesně i hmotně právní prostředky pro jejich eliminaci byli hlavní představitelé a myslitelé těchto právních zbraní stíhání, a dokonce i vraždění, aby se předešlo či alespoň oddálilo zavedení nových institutů pro boj s nimi. Zpětně už se lze jen dohadovat, zdali mírnější formě manipulace se státní činností byla vystavena i nově vzniklá politická struktura České republiky. Nicméně právě tato možnost zůstává jako jedno z možných vysvětlení neobvykle zdlouhavých prostožů před řešením problému.

Úspěšného zakončení do českého právního řádu se institut spolupracujícího obviněného dočkal až v roce 2009, potažmo 1.1.2010. Novelou TŘ č. 41/2009 Sb., jež nabyla účinnosti počátkem následujícího roku, byl zaveden § 178a, který poprvé legálně uvedl v život tento institut.³⁵ Tento krok zákonodárce lze označit za překvapivý, jelikož dle Schramhausera se jedná o anomálii vůči původním návrhům předkládaným ohledně institutu korunního svědka i tradičnímu pojetí dané

³³ SCHRAMHAUSER, Jan. *Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou*. Trestněprávní revue, 2012, č. 1, s. 11-16, Zdroj: www.beck-online.cz.

³⁴ Tato prodleva je počítána od doby vzniku samostatné České republiky, tedy od roku 1993.

³⁵ Bod 32. zákona č. 41/2009 Sb., Zákon o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku.

problematiky. Nové označení spolupracujícího obviněného, byť se jedná o terminologickou novotu, je svým obsahem pouze modifikovanou podobou institutu prvně zmíněného.³⁶

Komise³⁷ pověřená sestavením rozebírané novely projektuje své kroky, promítnuté do konkrétního znění návrhu, v 6 základních bodech, které představují jádrovou osnovu. Jelikož zavedení § 178a bylo jen jedním z mnoha částí novely, z oněch 6 bodů lze k institutu spolupracujícího obviněného vztáhnout tyto:

- celkové zrychlení trestního řízení jako často kritizovaný nedostatek našeho trestního procesu zejména mezinárodními orgány a organizacemi,
- zvýšení aktivity procesních stran a souvisejícímu posílení kontradiktornosti,
- a posílení postavení státního zástupce v přípravném řízení a k souvisejícímu zavedení jeho procesní odpovědnosti za neprovedení důkazů v potřebném rozsahu prokazující vinu obžalovaného v řízení před soudem.³⁸

Důvodová zpráva vymezuje jako elementární těžiště zavedení institutu snahu o zefektivnění objasňování zvláště závažných zločinů a posílení součinnosti osob podílejících se na organizovaném zločinu s orgány činnými v trestním řízení.³⁹ Klade cílem je překlenutí důkazní nouze, kterou jsou tato trestní řízení stížena. Zároveň se jedná o úpravu v souladu s Rezolucí Rady Evropské unie č. 497Y01111 (01)⁴⁰ o posílení spolupráce a ochrany pro osoby pocházejících ze struktur organizované kriminality. Má tak dojít k vyšší motivaci a povzbuzení těchto pachatelů k projevu spolupráce a poskytnutí tak zásadního materiálu informačního typu. Slibovaným záměrem státu je tak zefektivnění boje proti organizovanému zločinu, účinné rozbíjení jeho struktur a snadnější a rychlejší odhalování pachatelů.

³⁶ SCHRAMHAUSER, Jan. *Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou*. Trestněprávní revue, 2012, č. 1, s. 11-16, Zdroj: www.beck-online.cz.

³⁷ Celým názvem „Komise pro nový trestní řád“. Jedná se o skupinu pověřenou Ministerstvem spravedlnosti k vytvoření novely trestního řádu z roku 2008.

³⁸ MICHORA, Zdeněk. *Expanzivní oportunita v kontextu rekonstrukce trestního procesu a spolupracující obviněný*. Trestněprávní revue, 2017, č. 1, s. 1-7, Zdroj: www.beck-online.cz.

³⁹ Úřad vlády: *Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb. o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku*, č. 41/2009 Dz. K bodu 29.

⁴⁰ Text a obsah rezoluce dostupný z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1450280229851&uri=CELEX:31997G0111>. [cit. 20.3.2021].

Na závěr kapitoly je dobré zmínit, že novelizace se setkala s množstvím kritiky, častována byla převážně odbornou veřejností. Hlavní problém byl spatřován v možnosti zneužití či neefektivnosti institutu a současné rizikovosti faktické beztrestnosti.⁴¹ Podrobné kritické zhodnocení však již není předmětem této kapitoly a bude mu věnován prostor níže.

⁴¹ NETT, Alexander. *Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy*. [online]. In: Dny práva 2010: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika. s. 2-3. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/01_aktualni.html [cit. 20.3.2021].

2 Platná právní úprava institutu spolupracujícího obviněného v České republice

Český právní řád vymezuje současnou podobu institutu spolupracujícího obviněného v § 178a TŘ, který byl do něho včleněn novelizací č. 41/2009 Sb. s účinností od 1.1.2010. Následně doznal institut ještě dalších změn, a to sice například novelizací č. 193/2012 Sb. a následně konečnou novelizací č. 333/2020 Sb., kterou byl přídatně vklíněn čtvrtý odstavec. Co se týče systematické lokace, je tato úprava situována v části druhé, hlavě desáté a oddílu sedmém, který se věnuje obžalobě. Tento počín zákonodárce nelze vnímat jinak než logicky a technicky správně, jelikož aplikace institutu se ve své podstatě naplňuje až podáním obžaloby státním zástupcem a následně je s tímto institutem pracováno v řízení před soudem.⁴² Současně tak náležitosti a obsahové prvky žaloby, mezi které patří i potencionální označení pachatele za spolupracujícího obviněného, jsou předmětem následujícího ustanovení zmíněného oddílu.⁴³

Aktuální⁴⁴ zákonné znění § 178a vypadá následovně:

(1) V řízení o zločinu může státní zástupce v obžalobě nebo v dohodě o vině a trestu označit obviněného za spolupracujícího, jestliže obviněný

a) oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,

b) dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a

c) prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný,

a považuje-li státní zástupce takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.

⁴² § 176 TŘ.

⁴³ § 177 TŘ.

⁴⁴ Aktuální k 21.4.2021.

(2) Pokud spolupracující obviněný nespáchal trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl, jestliže se nepodílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl, pokud jím nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt a pokud nejsou důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody (§ 59 trestního zákoníku), může státní zástupce v obžalobě navrhnout upuštění od potrestání, pokud to považuje za nezbytné s ohledem na všechny okolnosti, zejména vzhledem k povaze trestného činu uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal, k míře, v jaké může spolupracující obviněný přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k významu jeho výpovědi pro dané trestní řízení s ohledem na shromážděné důkazy, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil.

(3) Před tím, než státní zástupce obviněného označí jako spolupracujícího vyslechne ho zejména k obsahu oznámení a k jeho doznání. Obviněného také vyslechne k tomu, zda si je vědom důsledků svého postupu. Před výslechem státní zástupce obviněného poučí o jeho právech, o podstatě označení za spolupracujícího obviněného, o povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v odstavci 1 a také o tom, že jakmile obviněný v přípravném řízení nebo v řízení před soudem poruší své závazky nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného.

(4) Pokud trestní stíhání spolupracujícího obviněného skončí dříve než trestní stíhání ostatních osob za zločin, k jehož objasnění se zavázal, vztahují se jeho povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v odstavci 1 i na další průběh trestního řízení proti takovým osobám; porušení tohoto závazku může být důvodem pro povolení obnovy řízení v neprospěch spolupracujícího obviněného. O tom je třeba spolupracujícího obviněného poučit.⁴⁵

Přestože se zákonodárce omezil na konstrukci ukotvenou pouze v jednom paragrafu, s odkazem na aplikaci spolupracujícího obviněného se lze setkat i v dalších předpisech či jiných ustanoveních. Je tomu například v případě stanovení

⁴⁵ § 178a TR.

druhu a výměry trestu⁴⁶, při aplikaci polehčujících okolností⁴⁷, upuštění od potrestání⁴⁸ a mimořádného snížení trestu odnětí svobody⁴⁹ v rámci TZ. Dále pak v úpravě obsahu a odůvodnění rozsudku⁵⁰ a současně i v podobě jedné z možností obnovy řízení.⁵¹ Na procesní aplikaci institutu lze vztáhnout i úpravu ZZOS, v které může obviněný rámcově vystupovat jako jedna z chráněných osob řízení.

Tato aktuální konstrukce institutu nese prvky procesněprávní úpravy, což je bezpochyby přejetím fundamentů institutu ze systému common law, a současně i prvky hmotněprávní, které představují modifikaci a adaptaci do kontinentální právní kultury a jejich systémů. Názory soudců a státních zástupců dle dotazníkového šetření⁵² se většinou shodují na převažujícím zájmu o úpravu hmotněprávní a odklon od čistě procesněprávní úpravy vítají. Kombinací obou směrů současně vzniká vyvážený balanc těžiště rozhodování o právech a povinnostech pachatele, jelikož dává operační prostor do rukou jak státního zástupce, tak i soudce. Navíc je poskytnuta možnost k flexibilní manipulaci s institutem prakticky ve všech stádiích trestního řízení, aniž by bylo potřeba se omezit na přípravné řízení či následně řízení před soudem. Současně se soudci a státní zástupci dle dotazníkového šetření shodují, že úprava hmotněprávní představuje mnohem menší rizika a současně lepší předvídatelnost práva.

2.1 Podmínky aplikace institutu spolupracujícího obviněného

Předpoklady pro možnost užití spolupracujícího obviněného jsou zakotveny přímo v § 178a TR. Tyto předpoklady můžeme rozdělit na ty, které jsou pro aplikaci institutu podmiňující a na ty, které jsou naopak pro aplikaci některých benefitů vylučující. Zatímco předpoklady podmiňující jsou ve vztahu kumulativním, předpoklady vylučující jsou toliko alternativní. Aby tedy státní zástupce mohl pachatele v obžalobě označit za spolupracujícího obviněného, musí být všechny

⁴⁶ § 39 odst.1 TZ.

⁴⁷ § 41 písm. n) TZ.

⁴⁸ § 46 odst. 2 TZ.

⁴⁹ § 58 odst. 5 TZ.

⁵⁰ § 125 odst. 1 TR.

⁵¹ § 278 odst. 5 TR.

⁵² Pro účely této práce byl vypracován dotazník, viz příloha, který byl sdílen se státními zástupci a soudci krajských a vrchních soudů a státních zastupitelstev včetně NS a Nejvyššího státního zastupitelství. Data a informace, která byla získána ze zmíněného dotazníkového šetření, jsou klíčovým podkladem pro vznik a inspiraci této práce. Současně, tam, kde je v této práci zmiňováno „dotazníkové šetření“ je pod tímto pojmem míněna právě soustava soudců a státních zástupců a jejich odpovědi a poznatky přímo z praxe. Zároveň je tím automaticky odkazováno na tento dotazník jako na zdroj podkladných informací, jež jsou implikovány do textu, aby se zabránilo opakovanému odkazování.

podmiňovací zákonné podmínky splněny do jediné. Předpokladem pro návrh státního zástupce na upuštění od potrestán spolupracujícího obviněného, což je pravděpodobně jeden z největších možných benefitů pro obviněného, je absolutní absence vylučujících podmínek, kde přítomnost, byť jediné, by vyústila v zamezení možnosti takového návrhu státního zástupce. Tento konstrukt podmínek zákonodárce je nejtvrdějším omezením dispoziční zásady v užití tohoto institutu. V ostatních ohledech je již ponechána rozhodovací pravomoc na zvážení státního zástupce, popřípadě též soudu.

2.1.1 Podmínky podmiňovací

Tyto předpoklady jsou explicitně uvedeny v prvním odstavci § 178a⁵³ TŘ a jsou jimi:

1. V daném případě se jedná o řízení o zločinu.

Zákonodárce stanovil primární pravidlo, že okruh trestných činů, u kterých lze označit pachatele za spolupracujícího obviněného, je redukován na zločiny⁵⁴, vylučující tedy řízení ohledně přečinů. Přečinem je míněn takový nedbalostní trestný čin a takový úmyslný trestný čin, na který TZ stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.⁵⁵ Oproti tomu zločinem jsou všechny trestné činy, které nejsou podle TZ přečiny⁵⁶, tedy jejich horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody přesahuje 5 let.

Právě typ řízení, v kterém lze přistoupit k užití institutu spolupracujícího obviněného je jednou z hlavních sporných otázek předmětné problematiky. Původní zákonná úprava obsahovala pravidlo aplikace pouze pro řízení o zvláště závažném zločinu. Až zákonem č. 139/2012 Sb. byl rozšířen povolený okruh o zločiny.⁵⁷ Tento krok byl motivován převážně rozšířením uplatnění relativně nového institutu, aby se zvýšila frekventovanost jeho užití v praxi. Cíleno bylo převážně na závažné korupční jednání, kterými lze rozklíčovat skryté struktury

⁵³ § 178a odst. 1 TŘ.

⁵⁴ Analogicky lze dovodit, že vymezením řízení o zločinu je implicitně možno chápat i řízení o zvláště závažném zločinu. Omezení se v tomto případě vztahuje pouze na spodní limitaci. V případě řízení o zvláště závažném zločinu je stále zachován požadavek dolní hranice trestní sazby přesahující pět let. Současně s přihlédnutím k faktu, že původní ukotvení institutu počítalo pouze s řízením o zvláště závažném zločinu a až následně došlo ke změně na řízení o zločinu, lze dovozovat, že klíčový zájem je spatřován v podmínce, že se má jednat „přinejmenším“ o řízení o zločinu.

⁵⁵ § 14 odst. 2 TZ.

⁵⁶ § 14 odst. 3 věta 1. TZ.

⁵⁷ Zákon nevylučuje ani řízení proti právnické osobě či mladistvému.

organizovaného zločinu.⁵⁸ Nicméně tento krok se setkal se značným množstvím negativní kritiky. Jako vzor kritiky lze uvést například P. Vantucha, který se vůči tomuto postoji zákonodárce příkře ohradil, když uvedl, že cíle a ideje uvedené v důvodové zprávě nelze v žádném případě akceptovat jako odůvodněné, jelikož zmiňovaná korupční jednání by měla, i podle staré právní úpravy, naplňovat znaky zvláště závažného zločinu, a to klasifikací pod kvalifikovanou skutkovou podstatu. V případě, že by k tomu nedošlo, nelze na tento druh trestné činnosti hledět s dostatečnou vážností, pro kterou by bylo možné přistoupit k prolomení základních zásad českého trestního řízení. Trestné činy, které ani ve své kvalifikované skutkové podstatě nedosahují trestní sazby, která podmiňuje užití institutu spolupracujícího obviněného, myšleno je tím podle staré úpravy pro řízení o zvláště závažném zločinu, nejsou podle Vantucha dostatečně závažné a jako vhodné by se jevílo aplikovat pouze prvky polehčujících okolností. Vantuch současně upozornil na problematiku užití pojmosloví zločinu, jelikož za zločin lze považovat i takový trestný čin, jehož dolní hranice může představovat například šest měsíců či jeden rok. Tímto se v řízení případ dostává mimo zamýšlené intence zákonodárce a vytrácí se původní záměr a účel institutu. Málokterý trestný čin spáchaný v rámci organizovaného zločinu by mohl být potrestán takto nízkou trestní sazbou, připouštějíc dokonce podmíněné odsouzení či podmíněné upuštění od potrestání. Svoje úvahy a postoje pak kompletuje v obavě a skepsi, že institut bude možné zneužít po procesní i hmotněprávní stránce, aniž by novelizace přinesla nové prostředky či zefektivnění v boji proti organizovanému zločinu.⁵⁹

Osobně se neztotožňuji s postoji docenta Vantucha, byť přistupuji konstruktivně k jeho kritice a chápu, z jakých podkladů a zkušeností vychází. Domnívám se však, že při své úvaze o problematice rozšíření okruhu trestných činů o zločiny opomíjí operativní pravomoci státních zástupců a soudů. Právní úprava jasně vymezuje povinnost posuzovat každý případ potencionální aplikace individuálně, přihlížet k osobnostním i případovým rysům a zvláštnostem a hodnotit je jak v rámci celku, tak samostatně. Takovýto požadavek je promítnut do rozhodovacího procesu státního zástupce ohledně označení pachatele za

⁵⁸ Vláda: *Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb.*, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 193/2012 Dz, k bodům 23 až 25 (178a TZ). Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=510> [cit. 22.4.2020].

⁵⁹ VANTUCH, P. *Spolupracující obviněný po novelizaci provedené zákonem č. 139/2012 Sb.* Trestní právo, 10/2012, Zdroj: www.aspi.cz. [cit. 22.4.2020].

spolupracujícího obviněného v rámci obhajoby ale současně i do hodnocení výše zmíněných okolností soudem, včetně reflexe v odůvodnění rozsudku. Lze tedy konstatovat, že samotná možnost užití a rozšíření okruhu trestných činů nepředstavuje sama o sobě povinnost aplikace, pouze expanduje možnosti v rámci trestního řízení. To nelze chápat jinak než kladně.

K dané problematice se opakovaně vyjádřil i ÚS. Ten například deklaruje, že institut spolupracujícího obviněného je legitimním prostředkem a nástrojem v trestním řízení v moderním právním státu, odkazující tak na další státy, které již institut spolupracujícího obviněného, popřípadě korunního svědka, zavedly do svých právních systémů. Současně také konstatuje, že byť je užití institutu vítané, musí na něj být kladeny mimořádně vysoké nároky. Tím je poukazováno na předcházení si orgánů činným v trestním řízení. Důležité je především konstatování, že dostojí-li soud či státní zástupce těmto požadavkům, nelze spatřovat aplikování institutu za problematické.⁶⁰ Jelikož ÚS neshledal nikdy problém s rozšířením okruhu o zločiny, lze tento počín zákonodárce považovat za ústavně konformní.

Reverzně proti argumentaci docenta Vantucha lze postavit i Úmluvu organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, konkrétně její Článek 2. Ten totiž obsahuje v písmeni b) definici „závažného trestného činu“, který tak lze charakterizovat, jako „*jednání naplňující skutkovou podstatu trestného činu, za který je stanoven trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně čtyři roky nebo trest přísnější*“.⁶¹ Tato Úmluva si klade za cíl sjednocení a zefektivnění spolupráce mezi členskými státy v boji proti organizovanému zločinu. Vychází tak současně z jisté vzájemné důvěry, která panuje mezi členskými státy vůči justiční činnosti a postihu trestných činů, jelikož konkrétní výše trestních sazeb se liší stát od státu. Nicméně česká právní úprava i zde naplňuje mezinárodní, i když nezávazný, požadavek na minimální výši horní hranice trestní sazby, jež přesahuje v České republice pět let, viz výše. Lze dovodit, že autor této Úmluvy si byl vědom interpretace závažného trestného činu a jeho trestní sazby, ponechávaje konkrétní úpravu na jednotlivých státech. Tento argument je možné

⁶⁰ Viz například Usnesení Ústavního soudu z 13.3.2014, III. ÚS 859/13.

⁶¹ Sdělení č. 75/2013 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, Článek 2 písm. b).

navíc podpořit Článkem 4 této Úmluvy, který deklaruje zásadu plné svrchovanosti členských států a nevměšování se do vnitřních záležitostí.⁶²

Ještě vyhraněnější názor zastávají soudci a státní zástupci dle dotazníkového šetření. Ti se například domnívají, že pro vyšší míru frekvence užití institutu a zefektivnění jeho vlivu v rámci trestního řízení by bylo vhodné dokonce rozšířit institut i na řízení o přečinech. Prolomení zásad trestního řízení je proporcionálně ekvivalentní vůči zájmu státu na rozbití struktur organizované zločinu. Panuje zde shoda s mým osobním stanoviskem, že při důsledném sledování diskrétní pravomoci nehrozí riziko zneužití institutu. Současně lze předpokládat jistý nástup psychologického efektu, který by při rozšíření o přečiny následoval. Organizované struktury by byly ohroženy jako celek, jelikož jakékoliv trestní stíhání kteréhokoliv člena by přinášelo hrozbu možného odhalení a úniku informací. Nebylo by tudíž potřeba „lovit pouze velké ryby“, ale kterýkoliv spolupracující pachatel, při vidině osobního zisku v rámci trestního řízení, by byl motivován k takovému konání a odhalení zásadních informací či osob. Samozřejmě o to větší by muselo být kladení nejpřísnějších nároků na ověření, zda pachatel nejedná účelově a výpověď není zmanipulovaná snahou o snížení trestu, popřípadě dalších benefitů.

Konečně bych uzavřel hodnocení problematiky okruhů řízení pozitivním hodnocením Nejvyššího státního zastupitelství ČR, které ve své analýze vyzdvihuje rozšiřovací krok zákonodárce za velmi přínosný a kladný.⁶³ Dle mého názoru tuto problematiku výborným způsobem komentuje JUDr. Miroslav Růžička, když ve svém příspěvku říká: „*Dále není zřejmé, z jakého důvodu by mělo být toto dobrodiní zákona poskytováno pouze a jenom pachateli závažného trestného činu a nemělo být přiznáno pachateli obviněnému z méně závažného trestného činu, který může disponovat stejně kvalitními informacemi.*“⁶⁴

2. Obviněný oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, a zaváže se podat jak v přípravném

⁶² Sdělení č. 75/2013 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, Článek 4 odst. 1.

⁶³ Nejvyšší státní zastupitelství ČR. *Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství ze dne 17. 9. 2014*, sp. zn. 1 SL 114/2014.

⁶⁴ RŮŽIČKA, Miroslav. *Korunní svědek v České republice – ano, či ne?*. In: *Nad institutem korunního svědka*: sborník příspěvků z odborného semináře 6. února 2003 v Plzni. Vyd. 1. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003, s. 24.

řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech.⁶⁵

Označil-li jsem rádius okruhů řízení u první podmínky jako problematický, v případě podmínky druhé ukotvené v písmeni a) prvního odstavce § 178a TRř tomu v žádném případě nebude odlišně. I zde je možné se setkat s množstvím, dle mého názoru, nešťastně řešených pojmů a frází, které při bližším zaměření a intenzivním výkladu působí někdy až vágně a neurčitě. Co bylo záměrem zákonodárce je v některých ohledech nezjistitelná skutečnost.

V první řadě je potřeba se zaměřit na pojmosloví, co konkrétně je vlastně myšleno významnou skutečností, kterou má obviněný státnímu zástupci oznámit. Zákon ani důvodová zpráva zde neuvádí žádné konkrétní požadavky ani podmínky obsahu takového sdělení, je proto nasnadě vycházet ze závěti prvního odstavce. Zde je opět ponechán prostor pro diskreční uvážení státního zástupce, aby posoudil, jakou povahu mají sdělené skutečnosti sami o sobě a současně, jaký je mezi nimi vztah vůči trestné činnosti spáchané obviněným. Současně by měl přihlídnout i k dalším rozhodným okolnostem, například zdali se označení obviněného za spolupracujícího jeví jako potřebné, jakým způsobem došlo k doznání obviněného, míru jeho spolupráce s orgány činnými v trestním řízení či jiným okolnostem osoby obviněného a konkrétního případu.

Důležité je uvést, že i tato část zákonného ustanovení institutu spolupracujícího obviněného doznala změny. Bylo tak zapříčiněno již zmiňovaným zákonem č. 193/2012 Sb. Původní znění této části paragrafu, myšleno před účinností zmíněného zákona, vypadalo následovně: *„oznámi státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění takového zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, nebo které pomohou zabránit dokonání takového zločinu, a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech“*.⁶⁶ Zde je patrné, že zákonodárce přistoupil k vypuštění fráze *„nebo které pomohou zabránit dokonání takového zločinu“*. Motivaci k tomuto kroku je možné nalézt v důvodové zprávě, která uvádí, že tento krok byl regulačním protipólem vůči rozšíření okruhu

⁶⁵ § 178a odst. 1 písm. a) TRř.

⁶⁶ § 178a odst. 1 písm. a) zákona č. 141/1961 Sb. před nabytím účinnosti zákona č. 193/2012 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

řízení na řízení o zločinu. Po aplikaci tohoto kroku již nestačí, aby informace sdělené státnímu zástupci dopomohly ke zmaření jednoho nebo více dílčích útoků, jelikož to samo o sobě nenapomáhá k odhalení dalších pachatelů či činností a struktur organizované skupiny či organizované zločinecké skupiny. Důvodová zpráva dále uvádí, že tato podmínka se počala jevit jako velmi lehce splnitelná a napříště již nebude hodnocena jako dostačující, ale bude klasifikována „pouze“ jako polehčující okolnost.⁶⁷ Východí premisu tohoto kroku zákonodárce vnímám vcelku kladně, jelikož se ztotožňuji s podklady odůvodnění v důvodové zprávě. Nebylo by zcela bezpečné pokračovat ve změkčování právních institutů bez jakéhokoliv omezujícího zásahu.

Dále není zcela zřejmé, co je myšleno skutečnostmi významně schopnými přispět k objasnění dalších zločinů. Komentář zákonodárce k § 178a TŘ uvádí mimo jiné následující: „*Způsobilost takových skutečností zahrnutých do oznámení významně přispět k objasnění trestné činnosti, jak se uvádí pod písmenem a)*“⁶⁸, se posuzuje podle povahy konkrétního případu, trestného činu, o který v daném případě jde, věrohodnosti údajů uváděných obviněným v porovnání s údaji, jež plynou z dosud provedených důkazů.“⁶⁹ Nelze než dovozovat, že tyto jsou ponechány na uvážení státního zástupce, popřípadě jiných orgánů činných v trestním řízení. Může ovšem nastat nekomfortní situace, kdy obviněný má zcela odlišnou představu o kvalitě poskytovaných informací, než je ve finále hodnocení těchto informací státním zástupcem. Není tedy například stanoveno, zda na podkladě poskytnutých skutečností musí opravdu dojít k dopadení dalších členů struktur či minimálně k přiblížení se jim. Zákon zde tudíž neposkytuje žádnou zpětnou vazbu, zdali doopravdy došlo k využití podaných informací, stejně jako nedefinuje, zdali se musí jednat o skutečnosti zcela nové a průlomové. Pravděpodobně každá informace má svoji váhu a cenu a je čistě na uvážení státního zástupce a následné operaci s danou informací, jestli se jí podaří využít. V úvahu by pak přicházela zákonná konstrukce, která by například podkládala označení obviněného za spolupracujícího podmínkou ověření přínosu poskytnutých skutečností v delším časovém horizontu. Nicméně tímto by pak vznikaly zdlouhavé

⁶⁷ Vláda: *Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb.*, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 193/2012 Dz, k bodům 23 až 25 (178a TZ). Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=510> [cit. 23.4.2020].

⁶⁸ Jedná se o odkaz na § 178a odst. 1 písm. a) TŘ.

⁶⁹ RŮŽIČKA, Miroslav. *§ 178a [Spolupracující obviněný]*. In: ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád I, II, III*. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 2313.

průtahy v řízení a zvyšovalo by se riziko újmy a nebezpečí pro osobu spolupracujícího obviněného stejně jako riziko znehodnocení a ztráta kvality informací. Lze ovšem deklarovat, že každá informace je svým způsobem podkladnou skutečností, byť například nepřináší nic nového, ale může potvrdit či vyvrátit stávající domněnku stavu.

Osobně zde považuji kritické a velmi náročné hodnocení sdělených skutečností za esenciální, jelikož institut spolupracujícího obviněného je zaváděn do právních systémů v rámci řešení bezvýchodné situace důkazní nouze. Kvalita informací by měla být posuzována s ohledem na jejich využitelnost a zásadnost, jelikož v případě jiné spolupráce se již nejedná o primární záměr a účel institutu nýbrž o polehčující okolnost spolupráce. Důkazní nouze pro orgány činné v trestním řízení v rovině organizovaného zločinu motivovala zákonodárce k zakotvení tohoto institutu, který ovšem nesmí být zaměněn se spoluprací pachatele toliko v rovině vlastní trestné činnosti. V momentě, kdy pachatel rozklíčuje okolnosti páchaní jeho vlastní trestné činnosti, nejedná se o příspěvek pro orgány činné v trestním řízení bonusový a takovému pachateli pak nemůže být za žádných okolností poskytnuta výhoda požitků hmotněprávních i procesních, které institut spolupracujícího obviněného nabízí. Zároveň tento silně kritický požadavek slouží jako regulační prostředek, který kontroluje, zdali výpověď a předložené skutečnosti nejsou lživé či jinak motivované a zkreslené, ale doopravdy dostojí kritériím „podstatných skutečností“. Jen pravé a úplně informace mohou mít podkladnou váhu pro státního zástupce či jiné orgány činné v trestním řízení v rámci objasnění dalších osob či páchané organizované kriminality. Tento postoj ještě umocňuje fakt, že zákon stanoví, že spolupracující obviněný podá takovéto skutečnosti, které jsou způsobilé přispět k objasnění zločinu, tudíž explicitně zúží výšeč trestných činů, pro které takovéto informace mohou být poskytnuty, o přečiny. Vyplývá to již ze samotné premisy organizovaného zločinu, který se specializuje jen na nejzávažnější druhy kriminality.

Teoretickou oblastí je též klasifikace vztahu obviněného vůči odhalované kriminalitě. Zákon zde nepředstavuje žádný požadavek na přímou konjunkci obviněného s organizovanou skupinou či trestnou činností, o níž podává skutečnosti v rámci spolupráce. Lze tedy analogicky dovodit, že trestný čin, pro který je stíhán spolupracující obviněný nemusí korespondovat s trestnou činností, kterou napomohl odhalit či v rámci níž poskytl podstatné informace. Zde je potřeba uvést dva zásadní a ve své podstatě protichůdné argumenty. Na jedné straně si jen

těžko lze představit situaci, kdy obviněný vypovídá a poskytuje skutečnosti o jiné trestné činnosti, než pro kterou je stíhán, jelikož se nejeví moc pravděpodobným jeho získ takovýchto informací, pokud by nebyl začleněn do konkrétní struktury organizované skupiny. Na straně druhé však zákonné znění takovou možnost explicitně nevylučuje, když část závěti prvního odstavce § 178a výslovně uvádí, že státní zástupce přihlédne k možnostem označení obviněného za spolupracujícího, mimo jiné „vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného“⁷⁰, z čehož je zřejmé, že není požadována žádná přímá spojitost mezi trestnými činy. Posese kvalitních informací nemusí být vůbec podmíněna přímým účastenstvím na předmětné kriminalitě. Současně nelze ani vyloučit případ, kdy obviněný poskytne kvalitní skutečnosti o zcela odlišném druhu trestné činnosti, s kterou má nulové dočinění, avšak z jistého důvodu může o takovéto trestné činnosti poskytnout relevantní informace. Mohl tak například jako člen organizované skupiny páchat jen určitý okruh trestné činnosti, avšak současně měl přístup k informacím, které s touto činností nesouvisí a následně je schopen je poskytnout v rámci řízení. Znovu připomínám, že primárním záměrem zákonodárce při ukotvení institutu byla snaha překlenutí důkazní nouze. Nic tedy nebrání, aby se například státní zástupce stal vděčným příjemcem takovýchto nových důkazů, byť k jejich získání nedošlo v přímé souvislosti s vyšetřováním trestného činu, pro který se vede řízení vůči spolupracujícímu obviněnému. Jsem toho názoru, že při sestavování textace znění tohoto paragrafu zákonodárce opravdu předpokládal pozitivní přímou souvislost mezi trestným činem spáchaným obviněným a trestným činem, který dopomáhá objasnit. Nicméně tato nedokonalá lingvistická volba zavedla praxi do situace, s kterou již projevují sympatie a kladné postoje, jelikož dle známého rčení „účel světí prostředky“ není důležité, jakým způsobem je dosaženo cíle⁷¹, nýbrž že tohoto cíle dosaženo bylo, samozřejmě za předpokladu, že nebude narušeno standardní schéma trestního řízení.

Zásadní problém však spatřuji v nedostatečné definici formy, v jaké má dojít k zaznamenání výpovědi spolupracujícího obviněného a všech skutečností, které v rámci této spolupráce poskytl. Ustanovení § 178a odst. 3 pouze ukládá státnímu zástupci za úkol vyslechnout obviněného, a to předtím, než ho označí za

⁷⁰ § 178a odst. 1 TR, v části závěti.

⁷¹ Cílem je v tomto případě myšleno právě získání zásadních a kvalitních informací, které pomohou v boji proti organizovanému zločinu.

spolupracujícího. Současně ho musí vyslechnout i v rámci jeho uvědomění si důsledků svého postupu. Takto vyslechnutý obviněný musí být zároveň poučen o svých právech a povinnostech v rámci řízení, v němž bude nadále vystupovat jako spolupracující obviněný a o následcích, pokud nedostojí přislíbenému chování.⁷² Podíváme-li se však do komentáře k tomuto ustanovení, ten uvádí, že uvedené „skutečnosti musí být výslovně uvedeny v protokolu sepsaném s obviněným podle § 178a odst. 3. Není dostatečné, byly-li by např. zmíněny ve formě samostatného písemného prohlášení obviněného (to může být toliko podkladem pro to, že s obviněným sepiše státní zástupce protokol podle § 178a odst. 3).“⁷³ Nenacházím jediný rozumný důvod, proč požadavek tak explicitní a vysoké formy záznamu není zákonným zněním přímo vyžadován. V praxi by nedodržení této formy například mohlo způsobit značné procesní problémy či dokonce absolutní nepoužitelnost výpovědi spolupracujícího obviněného jako důkazu, což by mohlo vyústit ve ztrátu tohoto benefitního postavení a všech výhod s ním spojených.

České právo definuje organizovanou zločineckou skupinu jako „společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, která je zaměřena na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti.“⁷⁴ Ustanovení § 178a TŘ obsahuje též terminologický pojem organizované skupiny. Ta nepožívá žádné legální definice, nicméně její charakter byl vymezen judikaturou, která k dané problematice uvedla toto: „Organizovaná skupina je kvalifikovaným případem spolupachatelství, popř. účastenství na trestném činu. Jejimi členy tedy mohou být jen osoby trestně odpovědné. Předpokladem pro naplnění znaku „organizovaná skupina“ tedy je, aby šlo nejméně o tříčlenné sdružení trestně odpovědných osob, jejich vzájemná součinnost na realizované trestné činnosti by navíc vykazovala takovou míru plánovitosti jejího průběhu a tomu odpovídající podrobné rozdělení a koordinaci úloh jednotlivých pachatelů, že by tyto okolnosti význačně zvyšovaly pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho nebezpečnost pro společnost.“⁷⁵ Mezi pojmy spolupachatelství, organizovaná skupina a organizovaná zločinecká skupina lze nalézt jistou hierarchii. Organizovaná skupina je kvalifikovanou formou spolupachatelství, viz citovaný rozsudek. Organizovaná

⁷² § 178a odst. 3 TŘ.

⁷³ RŮŽIČKA, Miroslav. § 178a [Spolupracující obviněný]. In: ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád I, II, III*. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 2313.

⁷⁴ § 129 TZ.

⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 18. 7. 1985, sp. zn. 11 To 51/85.

zločinecká skupina pak představuje další kvalifikovanou formu organizované skupiny, jakousi vyšší formu zločineckého uskupení. Lze předpokládat, že užití obou terminologií, tedy jak „organizované skupina“, tak „ve spojení s organizovanou zločineckou skupinou“, má v ustanovení § 178a svůj důvod. Zákonodárce tím pravděpodobně reaguje na vyžadovanou formu a míru zapojení obviněného do trestné činnosti. Z toho vyplývá, že v případě nižší formy, tedy organizované skupiny musí spolupracující obviněný poskytnout informace přímo o členech této skupiny či o jejich aktivitách. Oproti tomu v případě organizované zločinecké skupiny postačí pouze poskytnutí informace o takovéto skupině. Jedná se pravděpodobně o reakci na úroveň kvality informací v kombinaci s hodnotou těchto informací pro státního zástupce či jiné orgány. Co se týče soustavnosti a jejího charakteru ve vztahu ke skutečnému páčání trestné činnosti, dovoluji se na závěr uvést, že není vyžadováno, aby organizovaná zločinecká skupina páchala svou činnost soustavně, aniž by tím pozbyla svůj status takovéto skupiny. Postačí, že k takovému záměru a účelu byla založena a je to její podstatou. Současně se takovéto soustavnosti nemusí dopouštět ani všichni její členové, je-li stále naplněn znak celku.⁷⁶ Platí ovšem, že osoba, která organizovanou zločineckou založí a následně se již nepodílí na její činnosti nepozbývá trestní odpovědnosti za jednání takovéto skupiny.⁷⁷

V této souvislosti se vyjádřil i Nejvyšší soud České socialistické republiky, který ve svém rozsudku konstatoval ohledně formy spolupachatelství a organizované zločinecké skupiny ve smyslu § 129 TZ následující: „*Organizovanou skupinou se rozumí sdružení více osob, v němž je provedeno určité rozdělení úloh mezi jednotlivé členy a jeho činnost se v důsledku toho projevuje určitou plánovitostí a koordinovaností a jímž se spáchání činu usnadňuje a zvyšuje se pravděpodobnost dosažení sledovaného cíle*“⁷⁸, a následně ohledně spolupachatelství⁷⁹: „*Nevyžaduje se užší součinnost mezi pachateli např. ve formě spolčení, organizované skupiny apod.*“⁸⁰

⁷⁶ ŠÁMAL, Pavel. § 129 [Organizovaná zločinecká skupina]. In: ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 1375. v kombinaci s Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2010, sp. zn. 11 Tdo 297/2009.

⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2010, sp. zn. 11 Tdo 297/2009 v odst. 10 odůvodnění.

⁷⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28. 5. 1976, sp. zn. 4 To 13/76 k bodu II.

⁷⁹ Srovnej s Usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 9. 9. 1994, sp. zn. 3 To 322/94.

⁸⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28. 5. 1976, sp. zn. 4 To 13/76 k bodu III.

Celý obsah druhé podmínky je propojen kumulativní spojkou „a“, tedy podmínka sdělení podstatných informací (včetně všeho co o nich bylo výše zmíněno) je přidružena k podmínce druhé, a to je setrávající a neměnný postoj obviněného spolupracovat a vypovídat pravdivě i v řízení před soudem. S ohledem na požadavek protokolového záznamu, který se pořizuje v přípravném řízení státním zástupcem a množstvím benefitů, které budou majoritně motivovat obviněného ke spolupráci lze důvodně předpokládat, že ke změně postoje a výpovědi v řízení před soudem nedojde. Pokud by se tomu tak i přes uvedené stalo, status spolupracujícího obviněného by pravděpodobně pro pachatele zanikl podobně jako ostatní výtobytky s ním spojené. Důležité je tedy zmínit, že požadavek neměnnosti postoje tak zůstává v přípravném řízení toliko ve formě slibu obviněného, byť následná realita může být v budoucnu odlišná, i když se to nejeví jako pravděpodobné.

3. Obviněný se dozná k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě.⁸¹

Naprostou esenciální podmínkou pro označení obviněného za spolupracujícího je jeho plné doznání. Pachatel tedy musí před orgány činnými v trestním řízení přiznat plně svoji vinu ohledně skutku, pro který se řízení vede. Není tedy vyžadována souvislost mezi skutkem, pro který je obviněný stíhán a skutkem, ohledně kterého podává informace, viz výše.

V této souvislosti se Alexander Nett vyjádřil poměrně kriticky k otázce narušení jedné ze základních zásad trestního řízení, konkrétně *nemo tenetur se ipsum accusare*, tedy nikdo není povinen obviňovat sám sebe.⁸² Ta je ukotvena v Článku 37 odst. 1 LZPS. Nett shledává mimo jiné problematickým plné ponechání pravomoci k označení obviněného za spolupracujícího na státním zástupci, jelikož v případě, že obviněný poskytne zásadní informace ohledně trestné činnosti a současně s tím i své plné doznání a skutečnosti, které jsou schopny ho usvědčit a v řízení proti němu mu i uškodit, a následně státní zástupce neposkytne benefit institutu takovémuto obviněnému, veškeré nashromážděné důkazy a

⁸¹ § 178a odst. 1 písm. b) TŘ.

⁸² Extenzivním výkladem této zásady dojdeme k doktríně současného trestního řízení, která rozšiřuje tuto zásadu i na možnost upuštění od výpovědi ohledně osob příbuzných či blízkých, nejenom tedy ohledně osoby pachatele samotné. Samotné plné znění obsahuje i Článek 37 odst. 1 LZPS.

přiznání ze strany pachatele mohou být i nadále využity v tomto řízení proti němu, aniž by za ně ve finále obdržel jakoukoliv protihodnotu. Tento postup je podle Netta v přímém rozporu s Článkem 6 EÚOLP.⁸³ S tímto postojem se plně ztotožňuji, jelikož se jedná o jedno ze slepých míst současné právní úpravy, které ještě budou předmětem mého rozboru v rámci této práce.

Nett dále upozorňuje na velmi špatnou řešitelnost situace, kdy v rámci jednoho společného řízení využije nabídky institutu spolupracujícího obviněného hned několik pachatelů. To samo o sobě nezakládá problematickou okolnost, avšak v momentě, kdy více spolupracujících obviněných poskytuje svou výpověď a doznání, které se ovšem navzájem od sebe zásadním způsobem liší⁸⁴, je velmi obtížné nalézt objektivní, a především spravedlivé východisko. Samozřejmě lze namítat, že dle zásady ukotvené v ustanovení § 2 odst. 5 TŘ jsou orgány činné v trestním řízení povinny postupovat v souladu se svými právy a povinnostmi a to tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, stejně jako objasňují okolnosti svědčící jak ve prospěch, tak i neprospěch osoby, proti níž se řízení vede.⁸⁵ Je tedy nasnadě předpokládat, že to budou právě tyto orgány, které by měly rozklíčovat, která z podaných výpovědí je pravdivá a která nikoliv. Nadále ovšem platí, že v momentě, kdy jedna skupina poskytnutých skutečností bude klasifikována jako minoritní či nepravdivá a nebude jí přiznán benefit postavení spolupracujícího obviněného, bude se jednat o již zmíněné porušení zásady na spravedlivý proces.

Nejkritičtější je ovšem dle mého názoru málo řešená problematika, na kterou ve svém článku upozorňuje Jan Řeháček. Jedná se o nekomfortní situaci, kdy státní zástupce, který nabízí spolupráci s obviněným za cenu přiznání postavení v rámci institutu, není ve finále příslušný k rozhodování o jeho aplikaci. Řeháček k tomuto uvádí: „*Je totiž nezbytné vidět, že obvinění (alespoň dle mých zkušeností) nepostupují nikdy tak, že by se najednou rozhodli, že se ke své trestné činnosti bez dalšího doznají, a navíc usvědčí také třetí osoby. Obvinění totiž nejdříve svému obhájci či policejnímu orgánu neformálně sdělí určité skutečnosti, které jsou pak zprostředkovány státnímu zástupci s tím, že obvinění chtějí znát stanovisko státního*

⁸³ NETT, A. *Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy*. In *Dny práva – 2010 – Days of Law*, 1. ed. Brno: Masaryk University, 2010, s. 123. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/> [cit. 27.4.2021].

⁸⁴ NETT, A. *Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy*. In *Dny práva – 2010 – Days of Law*, 1. ed. Brno: Masaryk University, 2010, s. 123-124. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/> [cit. 27.4.2021].

⁸⁵ § 2 odst. 5 TŘ.

*zástupce, zda by poskytnutí takových informací mohlo být státním zástupcem hodnoceno jako dostatečné pro přiznání statutu spolupracujícího obviněného.*⁸⁶ Úskalí nastávají v momentě aplikace základních a kvalifikovaných skutkových podstat. Trestní řízení může být například vedeno proti skutku, který je kvalifikován podle základní skutkové podstaty jako zločin, pro jehož řízení je příslušné okresní státní zastupitelství. V momentě, kdy však obviněný sdělí státnímu zástupce, který mu přislíbil status spolupracujícího obviněného, zásadní skutečnosti ohledně případu, může dojít k přehodnocení trestného činu do kvalifikované skutkové podstaty kde již bude příslušné krajské státní zastupitelství. Právě příslušný krajský státní zástupce již však nemusí klasifikovat poskytnuté skutečnosti jako dostatečné pro aplikaci institutu a obviněný tak svou spoluprací pouze zhorší své procesní postavení.⁸⁷ Na obhajobu tohoto postoje považuji za účelné uvést, že soudci a státní zástupci se dle dotazníkového šetření staví k dané problematice velmi podobně. Jeví se například nedostačující, jakým způsobem dochází k málo odbornému, a hlavně neúplnému poučení obviněných v rámci řízení o všech možnostech aplikace institutu spolupracujícího obviněného, stejně jako o plném rozsahu potenciačních následků, práv a povinností. Osobně se přikláním na stranu názoru, že proti rozhodnutí o přiznání statusu spolupracujícího obviněného by měla být přípustná stížnost. Jednalo by se o elegantní řešení, které by žádným způsobem nenarušilo povahu ani procesní aplikaci institutu, ale současně by zkvalitnilo zákonné požadavky na spravedlivý proces. Každé individuální rozhodnutí by tak mohlo podléhat přezkumu, zdali došlo k aplikaci či naopak k upuštění od aplikace oprávněně či nikoliv. Stejně tak by potenciační řešení mohlo přinést přiznání práva soudu, který by mohl status spolupracujícího obviněného pachateli přiznat i v řízení po podání žaloby.⁸⁸ Nicméně podotýkám, v případě takového oprávnění soudu by bylo vždy důležité kalkulovat s primárním účelem institutu, který vychází z principu překlenutí zásadní důkazní nouze. Na to by měl soud patřičně pamatovat.⁸⁹

⁸⁶ ŘEHÁČEK, Jan. *Mlčeti zlato aneb spoluprací se státním zástupcem k přísnějšímu trestu*. Trestněprávní revue, 2016, č. 2, s. 44-46, Zdroj: www.beck-online.cz.

⁸⁷ ŘEHÁČEK, Jan. *Mlčeti zlato aneb spoluprací se státním zástupcem k přísnějšímu trestu*. Trestněprávní revue, 2016, č. 2, s. 44-46, Zdroj: www.beck-online.cz.

⁸⁸ Viz například představení možných řešení ohledně zmíněné problematiky z: VARENINOVÁ, S. *Vztah institutu spolupracujícího obviněného a zásady zákazu sebeobviňování v trestním řízení*. Trestní právo. Právnická fakulta UP v Olomouci, 2018, č. 4, s. 26. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/253856/1/2?vtextu=spolupracuj%C3%ADc%C3%AD%20obvin%C4%9Bn%C3%BD#lema0> [cit. 27.4.2021].

⁸⁹ Míra získaných informací od spolupracujícího obviněného by se dala hodnotit soudem například na podkladě protokolu o výpovědi obviněného, protože ten je možné použít jako důkazní materiál

Co se týče zákonných požadavků na doznání, ohledně svobody podání takového doznání, již zaznělo vše výše, v rámci zásad trestního řízení. Vážnost a určitost by poté měla vycházet převážně z plné informovanosti v přípravném řízení, kterou jsem již taktéž zmiňoval výše. K výpovědi ani doznání obviněného nesmí samozřejmě dojít pod žádným nátlakem či výhružkou, byť by již v minulosti přislíbil spolupráci s orgány.⁹⁰

4. Obviněný prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný.⁹¹

Další procesněprávní podmínkou, jež musí být, mimo jiné, splněna je souhlas obviněného, že bude v rámci obžaloby označen státním zástupcem za spolupracujícího obviněného. Jinými slovy se tedy jedná o výslovný souhlas s aplikací institutu v rámci trestního řízení.

Forma takového prohlášení musí být učiněna písemně. Není explicitně požadováno, aby byl souhlas uveden v rámci protokolu o výsledku obviněného⁹² či aby existoval samostatně na jiné listině, vždy je však potřeba, aby byl učiněn svobodně a srozumitelně se všemi náležitostmi. Podkladná iniciativa pro označení obviněného za spolupracujícího může pocházet od obviněného samotného, stejně jako od jeho obhájce, státního zástupce či policejního orgánu. Ačkoliv se ohledně této iniciativy nevydává žádné rozhodnutí, vyjádří-li se obviněný se souhlasem a požadavkem na označení za spolupracujícího, musí být o odmítnutí aplikace institutu obviněný řádně vyrozuměn, popřípadě se takovéto odmítnutí musí poznamenat do protokolu. Jelikož zde zákon nepožaduje žádné odůvodnění takovýchto kroků státního zástupce, postačí toliko samotné vyrozumění či zápis do protokolu o výsledku obviněného.⁹³ Co se týče časové posloupnosti, není definováno, v jaké fázi řízení by měl být souhlas s označením udělen. Lze předpokládat, že nejčastěji tomu bude po výsledku obviněného a protokolaci takového výsledku. Nejpozději se tak však musí stát před podáním obžaloby. Ohledně všech dopadů a následcích v případě označení obviněného za

v řízení před soudem i za předpokladu, že k aplikaci institutu ve finální obhajobě nakonec nedošlo, a to z kteréhokoliv důvodu.

⁹⁰ § 92 odst. 1 věta druhá TR.

⁹¹ § 178a odst. 1 písm. c) TR.

⁹² Tato možnost je samozřejmě v rámci praxe preferována díky jasnosti, srozumitelnosti a lepší orientaci v rámci spisu.

⁹³ RŮŽIČKA, Miroslav. § 178a [Spolupracující obviněný]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I, II, III*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2313, Zdroj: www.beck-online.cz.

spolupracujícího musí být obviněný řádně a předem poučen, aby měl prostor k uvážení, zdali se k takovému kroku uchýlí či nikoliv.

Zákonná úprava neošetřuje situaci, kdy by spolupracující obviněný vzal svůj souhlas s označením zpět. Tento nedostatek lze ve prospěch zákonodárce hájit argumentací, že k takovému kroku neexistuje jediný předpokládaný a logický důvod. V momentě, kdy by obviněný nechtěl spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, by takovýto souhlas vůbec neuděloval. Jeho postavení by tak vůbec nebylo ovlivněno institutem spolupracujícího obviněného. Pavel Vantuch se například současně vyjádřil, že valná většina obviněných může vzít svůj souhlas zpět či ho dokonce ani originálně neudělit, jelikož mohou být stíženi strachem, že toto označení jim může způsobit větší nebezpečí a ohrožení. Motivace vychází ze snahy nebýt nikterak spojován se spoluprací s některým z orgánů. Podle Vantucha to může mít negativní dopad nejenom na řízení před soudem ale i v rámci zhoršení podmínek pro obviněného ve vazební věznici či následně v rámci výkonu trestu odnětí svobody ze strany ostatních vězňů.⁹⁴ V tomto ohledu se s jeho názorem nemohu ztotožnit, jelikož mimo okruh osob, které se podílejí či účastní na trestním řízení by nikdo jiný neměl disponovat dosahem informací o potencionální kolaboraci obviněného s orgány. Současně spolupráce, která je obviněným poskytována se projeví činností těchto orgánů tak či tak, nehledě na to, že s poukázáním, na již výše zmíněné, protokol o výsledku svědka může být použit jako důkazní materiál v rámci řízení i bez souhlasu obviněného s aplikací institutu. Stejně tak bude naloženo i s poskytnutými informacemi, které pravděpodobně vyústí ve stíhání dalších osob. Potencionálnost rizika tak zůstává neměnná. Odmítnutí, popřípadě zpětvzetí takového souhlasu nedává z úhlu pohledu obviněného žádný smysl. Každopádně, pokud by i tak došlo ke zpětvzetí souhlasu ze strany obviněného, lze předpokládat, že takovýto krok vyústí ve ztrátu jeho postavení jako spolupracujícího včetně všech výhod a benefitů.

5. Státní zástupce považuje takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedeném v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým

⁹⁴ VANTUCH, Pavel. *K institutu spolupracujícího obviněného a možností jeho uplatňování v praxi*. Trestní právo (Wolters Kluwer), 2012, č. 7, s. 19-29, Zdroj: www.aspi.cz [cit. 7.5.2021].

způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.⁹⁵

V případě, že došlo k naplnění všech předchozích kumulativních podmínek, je státnímu zástupci ponecháno oprávnění k fakultativnímu rozhodnutí, zda obviněného v obžalobě označí jako spolupracujícího a aplikuje tím institut. Jeho úkolem je tedy procesní i hmotněprávní zhodnocení, zdali spolupráce obviněného byla dostatečná, kvalitní, přínosná a prolomení zásad spravedlivého procesu (hlavně s ohledem na potrestání obviněného) se jeví jako proporcionálně únosné. Z jazykové dikce zákonného znění vychází, že toto rozhodnutí je toliko fakultativní. Obviněný tedy nedisponuje žádným právním nárokem na označení za spolupracujícího. I přes splnění všech předchozích předpokladů nemusí ve finále k označení dojít. Nicméně v případě spolupráce obviněného se státním zástupcem je státní zástupce povinen učinit rozhodnutí ohledně takového označení. Není rozhodné, zda státní zástupce dospěje k pozitivnímu přístupu a obviněného označí za spolupracujícího či jeho spolupráci a přínos neshledá dostatečnými a v obžalobě ho tak neoznačí, vždy je však povinen učinit o takovém rozhodnutí záznam do spisu. Toto rozhodnutí nepodléhá žádnému přezkumnému prostředku. Obviněný je tak do poslední chvíle vystaven nejistotě, zdali státní zástupce kvalifikuje jeho přínos za dostatečný či nikoliv. Ani úspěšným označením v obžalobě se však jeho obavy nerozptylují, jelikož aplikaci benefitů z institutu spolupracujícího obviněného plynoucích musí následně kvalifikovat, potvrdit a finálně přiznat i soud. K tomuto si dovoluji odcitovat následující výrok: „*Nedostatek spolupracujícího obviněného je v zásadě „slibem nezarmoutíš“.* *Není jisté, že soud bude reagovat mimořádným snížením trestu odnětí svobody. SZ nedokáže garantovat, že soud na to bude mít stejný názor.*“⁹⁶ Právě tato kontroverznost nejistého postavení obviněného v rámci celého řízení je jedním z nejzásadnějších problémů současné právní úpravy. Shodně se k problematice staví i soudci a státní zástupce soudě dle jejich odpovědí z dotazníkového šetření. Podle drtivé většiny státních zástupců a soudců by mělo dojít ke zvýšení míry stability pozice obviněného v rámci řízení. Toho podle nich lze dosáhnout například vyčleněním rozhodnutí státního zástupce o označení či neoznačení obviněného v obhajobě za

⁹⁵ § 178a odst. 1 část závěti TŘ.

⁹⁶ Odpověď dotázaného státního zástupce v rámci komunikace se státními zástupci a soudci na otázku: *Jakým způsobem by mohlo dojít k vyšší aplikační frekvenci institutu?*.

spolupracujícího na samostatnou linii. Státní zástupce by tak své rozhodnutí pouze nepoznamenával do spisu nýbrž by o takovém vydal samostatné usnesení. Prvek stability by mohl být podpořen ještě více, a to umožněním obrany vůči takovému usnesení opravným prostředkem či stížností, viz výše. Současně se nabízí i již výše zmíněná problematika možnosti označení obviněného za spolupracujícího v řízení před soudem. Byť se osobně přikláním k aplikaci této možnosti, soudci a státní zástupci dle svých odpovědí v rámci dotazníkového šetření v tomto směru zaujímají relativně nerozhodné postoje a stanoviska. Zvláštností kupříkladu je, že státní zástupci v rámci svých názorů považují za stěžejní bod rozhodovací pravomoci o aplikaci institutu soud a reversně proti tomu soudci přiznávají toto postavení státním zástupcům. V případě přípustnosti aplikace institutu dodatečně i v řízení před soudem by se opětjevila účelnou možnost obrany obviněného či státního zástupce, proti takovému kroku soudu.

Diskreční pravomoc státního zástupce však není ponechána jeho libovůli. Zákonodárce předestírá základní aspekty, s kterými se státní zástupce musí vypořádat v rámci rozhodnutí o aplikaci institutu v rámci obhajoby. Jejich celkové zhodnocení a vzájemná proporce by měli tvořit skelet rozhodovací činnosti státního zástupce.

V první řadě se jedná o kritérium povahy trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal. Pravděpodobně se částečně jedná o odkaz na druhou podmínku.⁹⁷ Pojem povaha trestného činu je v zásadě legislativní zkratkou, jejíž obsah lze nalézt v ustanovení § 39 odst. 2 TZ.⁹⁸ Kritérium přihlídnutí k činu, ke kterému se obviněný doznal nelze vykládat samostatně, nýbrž v návaznosti na kritérium první. Domnívám se, že právě účinné porovnání těchto dvou aspektů je zásadní pro výstupní rozhodnutí o označení. Vizualizuje se zde záměr zákonodárce na maximální zohlednění kontribuce obviněného, které má svůj podklad v jádrovém účelu institutu, tedy prostředku boje s důkazní nouzí vůči organizovanému zločinu. Byť tedy není státní zástupce počastován žádným směrodatným vodítkem, jakou mírou kontribuce musí označení obviněného za spolupracujícího splňovat, tlak na enormně vysoké nároky je patrný.

Třetím kritériem je samotná osoba obviněného. Zde je důležité zmínit, že není účelné v rámci povahy institutu spolupracujícího obviněného zohledňovat

⁹⁷ Viz § 178a odst. 1 písm. a) TŘ.

⁹⁸ § 39 odst. 2 TZ: Povaha a závažnost trestného činu jsou určovány zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem.

primárně osobní, rodinné, majetkové či jiné poměry obviněného tak, jak příkazuje ustanovení § 89 odst. 1 písm. d) TŘ. Bude se spíše jednat o osobní rysy pachatele v kriminální rovině.⁹⁹ Rozhodné je například, jakým způsobem pronikl obviněný do struktur organizovaného zločinu, jaká je jeho trestní minulost a jak se povaha trestného činu jím spáchaným dotýká jeho osobnostních vlastností. Zákonodárce se ve svém komentáři zmiňuje především o věrohodnosti a spolehlivosti tvrzení, předchozích odsouzeních, sklonů k trestné činnosti určité povahy atd..¹⁰⁰ V návaznosti na to se shodně vyjádřil i NS, který ve svém rozsudku konstatoval, že mezi podmínkami aplikace benefitů institutu spolupracujícího obviněného figurují právě i osobnostní vlastnosti obviněného. V případě, že se jedná o pachatele recidivního či dokonce speciálně recidivního, přiznání benefitů zde nemůže být na místě. Tyto pozitivní výdobytky nelze za takovýchto okolností obviněnému přiznat ani za předpokladu, že byl státním zástupcem v rámci obžaloby řádně označen za spolupracujícího.¹⁰¹ Stejný postoj lze očekávat u pachatele, který je stížen sklonem k užívání či jiné manipulaci s návykovými látkami atd. Soudci a státní zástupce se dle dotazníkového šetření přiklání k názoru, že zásadní je povaha výpovědi obviněného. Tím není myšlena kvalita či objem poskytnutých informací ale výpovědní věrohodnost, jakým způsobem obviněný na spolupráci přistoupil, jakým způsobem byla iniciována či druhem postoje obviněného k jeho vlastní kriminální činnosti.

Posledním kritériem je přihlídnutí k okolnostem případu, zejména zda a jak se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky tím způsobil. Lze konstatovat, že tato část závětí se jeví poměrně přebytečnou, jelikož všechn její obsah byl již vyčerpán v předcházejícím zákonném znění paragrafu. Pravděpodobně se tedy jedná o závěrečnou sumarizaci všech aspektů, které jsou předloženy státnímu zástupci ke zhodnocení.

Důležité je si povšimnout, že státní zástupce zde činní rozhodnutí, které se svou povahou blíží prozatímnímu rozsudku, který je běžně svěřen do pravomoci pouze soudům. Státní zástupce zde však vytváří jakési „prejudikátní rozhodnutí“, kterým hodnotí případ obviněného, aby následně mohl rozhodnout o jeho označení za spolupracujícího či nikoliv. Tím je soudu již předkládáno jakési vodítko či směrnice, jakou úvahou se lze v řízení před soudem ubírat. Tato předmětná analýza

⁹⁹ Tuto dimenzi lze chápat například v návaznosti na § 307 TZ.

¹⁰⁰ RŮŽIČKA, Miroslav. *§ 178a [Spolupracující obviněný]*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I, II, III*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2313, Zdroj: www.beck-online.cz.

¹⁰¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. 7 Tdo 1472/2015.

státního zástupce může vyvíjet jistý nátlak a narušovat tak částečně úplnost svobody rozhodování soudu. Každopádně se jedná o vliv čistě a toliko latentní, neboť soud není nikterak vázán úvahou státního zástupce ani samotným označením obviněného za spolupracujícího v rámci obžaloby.

2.1.2 Podmínky vylučující

Odstavec 2 § 178a TR ukotvuje možnost státního zástupce, který podle něho může navrhnout v rámci obžaloby upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného. Současně je tento konstrukt možné nalézt i v § 46 odst. 2 TZ, který se týká primárně upuštění od potrestání obecně. Jedná se o nejmarkantnější prolomení zásady spravedlivého procesu a současně také o největší benefit, který může být v rámci trestního řízení spolupracujícímu obviněnému poskytnut za jeho spolupráci. Jelikož české právo nezná možnost podmíněného zastavení trestního stíhání pro řízení o zločinu¹⁰², což je okruh, v jehož rámci lze institutu spolupracujícího obviněného aplikovat, můžeme tuto možnost považovat za jakousi modifikaci tohoto benefitu, která je ovšem pro spolupracujícího obviněného ještě více příznivá.

Skutečnost, že využití této možnosti státním zástupcem představuje tak zásadní zásah do standardních postupů v rámci trestního stíhání, je konstruována zákonodárcem do série několika kumulativních negativních podmínek, které musejí současně všechny absentovat, aby státní zástupce mohl k takovému kroku přistoupit. Jedná se o tyto podmínky:

- Spolupracující obviněný nespáchal trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl.
- Spolupracující obviněný se nepodílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jeho objasnění přispěl.
- Spolupracující obviněný svým jednáním nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt.
- Nejsou zde důvody pro mimořádně zvýšení trestu odnětí svobody.¹⁰³

Za předpokladu, že pachatel neporušil žádnou z výše uvedených podmínek je poskytnuto státnímu zástupci posouzení míry kontribuce pachatele v porovnáním

¹⁰² Srovnej § 307 TR.

¹⁰³ § 178a odst. 2 TR.

s jeho případem. Zákodárce zde opět poskytuje navigační pomůcku pro státního zástupce pro rozhodnutí o návrhu na upuštění od potrestání, a to „*pokud to považuje za nezbytné s ohledem na všechny okolnosti, zejména vzhledem k povaze trestného činu uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal, k míře, v jaké může spolupracující obviněný přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k významu jeho výpovědi pro dané trestní řízení s ohledem na shromážděné důkazy, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil.*“¹⁰⁴ Státní zástupce ovšem může zvážit a zohlednit i jiné okolnosti a podklady, než ty, které mu jsou zákonem předestírány.¹⁰⁵

Krok státního zástupce k návrhu na upuštění od potrestání je opět toliko fakultativní a stejně jako ve případech předešlých na něj spolupracujícímu obviněnému nevzniká žádný právní nárok. Rozdíl ovšem lze spatřovat v rovině provázanosti rozhodování mezi státním zástupcem a soudem. Zatímco v případě označení a aplikace benefitů v rámci institutu spolupracujícího obviněného soud není vázán návrhem státního zástupce z obžaloby a ve finále tak tyto benefity nemusí obžalovanému přiznat, v případě upuštění od potrestání jakožto návrhu státního zástupce z obžaloby je již situace jiná. Z ustanovení § 46 odst. 2 TZ, které zní: „*Soud upustí od potrestání pachatele označeného jako spolupracující obviněný, jsou-li splněny podmínky stanovené v § 178a odst. 1 a 2 trestního řádu...*“¹⁰⁶, se setkáváme s frází „soud upustí“, tedy s přímou direkci, kde již není možnost pro vlastní uvážení a rozhodnutí. Z toho tedy lze dovodit, že v případě, že státní zástupce navrhne v rámci obžaloby upuštění od potrestání, soud je tímto návrhem vázán a musí tedy od potrestání opravdu upustit. Postup soudu se tedy v tomto případě jeví jako obligatorní. Snad jedinou možností opačného rozhodnutí soudu by byla situace, kdy by soud neztotožnil své závěry o aplikaci institutu spolupracujícího obviněného se závěry státního zástupce ohledně osoby a případu pachatele jako takového. Z výše uvedeného současně vyplývá, že soud již nemá možnost upustit od potrestání spolupracujícího obviněného, pokud takovýto návrh

¹⁰⁴ § 178a odst. 2 TR.

¹⁰⁵ RŮŽIČKA, Miroslav. § 178a [Spolupracující obviněný]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I, II, III*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2313, Zdroj: www.beck-online.cz.

¹⁰⁶ § 46 odst. 2 TZ.

neučinil státní zástupce v rámci obžaloby. Je to patrné mimo jiné i ze samotného druhého odstavce § 178a TŘ, jelikož v případě možnosti takového postupu soudu by byl konstrukt tohoto odstavce zbytečný a nelogický.

Státní zástupce může současně rozhodnout, ke které možnosti v rámci společného vztahu upuštění od potrestání dle § 46 TZ a upuštění od potrestání s dohledem dle § 48 TZ přistoupí. Jeho rozhodování opět bude vycházet z posouzení konkrétního případu, osoby pachatele a považuje-li to státní zástupce za nezbytné.¹⁰⁷

2.2 Hmotněprávní důsledky a trestání spolupracujícího obviněného

Veškeré aspekty hmotněprávních důsledků či samotného trestání pachatele, jenž v přípravném řízení spolupracoval s orgány činnými v trestním řízení lze rozdělit do dvou sekcí, a to sice na pachatele, jemuž statut spolupracujícího obviněného státním zástupcem přiznán byl a na pachatele, u kterého nedošlo k tomuto označení v rámci obžaloby. Veškeré skutečnosti a jednání pachatele, kterému status spolupracujícího obviněného přidělen nebyl se bude následně řídit ustanoveními § 39 TZ ohledně okolností, které je potřeba zvážit při stanovení druhu a výměry trestu, dále pak § 41 TZ v rámci polehčujících okolností a v neposlední řadě je potřeba reflektovat § 58 TZ, který řeší problematiku okolností, jež mohou zapříčinit mimořádné snížení trestu odnětí svobody. Soud bude k takovýmto okolnostem a skutečnostem přihlížet i v případě, že pachatel nedozná označení za spolupracujícího, a to bez dalšího.

Následující část této podkapitoly je metodicky zaměřena a selektována pouze na aspekty pachatele, kterého státní zástupce v rámci obhajoby označil za spolupracujícího.

2.2.1 Benefity spolupracujícího obviněného

V první řadě je důležité zmínit a připomenout, že veškeré výhody hmotněprávního charakteru plynoucí ze spolupráce obviněného s orgány činnými v trestním řízení jsou plně realizovatelné až v řízení před soudem, a to jeho rozhodnutím. Soud není závazně odkázán na rozhodnutí a postupy státního zástupce v rámci přípravného řízení a vždy tak bude veškeré předložené skutečnosti hodnotit

¹⁰⁷ RŮŽIČKA, Miroslav. § 178a [Spolupracující obviněný]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I, II, III*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2313, Zdroj: www.beck-online.cz.

samostatně a dle vlastního uvážení, snad jen s výjimkou upuštění od potrestání, jak je ostatně již rozebíráno výše. Zásadní není pouze možnost soudu závěry a pohnutky státního zástupce zhodnotit, nýbrž i jeho povinnost takto učinit. V tomto směru se vyjádřil i NS ve svém rozsudku, kdy konstatoval právě možnost a současně i povinnost přezkumu rozhodnutí soudu vůči krokům státního zástupce a následné vlastní rozhodnutí vůči němu, a to jak pozitivně, tak i negativně. NS se současně vyjadřoval k odpovědnostnímu vztahu mezi návrhem státního zástupce v rámci obžaloby za označení pachatele jako spolupracujícího obviněného a postupem soudu v případě neakceptace takového postavení. Konstatoval tak, že v případě, že se pachatel rozhodne vypovídat, čímž je zásadním způsobem intervenováno do jeho zaručených práv, například možnosti odmítnout výpověď či odepření obvinění sama sebe, je v jistých legitimních očekáváních pozitivních výsledků oprávněně. Byť tak tedy nelze naléhat na soud, aby postupoval v souladu s rozhodnutím státního zástupce, je soud povinen akceptovat a náležitě zohlednit míru a způsob kontribuce pachatele v rámci spolupráce s orgány činnými v trestním řízení. V tomto směru již soud nemůže takovéto skutečnosti opominout.¹⁰⁸

Je bez dalšího nerozporné, že poskytnutí jakéhokoliv benefitu ze strany soudu včetně akceptování označení státním zástupce osoby pachatele za spolupracujícího obviněného je plně nenárokové. Nicméně nelze této osobě upřít kompenzaci práv, které tato osoba ztratila na základě rozhodnutí o spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. V tomto případě uvedu konkrétní případovou studii z českého právního prostředí. Osoba pachatele byla v rámci tohoto případu uznána vinnou ze zločinu loupeže, kdy současně byla státním zástupcem označena za spolupracujícího obviněného. Státní zástupce přistoupil k aplikaci institutu s ohledem na míru kontribuce a poskytnutí zásadních informací ze strany pachatele, který poskytl informace ohledně ostatních spolupachatelích zmíněné loupeže a současně poskytl informace přímo nesouvisející s tímto trestným činem ale zaměřené na organizovaný zločin, o němž měl jisté vědomosti. Tímto se ve své podstatě vzdal práva na odmítnutí vypovídat a současně potvrdil svoji vinu, aby mohlo dojít k jeho označení za spolupracujícího pachatele. Nicméně při vyhlášení rozsudku o jeho vlastním případě bylo patrné, že soud nepřistoupil k aplikaci institutu a jeho benefitů. Obviněný tak celou dobu zůstal ve vědomí, že jeho status přinese určité benefity, k čemuž ve finále nedošlo. V tomto případě tedy

¹⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2015, sp. zn. 8 Tdo 661/2015-62.

můžeme sledovat dvě roviny porušení zásad spravedlivé procesu. V první řadě se jedná o narušení práva na vhodnou a srozumitelnou informovanost ohledně vlastního případu v kterémkoliv jeho stádiu, což ostatně vyplývá z § 2 odst. 13 TŘ. Obviněnému nebylo sděleno, jakým způsobem se vyvíjí manipulace s jeho přiznaným či nepřiznaným statusem. Současně soud v tomto případě pochybil, když nezohlednil tuto míru spolupráce, kterou obviněný poskytl v rámci uložení druhu trestu a jeho výměry. V zákonném rozpětí trestní sazby 2-10 let odnětí svobody přistoupil soud k trestu odnětí svobody v délce trvání 9 let, tedy skoro na samotné horní hranici. Je jisté, že benefity institutu nejsou za žádných okolností nárokové, nicméně soud by měl v takovýchto případech minimálně zohlednit práci obviněného a přistoupit k aplikaci polehčujících okolností dle § 41 TZ, a to způsobem odpovídajícím možné kompenzaci zásahu¹⁰⁹ do jeho práv.¹¹⁰

Jednotlivé benefity a hmotněprávní zisky spolupracujícího obviněného lze objektivně seřadit dle míry jejich pozitivního přínosu pro pachatele. Lze tak mezi nimi současně chápat i jakousi hierarchii. V momentě aplikace vyššího benefitu lze automaticky předpokládat přítomnost benefitů rámcově nižších. Totéž ovšem platí i opačným způsobem, tedy, nelze-li například přistoupit k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody dle § 58 TZ vlivem nesplnění určité podmínky či podmíněk, nelze již v žádném případě aplikovat upuštění od potrestání dle § 46 TZ.¹¹¹ Jedná se o jakýsi pyramidový efekt. Jsou jimi:

- okolnosti významné při stanovení druhu a výměru trestu dle § 39 TZ,
- polehčující okolnosti dle § 41 TZ,
- mimořádné snížení trestu odnětí svobody dle § 58 TZ a
- upuštění od potrestání dle § 46 TZ.

Dle ustanovení TZ *„přihlédne soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, k osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele a k jeho dosavadnímu způsobu života a k možnosti jeho nápravy; dále přihlédne k chování pachatele po činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu; přihlédne též k jeho postoji k trestnému činu v trestním řízení, zda sjednal dohodu o vině a trestu,*

¹⁰⁹ Tím je myšleno například stanovení délky trvání trestu odnětí svobody okolo 6 let či poskytnutí jiných výhod v rámci řízení či následného výkonu trestu.

¹¹⁰ Viz Nález Ústavního soudu ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 3525/16.

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2015, sp. zn. 8 Tdo 661/2015-62.

*prohlásil svou vinu nebo označil rozhodné skutečnosti za nesporné, a pokud byl označen jako spolupracující obviněný, též k tomu, jak významným způsobem přispěl k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Přihlédne také k účinkům a důsledkům, které lze očekávat od trestu pro budoucí život pachatele.*¹¹² Tímto odstavcem předestírá zákonodárce soudu návodné pomůcky, kterými by se soud měl při svém rozhodovacím procesu řídit a následně je zohlednit. Následující odstavce ustanovení § 39 TZ dotváří a finalizují vysvětlení ohledně postupů a aspektů při ukládání druhu a výměry trestu. Tyto okolnosti však lze v souvislosti s institutem spolupracujícího obviněného chápat toliko podpůrně, jelikož například majetkové poměry pachatele nejsou v přímé kauzální spojitosti s povahou trestné činnosti pachatelem spáchané a následnou kontribucí v rámci spolupráce s orgány činnými v trestním řízení.

Situace ohledně aplikace polehčujících okolností dle § 41 TZ je již poněkud složitější. Polehčující okolností se rozumí právně významná skutečnost, která se po jejím zhodnocení projeví především při rozhodování soudu o druhu a výměře ukládaného trestu za spáchaný trestný čin, a tím ve prospěch pachatele trestného činu ovlivňuje, zda bude vůbec uložen trest a pokud bude, jaký trest je nezbytný i s ohledem na ostatní kritéria.¹¹³ Důležité je též uvést, že zákonný výčet polehčujících okolností, stejně tak jako těch přitěžujících, je toliko demonstrativní a tudíž soud může jinou relevantní skutečnost zahrnout do svého kvalifikovaného úsudku a hodnocení.

V řízení s pachatelem, který byl označen v rámci obžaloby za spolupracujícího obviněného nebo alespoň usiloval o toto označení značnou mírou spolupráce s orgány činnými v trestním řízení přichází v úvahu hned několik polehčujících okolností. V první řadě se může například jednat o polehčující okolnost dle § 41 odst. 1 písm. c) TZ, dle které je trestný čin spáchán pod tlakem vyplývajícím ze stavu závislosti nebo podřízenosti. Takovýto stav nemusí být definován pouze formálně, například zaměstnaneckým nebo hierarchickým, může se ovšem jednat i o jakoukoliv jinou závislost, která narušuje svobodné jednání a rozhodování z dané pozice ovlivněného jedince.¹¹⁴ Právě takovýto druh závislosti

¹¹² § 39 odst. 1 TZ.

¹¹³ PŮRY, František. § 41 [Polehčující okolnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 541, Zdroj: www.beck-online.cz.

¹¹⁴ PŮRY, František. § 41 [Polehčující okolnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 541, Zdroj: www.beck-online.cz.

si lze představit i ve struktuře zločinecké skupiny nebo organizované zločinecké skupiny. Další polehčující okolnost můžeme nalézt v § 41 odst. 1 písm. d) TZ, kde se jedná o hrozbu násilí či nátlak. Právě tato relevantní skutečnost bude často hodnocena a rozebírána v rámci řízení o pachateli zainteresovaném v organizovaném zločinu, jelikož značná část těchto pachatelů nejedná v rámci takového uskupení dobrovolně, nýbrž právě pod tlakem násilí a pohrůzek. Lze si představit skutečnost, kdy skupina organizovaného zločinu disponuje jistým množstvím kompromitujícího či jinak očerňujícího materiálu, který je schopen přivodit pachateli trestného činu značnou újmu v mnoha sférách života i profese, a právě touto posesí vytváří skupina zásadní tlak na osobu pachatele k jistému jednání či opomenutí jednání, které je pro organizovaný zločin žádoucí za odměnu v podobě neuzítí či nezveřejnění zmíněných informací. Tato situace naplňuje znaky jak polehčující okolnosti jednání pod nátlakem, tak polehčující okolnosti jednání v rámci stavu závislosti. V pořadí další je polehčující okolnost uvedená v § 41 odst. 1 písm. k) TZ, která uvádí dobrovolnou aktivitu pachatele k oznámení o spáchání trestného činu vlastní osobou. V tomto případě nepostačuje samotné oznámení trestného činu bez ohlášení vlastního zapojení do něj, nýbrž pachatel se musí sám dobrovolně doznat, nehledě na to, jestli v první fázi označí i další osoby či uvede jiné relevantní skutečnosti.¹¹⁵ Byť se lze setkat se situací, kdy prvotní krok ke spolupráci je učiněn opravdu ze strany pachatele, a to dobrovolně a jako první úkon jeho styku s orgány činnými v trestním řízení, nicméně situace, kdy pachatele ke spolupráci přistoupí až následně v již započatém trestním řízení bude o poznání frekventovanější. Obdobná situace vyvstává i v případě polehčující okolnosti doznání pachatele dle § 41 odst. 1 písm. l) TZ. Zde se nejedná o samotné oznámení existence trestné činnosti úřadům ale svobodně učiněné doznání, k tomu viz výše. Poslední dvě polehčující okolnosti jsou do značné míry obdobné, přičemž první se váže k jakékoliv osobě pachatele a druhá explicitně k osobě spolupracujícího obviněného. Jde o § 41 odst. 1 písm. m) a n)¹¹⁶ TZ. Ty hovoří o objasnění či odhalení jiných trestných činů či pachatelů trestné činnosti v rámci spolupráce

¹¹⁵ PÚRY, František. § 41 [Polehčující okolnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 541, Zdroj: www.beck-online.cz.

¹¹⁶ Primárně právě konstrukt polehčující okolnosti pod písmenem n) se zdá být poměrně nelogický ze strany zákonodárce, jelikož všechny okolnosti ohledně spolupráce či trestání pachatele jsou obsaženy mimo polehčující okolnosti uvedené v § 41 TZ. Současně soud nemůže manipulovat s polehčující okolností kontribuce spolupracujícího obviněného, pokud ho tak sám státní zástupce v obžalobě neoznačí. Domnívám se, že právě tato polehčující okolnost by měla doznat zásadních změn či být úplně vyloučena z ustanovení § 41 TZ.

s orgány činnými v trestním řízení. Rozdíl je potřeba spatřovat v napomáhání objasnění trestných činů vlastních a napomáhání k objasnění cizích trestných činů. Jedná se právě o podmínku ukrytou v písmeni m), která poskytuje soudu možnost aplikace jistých benefitů a úlev při trestání pachatele, který spolupracoval, avšak na status označení za spolupracujícího obviněného od státního zástupce nedosáhl. Opět bude předmětem posouzení míra spáchané trestné činnosti a míra poskytnutí relevantních skutečností o trestné činnosti dalších osob v rámci organizovaného zločinu. Samotná pomoc ze strany pachatele může být představena ve formě uvedení všech rozhodných skutkových okolností trestného činu včetně osob na něm zúčastněných, dalších pachatelů či spolupachatelů a podobně. Zákon přitom nijak blíže nespecifikuje ani neomezuje jiné formy kontribuce, jimiž pachatel může napomoci orgánům činným v trestním řízení, jde tedy o výčet toliko demonstrativní. Jedinou podmínkou je, že všechny postupy spolupráce musejí být v souladu se zákonem.¹¹⁷ Na závěr považuji za předmětné uvést, že soud je samozřejmě povinen při svém rozhodování přihlídnout současně i k okolnostem přitěžujícím, a to dle § 42 TZ.

2.3 Ochrana osoby spolupracujícího obviněného

Vrátíme-li se k problematice organizovaného zločinu a k informacím řečeným ohledně kompaktnosti těchto skupin, včetně absolutně nulové tolerance nelояálnosti vůči nim, není překvapující, že osoba spolupracujícího obviněného se přesně do rozporu s těmito skutečnostmi dostává. V momentě, kdy se pachatel rozhodne k jakékoliv formě spolupráce s orgány činnými v trestním řízení, stává se pro organizovaný zločin, v jehož rámci působil, značně nepohodlným a nebezpečným. Tyto osoby jsou vystaveny značnému riziku pomsty a preventivní eliminace, aby nemohly poskytnout relevantní informace schopné odhalit danou kriminalitu a v případě, že již tak učinily, aby byly za toto své jednání dodatečně potrestány. Toto nebezpečí může představovat riziko fyzické či duševní újmy¹¹⁸, šikany, vyhrožování či jiného nebezpečného zásahu do osoby spolupracujícího pachatele a jeho vnitřní i vnější integrity. Zákonodárce v tomto případě nevytyčil

¹¹⁷ PÚRY, František. § 41 [Polehčující okolnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 541, Zdroj: www.beck-online.cz.

¹¹⁸ Skutečnost, že riziko nepředstavuje pouze fyzické nebezpečí ale současně i jakýkoliv psychický, morální či duševní nátlak poukazují J. Peleška a M. Vychodil, viz PELEŠKA, J., VYCHODIL, M. *Poznámky k ochraně svědka v trestním řízení*. Trestní právo, 1998, č. 5, s. 2-4, Zdroj: www.beck-online.cz.

žádnou konkrétní míru potřebného nebezpečí a intenzity ohrožení, tudíž je dostačujícím, kdy možnost či přítomnost rizika vyvolávala pochybnost o neovlivnitelnosti výpovědi svědka.¹¹⁹ Současně mohou být tomuto nebezpečí vystaveny i osoby pachateli blízké. Je tedy žádoucí, aby stát výměnou za poskytnutou spolupráci nabídl osobě pachatele i odpovídající ochranu a bezpečí. Nejedná se toliko o formu dodržení reciprocitního vztahu mezi nimi, ale současně stát má na udržení bezpečí a bezúhonnosti vlastní zájem, jelikož spolupracující pachatel poskytující informace proti organizovanému zločinu je pro něj velmi lukrativním materiálem, který je potřeba chránit. Současně lze poskytnutí ochrany chápat jako krajní možnost zabezpečení svědků či dalších osob před nechtěným nátlakem a tím předejít nezákonnému ovlivňování průběhu trestního řízení.¹²⁰ Tyto formy ochrany se v českém právu řídí několika zákony a doznávají několika úrovní ochrany. I zde funguje princip proporcionality, tedy závažnější a invazivnější zásah či opatření vůči bezpečí osoby pachatele bude realizován pouze v případě, že účelu nelze dosáhnout zásahem méně závažným či méně invazivním. Samozřejmě považuji za účelné zmínit, že na poskytnutí takovéto ochrany nevzniká žádný právní nárok.

2.3.1 Institut utajeného svědka

Institut utajeného nebo též anonymního svědka představuje jeden ze způsobů ochrany osoby vypovídající v rámci trestního řízení, jejíž bezpečnost by mohla být vlivem těchto úkonů ohrožena. V praxi je realizována změnou totožnosti osoby v rámci spisu, výsledkem svědka v oddělené místnosti mimo ostatní účastníky či nepřímá konfrontace v soudní síni se zaštitěním podoby osoby před ostatními účastníky. Tento způsob ochrany osoby svědka je poměrně nenáročný a nepředstavuje pro stát vysoké finanční či jiné zatížení. Pod tento druh zabezpečení a ochrany nespadá pouze explicitně samotná osoba svědka, ale současně i osoby jemu blízké. Stačí tedy, aby existovala pochybnost o bezpečí jedné z těchto osob a uvedenou ochranu jim lze na tomto základě poskytnout. Opět musí být kalkulováno s narušením bezpečí v rovině fyzické i duševní, popřípadě ochrany osobnosti. Co lze považovat za nebezpečí je předmětem posouzení v konkrétním případě individuálně, nicméně ÚS v rámci své judikatury opakovaně dospěl k názoru, že

¹¹⁹ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František. *K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků*. Trestněprávní revue, 2003, č. 2, s. 37-47, Zdroj: www.beck-online.cz.

¹²⁰ VANTUCH, Pavel. *Nový zákon o ochraně svědka a dalších osob a boj s organizovaným zločinem*. Právní rozhledy, 2001, č. 8, s. 359-366, Zdroj: www.beck-online.cz.

například spojitost výpovědi s organizovaným zločinem lze považovat za automatické narušení bezpečí pro svědčící osobu. Zákon operuje s čtyřmi podmínkami, které musí být splněny kumulativně. Jedná se o zjevné ohrožení svědka nebo osoby jemu blízké z uvedených důvodů, souvislost mezi podáním svědectví a vznikem ohrožení, existence reálného ohrožení a nemožnost dosáhnutí ochrany jiným způsobem. Jako vhodné se současně jeví zmínit, že ochrana není poskytována jen osobě svědka ale i ostatním účastníkům trestního řízení, například tlumočnickům či zapisovatelům.

Podmět k poskytnutí ochrany může vzejít ze samotného přání či žádosti dotčené osoby, může se jednat o vlastní iniciativu jednoho z orgánu činných v trestním řízení a současně tak může vyplývat ze zjištěných skutečností. O zajištění této ochrany by se měl vždy starat aktuální pán trestního řízení, co se řídí týče, tedy v přípravném řízení státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu. Na druhou stranu fakt, že kupříkladu státní zástupce v přípravném řízení neshledal odůvodněnost k poskytnutí ochrany osoby za předmětnou již dále nebrání soudu, aby rozhodl v rámci řízení před soudem dle vlastního uvážení. Totéž platí i v opačném případě, kdy v přípravném řízení ochrana poskytnuta byla, nicméně v řízení před soudem se již jako účelná nejeví.¹²¹

V českém právu je tento institut ukotven v TR takto: *Nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědectví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem, orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení totožnosti i podoby svědka; jméno a příjmení a jeho další osobní údaje se do protokolu nezapisují, ale vedou se odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení v dané věci.*¹²² Aplikace tohoto institutu představuje výrazný zásah do práva na obhajobu, jelikož není možná přímá konfrontace s utajenou osobou a nelze tedy pozorovat a napadat věrohodnost její osoby samotné či její výpovědi. Kompenzací je tedy zvýšená potřeba hodnotit výpověď takovéto osoby maximálně kriticky, a ještě tak posílit nároky na věrohodnost učiněného svědectví. Ve finále se ovšem jedná o legitimní krok v rámci trestního řízení za předpokladu, že je plně dodržena zákonnost všech postupů při aplikaci tohoto institutu. V tomto duchu se

¹²¹ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František. *K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků*. Trestněprávní revue, 2003, č. 2, s. 37-47, Zdroj: www.beck-online.cz.

¹²² § 55 odst. TR.

vyjádřil i ÚS, který ve svém nálezu potvrdil legálnost použití institutu utajeného svědka, aniž by se tedy jednalo o porušení principů trestního řízení. Argumentoval mimo jiné principem proporcionality, dle které lze právo omezit jen v zájmu jiného a v daném případě vyššího práva.¹²³ Do jaké míry má potom právo obhajoby ustupovat utajení totožnosti svědka a tím i jeho bezpečnosti lze opět vyčíst z judikatury ÚS, tentokrát přímo z jeho nálezu ohledně subsidiárního zásahu, jež patří do kompetence soudu a současně tak i potvrzení principu proporcionality. Za předpokladu dodržení zákonnosti postupů a dostatečném odůvodnění rozporu ochrany jednotlivých práv se jedná o legální a legitimní krok.¹²⁴

Nabízí se tedy vcelku logická otázka, zdali je možné vztáhnout takovouto ochranu i na osobu spolupracujícího obviněného. Odpověď na tuto otázku je potřeba rozdělit do dvou sfér, zaprvé do roviny reálné možnosti aplikace a zadruhé do roviny teorie práva. Co se týče reálné aplikace institutu utajení svědka v rámci užití institutu spolupracujícího obviněného, narazíme na poměrně zásadní překážky v možnosti hodnocení výpovědi za relevantní a následném přiznání benefitů institutu spolupracujícího obviněného. Samotná výpověď spolupracujícího obviněného, jak již bylo ostatně rozebíráno výše, podléhá zvýšeným nárokům na přezkum pravdivosti, motivace, věrohodnosti, účelovosti a mnoha dalších aspektů. V momentě, kdy již takto kriticky hodnocená výpověď bude posuzována z dalšího ztíženého úhlu přezkumu v rámci institutu utajeného svědka, se pomalu vytrácí reálná možnost jejího obstání. Mgr. Zdeněk Michora se například k dané problematice vyjadřuje následovně: *Dalším problémem je skutečnost, že určitý invazivnější způsob ochrany osob v trestním řízení (institut utajeného svědka) je zásahem do práva obviněného na obhajobu, neboť má deficit z hlediska ověření tvrzení anonymního svědka, jakož i ověření samotného věrohodnosti svědka. Samotná skutečnost, že by takovouto ochranou disponoval i spolupracující obviněný, u kterého je třeba se zvýšeným důrazem ověřovat obecnou i specifickou věrohodnost jeho výpovědi (třebaže ho nelze a priori prohlásit za méně důvěryhodného), tak devalvuje hodnotu jeho výpovědi o další úroveň.*¹²⁵ Michora zde uvádí, že spojení těchto dvou institutů samo o sobě znamená tak zásadní prvek nedůvěry v relevantnost výpovědi spolupracujícího obviněného vystupujícího jako utajený svědek, že prakticky odsuzuje možnost využití této konjunkce institutů

¹²³ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.

¹²⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 3. 1999, sp. zn. III. ÚS 210/98.

¹²⁵ MICHORA, Zdeněk. *Ochrana spolupracujícího obviněného*. StZ. – Státní zastupitelství (Wolters Kluwer), 2017, č. 4, s. 43-46, Zdroj: www.aspi.cz.

v praxi. Na druhé straně se NS vyslovil ve smyslu plné zákonnosti a legitimitnosti použití spojení těchto institutů. Konstatuje tak například, že v případě dodržení plné zákonnosti řízení, pod které subsumuje řádné hodnocení a odůvodnění výpovědi takto utajeného spolupracujícího obviněného, se nejedná o porušení žádného práva na spravedlivý proces.¹²⁶ Můžeme tedy sledovat právně-teoretickou rovinu, dle které je takováto možnost aplikace institutů možná a současně pohled aplikační praxe, dle které se jedná o příliš vysoký a nerealistický nárok. Osobně se domnívám, že při existenci jiných možností ochrany spolupracujícího obviněného by mělo být primárně přistupováno k nim a využití této konjunkce institutů bráno toliko za podpůrné. Nicméně v případě, že již k takovéto situaci dojde, je velmi důležité, že se jedná o řádný a zákonný postup v rámci trestního řízení a nelze tedy plně zpochybnit poskytnutou výpověď bez dalšího, byť by byla poskytnuta spolupracujícím obviněným v utajeném režimu.¹²⁷

Dalším zásadním problémem je faktická možnost realizace utajení totožnosti spolupracujícího obviněného v rámci řízení. V případě řízení, ve kterém bude spolupracující obviněný vystupovat čistě z pozice svědka, tedy nikoliv jako jeden ze spoluobviněných a nepůjde tak o řízení, byť jen částečně, o něm samém, je zde samozřejmě možnost přistoupit k takovéto verzi postupu ochrany jeho osoby. Nicméně v momentě, kdy spolupracující obviněný vystupuje jako jeden ze spolupachatelů, jeví se představa operování se smyšlenou identitou v rámci řízení před soudem včetně fyzické absence samotného obviněného jako zřejmě iracionální a nemožná. Být by faktická identita byla svým způsobem kryta a utajována, nepřítomnost na vlastním procesu společně s dalšími atypickými prvky trestního řízení by dozajista nepředstavovaly zásadní problém k domyšlení pro ostatní účastníky řízení. Princip utajení spočívá primárně v odloučení spjitostí osoby svědka a předmětu trestního řízení či kontinuity s organizovaným zločinem. Účel ochrany by tím tak byl do značné míry kompromitován.¹²⁸

2.3.2 Ochrana Policie ČR

Jako speciální případ osobní ochrany lze považovat i ochranu od orgánu Policie ČR. Ta vychází již z generální klauzule, jež uvádí, že Policie slouží veřejnosti a

¹²⁶ Viz Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 3 Tdo 1473/2017.

¹²⁷ Tato konkrétní problematika je blíže rozebrána v části podkapitoly „Intervence a judikatura Evropského soudu pro lidská práva“ této práce.

¹²⁸ MICHORA, Zdeněk. *Ochrana spolupracujícího obviněného*. StZ. – Státní zastupitelství (Wolters Kluwer), 2017, č. 4, s. 43-46, Zdroj: www.aspi.cz.

„jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, ...“¹²⁹ a současně pak Policie ČR může poskytnout ochranu osoby spočívající ve fyzické ochraně, dočasné změny pobytu osoby, použití zabezpečovacích technik nebo poradensko-preventivní činnosti.¹³⁰ Tím, že není blíže specifikováno, o jaké osoby se jedná, jelikož citovaná ustanovení nijak blíže nedeterminují okruhy osob, dopadá zmíněná ochrana implicitně na všechny osoby, tedy i na spolupracujícího obviněného. Samozřejmě se ovšem nejedná o dlouhodobou péči a ochranu, spíše o ochranu momentální. Její poskytnutí je možné na pokyn či pokud hrozí závažné a okamžité nebezpečí.¹³¹ Je tedy zřejmé, se jedná ve své podstatě o postupy podpůrné vůči jiným, zásadnějším a efektivnějším způsobům zajištění ochrany.¹³²

Shodně s tím lze uvést, že obdobně by pravděpodobně bylo možné aplikovat i Zákon č. 555/1992 Sb., České národní rady o Vězeňské a justiční strážci České republiky. Opět se však bude jednat o ochranu toliko obecnou, tedy nijak zaměřenou na speciální krytí osoby spolupracujícího obviněného.

2.3.3 Zvláštní ochrana svědka a dalších osob

Přestože by se mohlo zdát, že možností ochrany pro osobu svědka, a v našem případě tedy i spolupracujícího obviněného, je hned celá řada, v momentě, kdy se jedná o řízení, v němž figuruje organizovaný zločin, je potřeba počítat se zvýšenou mírou rizika, a tedy současně i se zvýšenou potřebou prvku ochrany. Hlavním problémem je, že struktury organizovaného zločinu jsou často velmi rozsáhlé a vystopování či odhalení identity osoby svědka pro ně tak nebývá příliš obtížné. Právě z těchto důvodů poskytuje zákonodárce speciální možnost zabezpečení pro zmíněné osoby způsobem, který je mnohem náročnější, propracovanější a primárně instruován právě na situace kompromitace s organizovaným zločinem. Tato ochrana je realizována na základě ZZOS, který přímo pokrývá zmíněné kondice.

ZZOS přímo upravuje okruh osob, které spadají do nenárokové skupiny, kterým lze zvláštní ochranu poskytnout a to tak, že je determinuje jako svědky a

¹²⁹ § 2 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

¹³⁰ § 50 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

¹³¹ Policie České republiky, Útvar speciálních činností SKPV, 2021 [online]. *Krátkodobá ochrana – otázky a odpovědi*. [cit. 3.9.2021]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kratkodoba-ochrana-otazky-a-odpovedi.aspx>.

¹³² MARINI, Michael. *Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka*. Praha: Linde, 2008, s. 61-63.

další osoby, kterým v souvislosti s trestním řízením zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí.¹³³ Tyto osoby jsou upraveny jako osoby ohrožené a chráněné, přičemž za chráněnou osobu se považuje taková osoba ohrožená, již je již zvláštní ochrana poskytována. Ohroženou osobou pak může být svědek, osoba podávající vysvětlení nebo se jinak podílející na zajištění dosažení účelu trestního řízení, znalec, tlumočník, obhájce, zapisovatel, spoluobviněný nebo osoby zmíněným blízké.¹³⁴

Způsob poskytování zvláštní ochrany a pomoci je upraven v § 3 ZZOS. Zákon zde za takovéto poskytnutí pomoci považuje osobní ochranu, přestěhování chráněné osoby včetně příslušníku její domácnosti a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí, zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby, prověřování dodržování podmínek poskytování zvláštní ochrany a pomoci. Ty jsou zabezpečovány Policií České republiky a Vězeňskou službou České republiky. Současně však chráněné osoby musí dodržovat jistá pravidla a povinnosti vznikající v souvislosti s poskytnutím ochrany. Tato pravidla jsou kontrolována a jejich nedodržení může vyústit až ve ztrátu či přerušeni ochrany.¹³⁵

Právě tento způsob poskytování ochrany a krytí skutečné identity zainteresované osoby je nejuvhodnější vůči smyslu a účelu řízení a současně mezi reálným bezpečím chráněných osob. Mluvíme zde o způsobu intermediálním, relativně komplexním a dlouhodobém. Ani zde však není zcela zaručené, že zamýšleného výsledku bude ve finále dosaženo.¹³⁶

2.3.4 Ochrana následná

Dle výše zmíněného je zřetelné, že osobě spolupracujícího obviněného lze poskytnout hned několik druhů obecné či zvláštní ochrany. Nicméně potřeba je se zaobírat i následnou ochranou a péčí o tuto osobu, jelikož trestním řízením pro ni nebezpečí zpravidla nekončí. Pro osobu, která se již jednou dostala do konfrontace s orgány činnými v trestním řízení v návaznosti na organizovaný zločin je možnost pomnutí či osobní dislokace od nebezpečí praktiky nereálná. V momentě, kdy trestní řízení bylo ukončeno bez negativních právních konsekvencí, je tato osoba stále nebezpečím pro organizovaný zločin, jelikož už jednou byla v této souvislosti

¹³³ § 1 odst. 1 ZZOS.

¹³⁴ § 2 ZZOS.

¹³⁵ § 2 a § 6 ZZOS.

¹³⁶ MICHORA, Zdeněk. *Ochrana spolupracujícího obviněného*. StZ. – Státní zastupitelství (Wolters Kluwer), 2017, č. 4, s. 43-46, Zdroj: www.aspi.cz.

konfrontována a utajenost organizované kriminality tak může být kompromitována. V momentě, kdy naopak dojde k odsuzujícímu rozsudku proti osobě spolupracujícího obviněného, rizikem se pro něj stává možnost potenciální msty a odplaty, nemluvě o eliminaci dalších možných informací a skutečností, které ještě tato osoba může poskytnout. Z pohledu zajištění bezpečí pro osobu spolupracujícího obviněného se již nejeví rozhodným, zdali dojde k uznání podmínek pro aplikaci některých benefitů institutu ze strany soudu či nikoliv, zdali je trest vyměřen bez diskrečních benefitních změn či dojde k úplnému upuštění od potrestání. Rozhodným se v tuto chvíli stává čistě kontribuce osoby spolupracujícího obviněného s orgány činnými v trestním řízení a možnost úniku informací o organizovaném zločinu na povrch.

Jako jeden druh následné péče a ochrany lze uvést postupy dle ZZOS. Konkrétně se pak bude jednat o rozebírané přemístění osob, změnu či krytí skutečné identity utajovaných osob, pomoc se začleněním do nového života či osobní ochranná péče. To platí jak pro samotnou osobu spolupracujícího obviněného, tak současně i pro členy jeho rodiny. Stranou, která má garantovat toto bezpečí je samotný stát, jelikož ten by měl dbát o ochranu občanů v něm žijících.

2.3.5 Limity a úskalí ochrany

Mezi další mezery a černá místa, které zákonodárce neošetřil, patří právě ochrana osoby spolupracujícího obviněného. Byť jsem v předchozích stránkách této práce rozebíral možnosti poskytnutí ochrany pro tyto osoby, zákonná úprava mluví vždy explicitně pouze o svědkovi, tedy v pojetím obecném. Spolupracující obviněný může být logickým výkladem považován za svědka ve svém slova smyslu, nicméně se nejedná o typickou osobu svědka, jak s ní kalkuluje zákonodárce v rámci trestního řízení. Zde je potřeba si plně uvědomit, že zákon v tomto případě počítá s ochranou svědka, jemuž hrozí jistá míra rizika, nicméně právě míra rizika je u spolupracujícího obviněného mnohonásobně vyšší, a proto zde platná právní úprava¹³⁷ nemůže být považována za žádných okolností jako dostačující. Dle mého názoru by tato oblast právního řádu měla doznat značných úprav včetně ukotvení speciální ochrany pro osoby spolupracujících obviněných. Jsem plně přesvědčen, že poskytnutím větší míry efektivní ochrany lze docílit vyšší formy spolupráce pachatelů organizované kriminality s orgány činných v trestním

¹³⁷ Aktuální k 7.9.2021.

řízení. Vrátime-li se k elementární myšlence a účelu institutu spolupracujícího obviněného, je tím snaha o překlenutí důkazní nouze vůči organizovanému zločinu. Ta by se, alespoň tedy částečně, dala touto úpravou překonat.

Lze konstatovat, že míra ochrany v rámci trestního řízení je poměrně dostačující. Komplikovaná je však ochrana následná. Například ve věznicích je osoba spolupracujícího obviněného vystavena enormnímu riziku. Jako jedna z možností se tedy například jeví separace těchto pachatelů do oddělených sekcí ve věznicích nebo možnost poskytnutí většího soukromí a ochrany. To by v realitě mohlo vypadat jako vytvoření kupříkladu separovaných bloků jednotlivých věznic, v kterých by odsouzení spolupracující obvinění nepřicházeli do kontaktu s ostatními vězni, čímž by se značným způsobem snížilo riziko msty subjektů organizovaného zločinu skrz tyto ostatní vězně. Stejnou formu osobní i prostorové separace lze vztáhnout i na pracovní podmínky ve věznicích.¹³⁸ Nicméně i samotné krytí osob spolupracujících obviněných s ohledem na jejich konjunkci s orgány činnými v trestním řízení se jeví jako značně účelná, jelikož pomineme-li riziko ze strany organizovaného zločinu, lze si úspěšně domyslet, že ostatní vězni mohou tyto osoby považovat za „práskače“ a jejich neloajlnost jim vrátit po svém. Stejně tak by měla doznat novelizace i zákonná úprava následné ochrany, která opět počítá pouze s ochranou svědka. Osoba spolupracujícího obviněného je již od základu osobou speciální a nelze na ní tak aplikovat obecné úpravy.

Dalším problematickým místem je samotný konflikt zásad trestního řízení, tedy snaha o ochranu spolupracujícího obviněného a zajištění spravedlivého procesu a práva na obhajobu. Jelikož tyto práva se v trestním řízení střetávají a vzniká mezi nimi kolize, je potřeba aplikovat princip proporcionality a zvážit tak, jaké z těchto práv musí být oslabeno či upozaděno a jakým způsobem tento zákrok kompenzovat.¹³⁹ To samo o sobě nezakládá žádné pochyby směrem ke kvalitě zákonné úpravy. Nicméně zákonodárce zde opět nekalkuluje se specifickými rysy procesu, kde figuruje spolupracující obviněný. Kupříkladu kolize těchto práv je v každém případě velmi problematická a čas, který je potřeba strávit nad stanovením vhodné proporce mezi nimi stojí, primárně spolupracujícího obviněného, velké množství času. A čas v tomto ohledu znamená bezpečí, jehož ztráta znamená i riziko ztráty tohoto bezpečí. Lze tedy argumentovat potřebou

¹³⁸ BUDAYOVÁ, Lucie. *Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného a návrhy k jejímu zvýšení*. Bulletin advokacie, 2017, č. 11, s. 33-36, Zdroj: www.beck-online.cz.

¹³⁹ SOTOLÁŘ, Alexander, PŮRY, František. *K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků*. Trestněprávní revue, 2003, č. 2, s. 37-47, Zdroj: www.beck-online.cz.

speciální úpravy každé fáze trestního řízení v němž tato osoba vystupuje a důsledným pokrytím možných rizik.

Tato potřeba vychází opět ze zmiňované speciality, kterou je opředeno řízení se spolupracujícím obviněným. Jelikož v případě organizovaného zločinu není stát pouze rozhodčím článkem, jež má posoudit, jaký poměr práv je potřeba vůči sobě navzájem nastavit, ale současně je toto řízení vedeno i v duchu jeho osobního zájmu, měl by poskytnout jasnou představu v podobě zákonné úpravy, jakým způsobem bude nakládáno s právy spolupracujících obviněných. Právě tato práva by dle mého názoru měla v tomto případě doznat vyšší, a tedy speciální síly, než jak je tomu v současné době, kdy se operuje s obecnou úpravou svědka. Asi již není potřeba dodávat, že efektivní a kvalitní právní úprava by měla dozajista opět pozitivní následek v podobě větší kontribuce a motivace ke spolupráce těchto osob.

2.4 Výpověď spolupracujícího obviněného

Poskytnutí ucelené a pravdivé výpovědi je základním kamenem spolupráce obviněného s orgány činných v trestním řízení. Jen na jejím podkladě může dojít ze strany státního zástupce k následnému označení za spolupracujícího obviněného. Nicméně poskytnutí výpovědi musíme rozdělit do dvou základních rovin, a to sice na výpověď, kterou podává obviněný v rámci vlastního řízení o skutcích, z jejichž spáchání je viněn a na rovinu druhou, kde podává výpověď ohledně ostatních skutečností, kterými poskytuje drahocenné a potřebné informace na základě kterých se posléze dostáváme k aplikaci institutu spolupracujícího obviněného.

Výslech a podání výpovědí v rámci vlastního řízení je vedeno dle § 91-95 TŘ, tedy standardním způsobem. Účelem je, aby obviněný byl vyslechnut ohledně okolností a souvislostí týkajících se jeho vlastního případu v rámci trestných činů, jež jsou nebo mohou být následně předmětem obžaloby. Dle § 92 odst. 1 TŘ je konáno tak, aby bylo možno získat, pokud možno ucelený a jasný obraz o těchto skutečnostech pro trestní řízení. Výslech je oprávněn provést jak státní zástupce, tak Policie ČR. Oba tyto subjekty mají dle TŘ vymezené povinnosti, které je potřeba následovat. Primárně se bude jednat o šetření osoby pachatele, vedení výslechu v neutrálních a nepředpojatém duchu a zajištění všech ostatních práv obviněného. Odpovědi od dotázané osoby lze přijímat pouze v případě, že byly podány bez nátlaku a dobrovolně. Obviněný má též právo se vyjádřit a dotázat na zjištěné skutečnosti a vlastní obvinění. V této fázi výslechu je ovšem velmi důležité poučení. Tím není primárně myšleno poučení o právech v rámci výslechu a podání

výpovědi ale poučení o možnosti přistoupení ke spolupráci v rámci institutu spolupracujícího obviněného. Právě toto poučení a jeho kvalita má naprosto esenciální povahu v přístupu obviněného k jeho spolupráci. Je potřeba, aby bylo učiněno komplexně, jasně a srozumitelně pro osobu obviněného a aby mu byly předestřeny všechny možnosti ochrany, spolupráce a následných benefitů, které z této spolupráce mohou vyplývat. Nicméně je ovšem samozřejmostí poučení o následcích nedodržení nebo odstoupení od těchto pravidel v rámci spolupráce. Toto poučení může provést jak státní zástupce, tak policejní orgán, nicméně v případě, že poučení provede právě policejní orgán, jeví se jako užitečné, aby možnosti spolupráce obviněného byly rozebrány ještě se státním zástupcem. Z logiky zákona není ani nutné, aby poučení poskytl státní zástupce, který případ konkrétního obviněného dozoruje. V případě, že dojde ke kvalitnímu přístupu orgánu činných v trestním řízení k osobě obviněného a jeho dostatečnému poučení, zvyšuje se možnost jeho spolupráce s nimi. Právě nedostatek kvalitního poučení konstatuje a současně kritizuje i Schramhauser¹⁴⁰ ve svém článku. Na podporu jeho tvrzení, s kterým se plně ztotožňuji, si dovoluji uvést, že stejného, možná dokonce i vyhraněnějšího názoru vůči nedostatečným poučením obviněných jsou i státní zástupci a soudci, jak bylo zjištěno z dotazníkového šetření. Kvalita a komplexnost poučení je prvním a možná také nejdůležitějším krokem v procesu aplikace institutu, viz výše.

Druhá část interakce obviněného a orgánů činných v trestním řízení se již týká jeho osobní kontribuce ohledně poskytování zásadních informací ohledně organizovaného zločinu. Na tento postup již nelze aplikovat ustanovení TŘ jako ve fázi první. Jelikož je nutno dodržet speciální nároky a okolnosti, je nutno postupovat dle § 178a TŘ. Naprosto zásadní změnou je například povinnost výsledku státním zástupcem. Zatímco v případě vlastního výsledku jej může provést Policie ČR, jedná-li se o poskytnutí informací v rámci spolupráce, je nutné, aby byl obviněný vyslechnut státním zástupcem. Záměr zákonodárce je zde vcelku přímý a logický, jelikož je to právě státní zástupce, který ve finále rozhoduje, zdali status spolupracujícího obviněného udělí či nikoliv. Současně se lze domnívat, že je tím zajištěna jakási větší míra bezpečí pro osobu obviněného, který spolupracuje čistě se státním zástupcem, v jehož rukách by poskytnuté informace měly být ve větším bezpečí. Uvedené skutečnosti v rámci spolupráce se zaznamenají do

¹⁴⁰ SCHRAMHAUSER, Jan. *Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou*. Trestněprávní revue, 2012, č. 1, s. 11-16, Zdroj: www.beck-online.cz.

protokolu a tomto výslechu. Obviněný musí být opět, a to explicitně ze strany státního zástupce, poučen o právech a povinnostech, stejně jako o následcích a dopadech spolupráce či upuštění od spolupráce v následných fázích řízení, a to dle § 178a odst. 3 TŘ ještě před započítáním tohoto výslechového úkonu. Ustanovení § 178a TŘ nekalkuluje s možností již provedeného výslechu ohledně zjištění těchto skutečností ze strany jiného orgánu, než je státní zástupce, nicméně lze předpokládat, že nastala-li by tato situace, bylo by potřeba výslech provést znovu státním zástupcem a informace dříve poskytnuté odpovídajícím způsobem konzervovat. Státní zástupce není naopak zbaven možnosti provést celý výslech, tedy obou jeho fází, sám a z vlastní iniciativy.

Pro celý institut spolupracujícího obviněného ze strany státu je velmi důležité, že i v případě, kdy obviněný nedodrží smluvené podmínky postupu v rámci trestního řízení a ztratí tak status spolupracujícího obviněného¹⁴¹, jeho výpověď může být čtena z protokolu v rámci hlavního líčení a současně informace obviněným poskytnuté lze i nadále využít.¹⁴² Sice se tento postup jeví jako málo pravděpodobný a v realitě ne příliš častý, jelikož ze strany obviněného nedává smysl poskytnout v přípravném řízení informace a tím se současně vystavit nebezpečí a následně odmítnout možnost potencionálních benefitů díky ztrátě statusu spolupracujícího obviněného, nicméně upozornit i na tuto možnost je příkladné. Validaci postupu užití informací, jež byly poskytnuty spolupracujícím obviněným, který byl následně zbaven obvinění představil i ESLP ve svém rozhodnutí Atanasov proti Bulharsku.¹⁴³ Lze tedy uzavřít, že jakékoliv informace, u kterých bude ověřena reliabilita, jsou použitelné orgány činnými v trestním řízení bez ohledu na výsledek procesu, v němž figuruje spolupracující obviněný, který tyto informace poskytl.

Zcela opačná situace ovšem může nastat v případě, kdy dojde ke kompromitaci učiněné výpovědi spolupracujícím obviněným. Výpověď musí splňovat a vyhovovat již výše zmíněným kritériím a v případě, kdy dojde k narušení jistoty ohledně její pravdivosti, dochází k zákonem předvídaným následkům. V první řadě lze odejmout obviněnému jeho status spolupracujícího a tím tedy zasáhnout do jeho hmotněprávní sféry a připravit ho tak o možnost benefitů.

¹⁴¹ Za předpokladu, že mu byl ze strany státního zástupce udělen v rámci přípravného řízení za žádanou a dostatečnou spolupráci.

¹⁴² § 207 odst. 2 TŘ.

¹⁴³ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 3.3.2009 ve věci Atanasov proti Bulharsku, stížnost č. 20309/02.

Mnohem problematičtější situace ovšem nastává v momentě, kdy výpověď spolupracujícím obviněným podaná a nyní kompromitovaná, co se důvěryhodnosti týče, je zásadním podkladem či důkazem, na němž stojí rozsudek v cizí věci. To samé platí pro případ, kdy spolupracující obviněný sám přiznává účelovost či nepravdivost své dříve učiněné výpovědi nebo oznámí, že neposkytl výpověď v uceleném rámci. Takto provedený důkaz ztrácí důkazní sílu a v případě, že se jednalo o důkaz klíčový či silně hodnocený, zakládá se tím důvod k obnově řízení, a to dle § 278 TŘ. V tomto duchu se vyslovil i ÚS, který shledal vadu v procesu, v němž figuroval a byl použit vadný důkaz v podobě kompromitované výpovědi spolupracujícího obviněného k odsuzujícímu rozsudku.¹⁴⁴ TŘ stanoví, že *„Obnova řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem nebo trestním příkazem, se povolí, vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině nebo o přiznaném nároku poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, anebo vzhledem k nimž by původně uložený trest byl ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu nebo k poměrům pachatele nebo uložený druh trestu by byl ve zřejmém rozporu s účelem trestu.“*¹⁴⁵ Z citovaného ustanovení je zcela zřejmé, že se jedná i o rozebíraný případ. ÚS ovšem současně poukazuje ve svém odůvodnění, že žádným způsobem nevznáší tlak na soudy ani jim nevrhá do úst své stanovisko, zdali má být obnova řízení povolena či nikoliv a současně ani v případě, že by k obnově řízení dle § 278 TŘ došlo, zdali má být rozsudek měněn, co se viny či výměry trestu týče, či zda nikoli. Tato rozhodnutí zůstávají samozřejmě i nadále v plné a výlučné kompetenci a pravomoci soudů.

Rozporuplným evergreenem je v drtivé většině případů napadání výpovědi spolupracujícího obviněného z hlediska jeho motivovanosti a že jeho samotná výpověď nemůže zakládat důvěryhodný důkaz, který stojí samostatně jako podklad pro odsuzující rozsudek. K této již rozebírané problematice si jen stručně dovoluji uvést rozhodnutí ÚS, který jasně proklamoval, že volné hodnocení důkazů je jedním ze základů právního státu a správného fungování justice, tudíž v momentě, kdy obecné soudy dostojí vysokým nárokům na aplikaci institutu spolupracujícího obviněného a současně jsou schopny obstojně manipulovat s jeho výpovědí, není tím založena otázka pochybnosti o spravedlnosti procesu, byť by se jednalo o jediný

¹⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 11. 1999, sp. zn. III. ÚS 95/99.

¹⁴⁵ § 278 odst. 1 věta první TŘ.

a samostatně stojící důkaz.¹⁴⁶ Co se týče právě zásady volného hodnocení důkazů ÚS uvedl, že „ze zásady volného hodnocení důkazů plyne mimo jiné to, že zákon nepředepisuje důkazní sílu jednotlivých druhů důkazů ani nevylučuje použití odvozeného důkazu.“¹⁴⁷ Nicméně zajímavostí je, že oproti tomu se NS vyslovil proti možnosti použití výpovědi od spolupracujícího obviněného jako samostatně stojícího důkazu. K spolupracujícímu obviněnému uvedl mimo jiné, „že v tomto institutu je třeba hledat účinné nástroje boje proti závažné organizované kriminalitě a je nutno ho považovat za legitimní důkazní prostředek. Zároveň je však možno z judikatury Evropského soudu pro lidská práva dovodit, že podmínkou pro použití výpovědi spolupracujícího obviněného jako důkazu, je mj. pečlivé hodnocení této výpovědi, včetně její motivace. Je vždy potřeba zvážit nejednoznačnou povahu takových výpovědí a dbát na zvýšené riziko její účelovosti. Je zřejmé, že takový důkaz především nesmí stát osamoceně a je třeba ho hodnotit kriticky.“¹⁴⁸ Osobně se ve svém názoru přikláním ke stanovisku ÚS, jelikož použití samostatné výpovědi je jen další z článků postupného zvyšování nároků a kritického zacházení s tímto druhem důkazu, nicméně to dle mého přesvědčení samo o sobě nezakládá nemožnost jeho singulárního použití. Z judikatury ESLP v tomto případě nelze vysledovat jasné stanovisko, zdali je takový postup přípustný či nikoliv. Tento postoj je ve mně umocňován i skutečností, že stanovisko ÚS je přibližně o 2 roky novější, a tudíž lze předpokládat, že i aktuálnější. V momentě, kdy ÚS dospěje k názoru, že přes všechny problémy se jedná o postup ústavně konformní, nelze než s takovýmto názor souhlasit a brát ho náležitě v potaz. Totéž by se dalo uvést pro případ protichůdné kolize výpovědi spolupracujícího obviněného a jiných důkazů.¹⁴⁹ Opět se bude jednat o volné hodnocení důkazů soudem a jejich patřičné porovnání a následné odůvodnění.

Naprosto klíčová otázka ohledně výpovědi spolupracujícího obviněného vyvstává v souvislosti s procesním postavením, z něhož poskytuje své svědectví ke konkrétnímu případu. Toto postavení může být dvojitá. Jedná se o pozici obviněného nebo spoluobviněného jako možnost první a o pozici svědka jako možnost druhá. Obě procesní postavení obsahují a zahrnují jistá specifika, která jsou velmi odlišná a jejich rozlišení je zásadní pro správný postup v rámci trestního řízení.

¹⁴⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. III. ÚS 868/13.

¹⁴⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. III. ÚS 868/13.

¹⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1315/2012.

¹⁴⁹ Srovnej Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. 7 Tdo 1026/2011.

Přistoupíme-li v první řadě k procesnímu postavení svědka, je důležité si tento pojem alespoň krátce vymezit. Český právní řád neobsahuje žádnou přesnou definici či bližší vymezení osoby svědka, není tak například determinováno, jaký je minimální věk osoby¹⁵⁰, jež může svědeckou výpověď učinit, z logiky věci lze dovodit, že se musí jednat o osobu fyzickou, rozdílnou od osoby obviněného či spoluobviněného, jež má v rámci trestního řízení úlohu poskytnutí skutečností a informací ve smyslu dosažení zamýšleného cíle trestního řízení.¹⁵¹ V okamžiku, kdy ovšem teorie vymezí svědka jako osobu odlišnou od osoby, proti níž se trestní řízení vede, je zcela zjevné, že spolupracující obviněný nemůže podávat výpověď z tohoto postavení svědka. Proto je takto učiněná výpověď vnímána jako výpověď obviněného či spoluobviněného. Na svědka lze hledět ve smyslu formálním a materiálním, přičemž spolupracující obviněný poskytující výpověď může být považován za svědka pouze ve formálním smyslu, jelikož z pohledu materiálního stále figuruje jako pachatel či spolupachatel trestného činu, o kterém současně poskytuje své výpovědi.¹⁵² Aby byl spolupracující obviněný vyslýchán jako svědek, muselo by dojít ke skončení trestního stíhání vůči jeho osobě nebo k vyloučení jeho věci ze společného řízení.¹⁵³ Za jakých okolností a z jakých důvodů lze vyloučit věc ze společného řízení při aplikaci institutu spolupracujícího obviněného je předmětem rozhodnutí například i NS. Legitimitas takového kroku může být dána kupříkladu velikostí a rozsahem řízení, kde se jeví vyčlenění jisté části jako logické a způsobující menší potíže či usnadňující řízení jako takové. Dále se může jednat o vázanost na organizovaný zločin či jiná specifika, s kterými zákon nemůže v obecné rovině počítat.¹⁵⁴ V momentě, kdy k takovému vyloučení dojde, vystupuje již osoba poskytující výpověď explicitně jako osoba svědka v rámci trestního řízení.¹⁵⁵

Při rozebírání této problematiky může vyvstat pochybnost, z jakého důvodu je toto procesní postavení potřeba rozlišovat. V první řadě se jedná o možnost odmítnutí výpovědi či možnosti podání lživé výpovědi. Ve smyslu § 100 TŘ zná

¹⁵⁰ Byť není věk osoby svědka explicitně uveden, z judikatury lze dovodit, že minimální věk, v kterém je osoba schopna podat relevantní svědeckou výpověď s ohledem na její rozumové, paměťové či rozpoznávací schopnosti, se pohybuje mezi 3-6 lety věku.

¹⁵¹ FRYŠTÁK, Marek. *Procesní postavení svědka (poškozeného) a jeho výslech v přípravném řízení*. Trestněprávní revue, 2014, č. 10, s. 225-233, Zdroj: www.beck-online.cz.

¹⁵² ŠIMEK, Filip. *Následky vyloučení věci spolupracujícího obviněného ze společného řízení*. Trestněprávní revue, 2019, č. 11-12, s. 230-233, Zdroj: www.beck-online.cz.

¹⁵³ Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 17. 10. 1978, sp. zn. Tpjf 68/77.

¹⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. 6 Tz 6/2018.

¹⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1602/2010.

české právo výjimky, v kterých může jistá osoba odepřít vypovídat, aniž by z toho pro ni plynuly negativní konsekvence. Primárně se bude jednat o právo odepření vypovídat v případě, kdy by tak svědek výpovědí přivodil nebezpečí trestního stíhání sobě, či osobě sobě příbuzné či blízké.¹⁵⁶ Osobě svědka již však nesvědčí možnost poskytnutí nepravdivé výpovědi či zamlčení podstatných skutečností, aniž by se tím vystavila nebezpečí trestního stíhání ve smyslu § 346 TZ. Obviněný samozřejmě není touto okolností svázán, a právě proto je naprosto zásadní vymezení, z jaké procesní pozice je výpověď činěna. Je teda možné, aby osoba spolupracujícího obviněného učinila výpověď v rámci vlastního řízení a následně vystupovala i jako osoba svědka v cizí věci. Zde je ovšem mít na paměti, že byť je tato možnost legitimní a přípustná, je vždy velmi důležité pamatovat na účel a princip institutu spolupracujícího obviněného, jelikož poskytnutí zásadních informací v rámci vlastního řízení z pozice spolupracujícího obviněného je primárním záměrem a cílem zákonodárce ohledně tohoto institutu, tudíž výpověď z pozice svědky, tedy výpověď následná, by měla být učiněna toliko podpůrně a v režimu doplňkovém.¹⁵⁷

Dále je toto rozlišení důležité i pro možnost a formu provedení těchto výpovědí jako důkazů v rámci hlavního líčení. Například v rámci možnosti či potřeby utajení totožnosti osoby spolupracujícího obviněného lze postupovat ve smyslu ustanovení § 209 a § 211 TR.¹⁵⁸

2.5 Vybraná intervence a judikatura Evropského soudu pro lidská práva

Institut spolupracujícího obviněného je fenoménem posledních desítek let jako zbraň jednotlivých států v boji proti organizovanému zločinu. Můžeme ho najít v řadě evropských i mimoevropských právních kultur. Právě přítomnost tohoto internacionálního prvku evokuje standardní snahu u unifikaci a sjednocení předpisů, minimálně pokud se jedná o Evropskou unii. Právě boj proti nejzávažnější organizované kriminalitě se stal v minulosti opakovaně předmětem jednání a řešení a vyústil ve snahu společného snažení států táhnout za jeden provaz. Státy Evropské

¹⁵⁶ § 100 odst. 1 TR.

¹⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. 6 Tz 6/2018, pod bodem 79 a bodem 80.

¹⁵⁸ V tomto případě lze kupříkladu předchozí výpověď svědka či spolupracujícího obviněného přečíst z protokolu. Tím není explicitně dotčeno ústavně garantované právo na obhajobu osoby, proti níž se trestní řízení vede, viz výše.

unie, které přijaly do svých právních řádů institut spolupracujícího obviněného¹⁵⁹ byly několikrát konfrontovány Evropským soudem pro lidská práva (dále jen ESLP) ohledně sjednocení postupů a vymezení základních hranic jeho užití s ohledem na zaručená lidská práva. Z toho důvodu považuji za účelné zmínit a stručně rozebrat vybraná rozhodnutí ESLP, která zásadním způsobem tvarovala hranice a možnosti aplikace tohoto institutu.

V první řadě je velmi důležité zmínit případ Doorson proti Nizozemí.¹⁶⁰ Právě tento rozsudek si zasluhuje zvýšenou pozornost, jelikož jeho podstatou je právní otázka, zdali je možné použít výpověď učiněnou svědkem, jehož identita je v rámci trestního řízení utajena, za podkladnou k vynesení odsuzujícího rozsudku. Až do této chvíle byla judikatura, a ve své podstatě i zákonná úprava, nakloněna odpovědi, že se jedná o tak zásadní negativní intervenci do zaručeného práva na obhajobu, že takovýto postup nelze připustit. Nicméně právě ESLP rozhodl, že za okolností, které podléhají patřičnému posouzení a následnému odůvodnění, lze použít takto učiněnou výpověď jako validní důkaz k odsuzujícímu rozsudku a nejedná se tak instantně o porušení EÚOLP. Soud zde konstatoval, že ochrana společnosti proti takto závažným druhům kriminality je natolik žádoucí, že skrz ni lze odůvodnit omezení práva na obhajobu v rámci trestního řízení. Dalším důvodem, proč je tento judikát tak zásadní je dopad na české právo.¹⁶¹ Shodně s ESLP totiž do tohoto momentu judikoval i ÚS v duchu nepřípustnosti užití utajené výpovědi pro odsuzující rozsudek. ÚS tak kupříkladu vyhověl návrhu skupiny poslanců na zrušení ustanovení TR, které tento postup upravovalo.¹⁶² Až následně po zmiňovaném rozsudku ESLP bylo dotčené ustanovení v přepracované podobě opět vráceno do českého právního řádu. Od tohoto momentu je tedy opět možno utajenou výpověď tímto způsobem použít. Ze strany soudní judikatury se tak jedná o prvek posílení možností státu v boji proti nejzávažnějším formám kriminality.¹⁶³

¹⁵⁹ Je-li v rámci této podkapitoly hovořeno o institutu spolupracujícího obviněného, jedná se současně i o institut korunního svědka. Ten, jak již bylo výše rozebíráno, je procesněprávní obdobou institutu spolupracujícího obviněného v právních řádech jiných zemí.

¹⁶⁰ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26.3.1996 ve věci Doorson v. Nizozemí, stížnost č. 20524/92.

¹⁶¹ ŠTURMA, Pavel. *ESLP: Odsouzení na základě výpovědi anonymních svědků*. Evropské právo, 1997, č. 3, s. 15, Zdroj: www.beck-online.cz.

¹⁶² Viz Nález č. 214/1994 Sb., Ústavního soudu České republiky ze dne 12. října 1994 ve věci návrhu na zrušení ustanovení § 55 odst. 2, ustanovení vyjádřeného v § 74 odst. 1 slovy - (§ 68, 69, 72, 73, 73a), s výjimkou rozhodnutí o jejím prodloužení (§ 71 odst. 2, 5), - a ustanovení § 209 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶³ Srovnej též s Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23.4.1997 ve věci Van Mechelen a další proti Nizozemí, stížnost č. 12363/93 a Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28.3.2002 ve věci Birutis a ostatní proti Litvě, stížnost č. 47698/99.

Dalším velmi důležitým milníkem se stalo usnesení NS s odkazem na ESLP v otázce přípustnosti použití výpovědi jako důkazního prostředku, jež byla učiněna občanem cizího státu nebo na území cizího státu, nikoliv teda v rámci České republiky. NS v tomto případě dovodil dle existující judikatury ESLP, že „*lze vyvodit obecné základní podmínky přípustnosti použití svědecké výpovědi tzv. korunního svědka, a to i podle zahraniční právní úpravy (např. Polské republiky) v trestním řízení, kterými jsou a) otevřený přístup prokuratury (státního zastupitelství) k dohodě s korunním svědkem a informování o jeho postavení v řízení, b) zaručení přístupu obhajoby k výsledku takového svědka, a to včetně možnosti mu klást potřebné otázky, e) informovanost soudů o takové dohodě a dostatečné přezkoumání výpovědi korunního svědka, d) podpoření tvrzení korunního svědka jinými důkazy (výpověď korunního svědka je tedy důležitým, ale ne jediným důkazem, na základě kterého dojde k odsouzení). Připuštění výpovědi korunního svědka tak může být odůvodněno použitím dostatečně uvážené kombinace výše uvedených skutečností.*“¹⁶⁴ Z textu judikátu lze zjistit i konkrétní rozhodnutí ESLP, dle kterých se takto NS vyslovil.¹⁶⁵ Je tedy zřejmé, že za legální důkaz lze považovat i výpověď učiněnou občanem cizího státu či na území cizího státu, a to za dodržení principu proporcionality a řádného uvážení předestřených kritérií.

Dále se pak zastavíme u případu Cornelis proti Nizozemsku, jelikož z něj vychází další z důležitých aspektů pro institut spolupracujícího obviněného, a to sice forma poskytnutí svědectví od této osoby. Jedná se konkrétně o výpověď učiněnou formou videozáznamu, jež byla následně shlédnuta soudem v rámci neveřejného zasedání. Stěžovatel tedy viděl dva zásadní problémy v rámci narušení jeho práva na spravedlivý proces. Jednak nemožnost faktické konfrontace se svědkem a současně pak vyřízení věci v neveřejném zasedání. ESLP zde ve svém rozhodnutí deklaruje, že vyhlášení rozsudku musí být vždy veřejné, nicméně veřejnost a tisk mohou být za určitých okolností z jednání vyloučeny.¹⁶⁶ Dále poukazoval na nejednoznačnou povahu takto provedených důkazů a výpovědí a že

¹⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2012, sp. zn. 5 Tdo 280/2012.

¹⁶⁵ Viz Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 3.3.2009 ve věci Atanasov proti Bulharsku, stížnost č. 20309/02; Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25.5.2004 ve věci Cornelis proti Nizozemsku, stížnost č. 994/03; Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27.1.2004 ve věci Lorse proti Nizozemsku, stížnost č. 44484/98; Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27.1.2004 ve věci Verhoek proti Nizozemsku, stížnost č. 54445/00.

¹⁶⁶ Viz § 200 TR dle české právní úpravy.

riziko, že nebudou nezaujaté a řádně neověřené nelze podcenit. Nicméně dle jeho mínění jejich samotné užití nezakládá nespravedlivost takového procesu a řízení.¹⁶⁷ Osobně se plně ztotožňuji s tímto názorem na danou věc, jelikož forma nebývá po většinu případů tolik důležitá, na rozdíl od obsahu. Za přísného dodržení všech formálních postupů neshledávám jedinou problematičnost s užití jiné než standardní podoby svědecké výpovědi. Tím mám na mysli například protokolový záznam v případě, že by svědčící osobě hrozilo nebezpečí, jež by nebylo možné vyřešit jiným způsobem. Dále kupříkladu konferenční videohovor, při kterém by došlo k rozmazání podoby svědka a současně k audio úpravě jeho hlasu. Těmito způsoby by došlo k eliminování intenzity zásahu do garantovaných práv obhajoby a odpadlo by tak velké množství sporů o legální průběh trestního řízení a správnost postupů a úkonů orgánů činných v trestním řízení.

¹⁶⁷ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25.5.2004 ve věci Cornelis proti Nizozemsku, stížnost č. 994/03.

3 Institut spolupracujícího obviněného z pohledu vybraných zahraničních právních úprav

Jak již bylo několikrát v rámci této práce zmíněno a rozebíráno je institut spolupracujícího obviněného nadnárodním fenoménem, který můžeme nalézt v mnoha právních úpravách. Prakticky pokaždé můžeme sledovat stejný záměr státu na tomto druhu „obchodování se zločinem“, kterým je zefektivnění boje s nejzávažnějším a nejnebezpečnějšími druhy destabilizační kriminality a organizovaného zločinu. Přesto, že účel je v různých právních řádech velmi podobný, způsob, jakým je tento institut v nich ukotven se již výrazně liší řád od řádu. To platí pro hmotněprávní tak procesní rovinu.

Z důvodu přiblížení tohoto institutu v jiných právních řádech a současného porovnání s českou právní úpravou jsem si zvolil právní řád Slovenské republiky a právní systém anglického práva neboli common law.

3.1 Spolupracující obviněný z pohledu slovenské právní úpravy

Slovenská právní úprava se od té české liší, a to velmi zásadním způsobem. V první řadě musíme zmínit, že slovenský právní řád neobsahuje legislativní pojem spolupracujícího obviněného ani korunního svědka. Byť je pojem korunní svědek používán v praxi, v zákonném znění ho nalézt nelze. V rámci této podkapitoly tedy budu využívat pojem korunní svědek jako obecnou terminologii pro označení osoby, která se významným způsobem podílí na spolupráci a poskytnutí zásadních informací pro orgány činné v trestním řízení. Další, nikoliv však formální, odlišností je časová délka ukotvení principů korunního svědka. Zatímco v České republice byl institut spolupracujícího obviněného zaveden až v roce 2010, do slovenského právního řádu se povedlo prvním aspektům korunního svědka proniknout již v roce 2003, tedy o celých sedm let dříve.¹⁶⁸

Korunní svědek je ve slovenském právní řádu obsažen hned v několika ustanoveních. Nejedná se tedy o jednotnou úpravu, jako je tomu v případě českého

¹⁶⁸ GOJDIČIAR, Vladimír. *Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitútu spolupracujúceho obviněného* [online]. Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika, 2012, s. 8. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravnialternativy/GajdicjarVladimir.pdf [cit. 17.9.2021].

právního řádu.¹⁶⁹ Postupy a hmotněprávní konsekvence plynoucí z těchto právních jednání korunního svědka jsou roztržštěné ve slovenském Trestnom poriadku¹⁷⁰ a Trestnom zákone.¹⁷¹ Jelikož mezi nimi neexistuje žádná explicitní spojitost, pokusím se je rozebrat postupným způsobem a rozklíčovat jejich vnitřní vlastnosti a specifika.

Prvním, a svým charakterem benefitů pro osobu korunního svědka nejnižším, je dočasné odložení vznesení obvinění dle § 205 trestného poriadku. Dle tohoto ustanovení v případě, že by vznesení obvinění mělo zásadním způsobem ztížít objasnění jiných trestných činů, které jsou konkrétně vyjmenovány, lze přistoupit k dočasnému odložení tohoto obvinění, aby mohl být účel jiných řízení naplněn či snáze dosažen. Policejní orgán tak může učinit na základě souhlasu prokurátora¹⁷², a to na nevyhnutelně dlouhou dobu ve prospěch osoby, která se nepodílela na trestné činnosti jako organizátor, návodce či objednatel tohoto trestného činu. V momentě, kdy důvody pro dočasné odložení obvinění pominou, policejní orgán obvinění vznese. V tomto momentě je potřeba se ptát, zdali jsou tím poskytovány korunnímu svědkovi vůbec nějaké benefity. Ten tak přistupuje k poskytnutí cenných informací a ve výsledku dojde pouze k odložení jeho vlastního procesu, aniž by tím sám jiným způsobem profitoval. Důležité je si současně uvědomit, že tyto informace poskytuje z pozice svědka, a nikoliv tedy z pozice již obviněného, kde za svoji spolupráci může těžit jiné výdobytky pozitivního charakteru.¹⁷³ Dle mého osobního názoru tedy nepřipadá v úvahu žádná rozumná motivace, která by s korunním svědkem mohla nebo měla pohnout směrem k takovémuto právnímu jednání. Dojde tedy jen k odsunutí vlastní fáze trestního řízení vůči korunnímu svědkovi. Současně dle slovenského práva, obdobně jako dle práva českého, nesvědčí dočasné zastavení trestního stíhání osobě, proti níž se trestní řízení vede, překážkou věci rozhodnuté.¹⁷⁴

Jiná je ovšem situace v případě aplikace § 215 odst. 3 trestného poriadku, tedy zastavení trestního stíhání. Dle tohoto ustanovení může prokurátor zastavit trestní stíhání proti obviněnému, který se významným způsobem podílel na

¹⁶⁹ Zde je myšleno ustanovení § 178a TZ, které ve své podstatě podchycuje všechny zásadní aspekty institutu.

¹⁷⁰ Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok.

¹⁷¹ Zákon č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon.

¹⁷² Dle českého práva se jedná o státního zástupce.

¹⁷³ POLÁK, Peter. *Svedok v trestnom konaní v plynutí času* [online]. s. 3, Zdroj: www.aspi.cz [cit. 17.9.2021].

¹⁷⁴ Srovnej § 9 odst. 1 písm. e) trestného poriadku.

objasnění závažné kriminality, organizovaného zločinu, korupce, teroristických trestných činů či jiných trestných činů, jež jsou opět kazuisticky jmenovány. Opět nelze takovýmto způsobem trestní stíhání zastavit pro obviněného, který by se podílel na trestné činnosti jako organizátor, návodce či objednavatel. Z logiky věci i ze samotného zákonného znění lze tento postup aplikovat v momentě, kdy další vedení trestního stíhání vůči osobě korunního svědka již nepřipadá v rámci ochrany společnosti k úvahu, či se jeví jako neopodstatněné. Jinými slovy lze tedy tento počin popsat, jako vykoupení se samo sebe z trestního řízení z vlastní spáchané trestné činnosti výměnou za poskytnutí cenných informací či usvědčení jiných pachatelů. Je zřejmé, že se jedná o obdobu benefitu upuštění od potrestání v rámci českého práva a institutu spolupracujícího obviněného. Zde již dochází k vytvoření překážky věci rozhodnuté dle § 9 odst. 1 písm. e) trestního poriadku. Případ korunního svědka je tím tedy řádně ukončen. Zajímavostí je, že trestní řízení lze tímto způsobem zastavit i v případě, že informace poskytnuté korunním svědkem se týkají jiného trestného činu či činů, než vůči kterým je trestní řízení vedeno.¹⁷⁵

Podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného je dalším možným procesním postupem, jak odměnit spolupráci korunního svědka. V úvodu této podkapitoly jsem uváděl, že slovenské právo nezná legislativní pojem korunního svědka ani spolupracujícího obviněného. Přestože toto ustanovení ve svém názvu používá pojmu spolupracujícího obviněného, jedná se spíše o spojení přídavného jména referující o spolupráci a procesního postavení osoby, proti níž se řízení vede. Lze tak dovozovat, jelikož pojem spolupracujícího obviněného jinde ve slovenském právním řádu použit ani zmíněn není. Hlavním důvodem použití tohoto pojmosloví je však snaha o odlišení od podmíněného zastavení trestního stíhání dle § 216 trestného poriadku. Tímto procesním úkonem lze trestní stíhání zastavit jen v případě řízení o přečinu, jehož horní hranice nepřesahuje 5 let. Současně pak oprávnění k zastavení trestního stíhání nesvědčí pouze prokurátorovi. Procesní postup dle § 216 trestného poriadku tak nelze za žádných okolností zaměnit s procesním postupem dle § 218 trestného poriadku.¹⁷⁶ Podmíněné

¹⁷⁵ GOJDIČIAR, Vladimír. *Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitútu spolupracujúceho obviněného* [online]. Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika, 2012, s. 12, Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravniaalternativy/GajdicarVladimir.pdf [cit. 17.9.2021].

¹⁷⁶ GOJDIČIAR, Vladimír. *Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitútu spolupracujúceho obviněného* [online]. Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika, 2012, s. 11, Dostupné z:

zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného lze aplikovat pouze z iniciativy prokurátora. Ten tak může učinit v případě obviněného, který se významnou mírou podílel na objasnění korupce a jiných závažných trestných činů, které jsou opět příkladně vyjmenovány, a současně zájem na pokračování v trestním stíhání vůči jeho osobě již není s ohledem na ochranu společnosti nutný. Obviněnému se stanoví zkušební doba, která ze zákona trvá 2-10 let.¹⁷⁷ V této době se pak obviněný přesouvá do procesního postavení svědka, z kterého i nadále dodržuje příkazy a povinnosti mu zákonem či prokurátorem stanovené a spolupracuje na poskytnutí přislíbených skutečností a informací. V případě, že nedojde k jeho osvědčení, prokurátor rozhodne, že se v řízení bude pokračovat.¹⁷⁸ Dojde-li k jeho osvědčení, nastávají účinky zastavení trestního stíhání dle § 9 odst. 1 písm. e) trestního poriadku.¹⁷⁹ Zajímavostí je, že v případě, že do dvou let od zahájení zkušební doby nedojde k žádnému rozhodnutí bez viny obviněného, automaticky nastávají účinky osvědčení.¹⁸⁰ Tento postup opět nelze aplikovat vůči organizátorovi, osobě návodce či objednavateli.

Poslední z procesněprávních možností ocenění korunního svědka je přerušení trestního stíhání dle § 228 odst. 3 trestního poriadku. Platí pro něj opět, že jej možno aplikovat v případě významného přispění obviněného ohledně závažné kriminality, korupce či organizovanému zločinu, jež jsou opět podrobně uvedeny v zákonném znění. Opět nelze přerušit trestní stíhání ve věci organizátora, návodce či objednavatele. Trestní stíhání může přerušit jak policejní orgán, tak prokurátor. Lze tak učinit jak v rámci přípravného řízení, tak i v řízení před soudem. V praxi se lze s tímto postupem setkat při vyloučení spolupracujícího obviněného ze společného řízení, čímž opět dojde k jeho procesní změně statutu na svědka, z kterého nadále vypovídá.¹⁸¹ Jelikož se jedná o institut dočasný, který opět neposkytuje nikterak veliké výhody pro spolupracující osobu, lze předpokládat, že bude sloužit primárně podpůrně s dalšími instituty, například k podmíněnému zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného dle § 218 odst. 1 trestného

https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravniaalternativy/GajdiciarVladimir.pdf [cit. 17.9.2021].

¹⁷⁷ § 218 odst. 2 trestného poriadku.

¹⁷⁸ § 219 odst. 1 trestného poriadku.

¹⁷⁹ § 219 odst. 4 trestného poriadku.

¹⁸⁰ § 219 odst. 2 trestného poriadku.

¹⁸¹ GOJDIČIAR, Vladimír. *Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitútu spolupracujúceho obviněného* [online]. Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika, 2012, s. 10, Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravniaalternativy/GajdiciarVladimir.pdf [cit. 17.9.2021].

poriadku. V úvahu prichází například přerušlení trestního stíhání vlivem vyloučení ze společné věci a po následném dokončení spolupráce a dosažení požadovaného účelu kooperace možnost aplikace podmíněného zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného.

V případě, že nedojde k aplikaci žádného z procesněprávních postupů výše rozebíraných, existuje ještě možnost mimořádného snížení trestu dle § 39 odst. 2 písm. e) trestného zákona. V případě mimořádného snížení trestu je vyžadováno obzvláště velké množství a kvalita poskytnutých informací a skutečností. Tento institut připadá v úvahu v momentě podání obžaloby ze strany prokuratury pro obzvláště závažný zločin.¹⁸² Nejasný záměr zákonodárce lze v tomto případě spatřovat ve snaze pokrytí situace, kdy korunní svědek poskytne velmi kvalitní a cenné informace, avšak jím spáchaná trestná činnost dosáhla tak vysoké míry, že nelze spravedlivě aplikovat procesní institut zastavení trestního stíhání či zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného.¹⁸³ Jde tedy o jediný případ, kdy je zasaženo do hmotněprávních následků pro spolupracující osobu, aniž by došlo ke změnám v jejím procesním postavení. Pravomoc aplikace a rozhodnutí je tedy přesunuta na soud, který v rámci výměry trestu může jako jediný poskytnout zmíněné benefity. Opět platí, že k tomuto kroku nelze přistoupit jedná-li se o organizátora, návodce či objednavatele trestného činu.

Již z předchozího rozboru je patrný značný rozdíl mezi slovenskou a českou právní úpravou. Ten nejzásadnější je pravděpodobně v rozdílném druhu přístupu, a to sice hmotněprávním nebo procesním. Zatímco institutu spolupracujícího obviněného je charakterem hmotněprávní, výše citované postupy jsou až na výjimku mimořádného snížení trestu dle § 39 odst. 2 písm. e) trestného zákona charakteru procesního. Zatímco v právu českém jsou benefity poskytovány v rámci hmotněprávních následků pro osobu spolupracujícího obviněného, slovenská právní úprava mění procesní postavení korunního svědka, čímž mu poskytuje jistou odměnu za jeho spolupráci. Lze se objektivně domnívat, že obě varianty skýtají jisté výhody ale současně i jistá rizika či možné problémy. Procesní úprava poskytuje mnohem rychlejší způsobilost k přímému aplikování benefitů, neboť prokurátor může pouhým usnesením změnit procesní postavení korunního svědka či jím zasáhnout do samotného trestního řízení. Nicméně stejně jako lze kritizovat

¹⁸² Dle slovenského práva se za obzvláště závažný zločin považuje trestný čin, jehož dolní hranice činí minimálně 10 let.

¹⁸³ Minimální výměra uloženého trestu tak bude vždy alespoň 5 let, viz § 39 odst. 3 písm. c) trestného zákona.

rigidnost české právní úpravy, dle které nelze podat stížnost vůči rozhodnutí státního zástupce ohledně označení či neoznačení obviněného za spolupracujícího, čímž se tento postup stává defacto nepřezkoumatelným, při současné nejistotě, zdali soud ve finále opravdu přizná benefity za spolupráci, lze tak i podotknout, že procesní úprava je oproti tomu velmi volná, do značné míry odvážná a svým způsobem i nebezpečná. Prokurátor drží ve svých rukou velmi silné pravomoci nakládání s osudem korunního svědka, jelikož trestní řízení se tak ani nemusí dostat před nezávislý soud. Proti rozhodnutím prokurátora se lze bránit jen velmi obtížně. Současně vytvoření překážky věci rozhodnuté pokrývá celý případ korunního svědka, aniž by bylo následně možné vést kupříkladu jen částečné řízení. Osobně se domnívám, že libovůle prokurátora je v tomto případě až příliš veliká, jelikož může bez reálného dozoru poskytnout faktickou beztrestnost korunního svědka. Lze tak předpokládat mnohem větší tlak na prokuraturu než v případě české právní úpravy, kdy se ve finále jedná o dvouinstanční fázi řízení, tedy státní zástupce a následně soud. Na obhajobu svého názoru mohu uvést výsledky dotazníkového šetření, ve kterém jasným způsobem dominuje upřednostnění hmotněprávního charakteru institutu spolupracujícího obviněného či korunního svědka před charakterem procesním, který představuje právě slovenský právní řád.

Další prvek, který se v 21. století jeví poněkud zastaralé, je kazuistické vyjmenování okolností a trestných činů, pro které lze aplikovat některý z procesních institutů. Zákonodárce nikde nebude schopen postihnout všechny možné případy jak pozitivním, tak i negativním přístupem a vyčleněním. Procesní aplikace tak působí dosti svázaně a nemotorně, jelikož nenabízí reálnou možnost faktické manipulace. V českém právu se jedná o jedinou limitaci tohoto rázu, a to spodní omezení hranic trestních sazeb na řízení o zločinu, z čehož jsou tedy vyloučeny řízení o přečinu. Tento prvek samozřejmě neabsentuje ani v slovenské právní úpravě. Slovenský zákonodárce tedy značným způsobem přizavřel dveře průchodu obratné manipulaci s trestnou činností, pro stíhání které lze benefity korunního svědka pachateli nabídnout a ve výsledku tedy i částečné možnosti získu požadovaných informací.

Naproti tomu užití neurčitěho právního pojmu, jako je „zájem společnosti“ se jeví jako velmi nebezpečné v tomto konkrétním případě. Neurčité právní pojmy jsou běžnou součástí právních řádů, jelikož poskytují ohebnou manipulaci s individuální skutečností, aniž by vymezovaly jevově přesné a předem definované

obsahy, nicméně se s nimi většinou setkáme ve správním právu.¹⁸⁴ Aplikace neurčitého právního pojmu v rámci trestního řízení je však v tomto konkrétním případě nešťastnou volbou, alespoň dle mého názoru. Obzvláště v kombinaci s rigidním a neohebným prvkem kazuistických výčtů se jedná o zvláštní protichůdný prvek. Prokurátorovi je opět svěřena plná možnost výkladu a aplikace neurčitého právního pojmu, tedy co se v daném případě myslím pod výrazem zájem společnosti. Nemluvě o tom, že samotná definice zájmu společnosti je jedním z nejtěžších příkladů pro výklad a aplikaci.

Samotný institut dočasného odložení vznesení obvinění dle § 205 trestného poriadku se jeví jako velmi nedokonalý a nadbytečný. Jak už jsem zmiňoval výše, jeho reálnou aplikaci si nelze dost dobře představit, jelikož tento procesní institut pouze ždímá korunního svědka na jeho informacích a na oplátku jen oslabuje jeho procesní i bezpečnostní postavení v rámci řízení.

Slovenský právní řád dále neposkytuje úpravu situace, jakým způsobem lze nakládat s výpovědí korunního svědka, který nedosáhne ani na jeden z uvedených benefitů.

Je možné pozorovat zásadní přenesení těžiště rozhodovacích pravomocí ze stádia trestního řízení před soudem do přípravného řízení, tedy do rukou prokurátora. Tento krok nemusíme považovat explicitně za nešťastný, jen by bylo dobré poskytnout jeho dostatečné zajištění ve formě přezkumu či vyššího dohledu jiné instance. Lze však shrnout, že hmotněprávní úprava českého práva je bez pochyby bezpečnější a jistější, byť možná o něco pomalejší variantou tohoto institutu v právním státě, kde o vině a trestu má rozhodovat nezávislý soud, nikoliv tedy státní zástupce či prokurátor.

Můžeme uzavřít tuto komparaci s přiznáním i vyšší míry kompaktnosti ve prospěch institutu spolupracujícího obviněného. Ten se těší z uceleného a explicitního zákonného ustanovení a současně je na něj přímo odkazováno i v jiných částech TR či TZ. Oproti tomu slovenská úprava nepředstavuje jednu unitu a jednotlivé možnosti postupu jsou značně fragmentovány.

3.2 Spolupracující obviněný z pohledu právní úpravy USA

Spojené státy americké jsou zemí s globálním rozsahem vlivu, nejsilnější světovou ekonomikou, celosvětovým vojenským i mocenským dosahem, a proto

¹⁸⁴ HENDRYCH, Dušan. *Neurčité právní pojmy*. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

není divu, že patří i k jednomu z nejvyhledávanějších a nejkompromitovanějších míst organizovaným zločinem. Organizovaný zločin se dostal do USA pravděpodobně spolu s italskou migrací v podobě příchodu jedné z nejznámějších mafií světa, a to sice *Cosa nostra*.¹⁸⁵ Ani Spojené státy tak nejsou výjimkou, budeme-li hovořit o snaze účinně a efektivně bojovat proti nejzávažnějším formám organizované kriminality. Na rozdíl od rozebírané české či slovenské právní úpravy, které lze škatulkovat buďto hmotněprávním či procesním charakterem, je právní pojetí Spojených států kombinací obou z nich. Mezi hlavní dva nástroje patří institut *Immunity from prosecution* a institut *Plea bargaining*.

Trestní právo disponuje hned několika možnostmi odklonů, jejichž variabilita se liší stát od státu. Jedním z takovýchto odklonů je *negotiated justice* neboli dohodnutá spravedlnost. Přestože by se mohlo na první pohled zdát, že rozhodnutí v trestní věci a finální výsledek obzvláště je ve výlučné pravomoci soudu, proces utváření tohoto výsledku řízení může být složen z několika koncensů jednotlivých subjektů.¹⁸⁶ Právě institut *Plea bargaining* je toho vlajkovým příkladem. Jedná se o případ vzájemné dohody mezi zástupcem státu, jež vznáší obvinění a osobou, proti níž toto obvinění směřuje. Dohoda se vztahuje ne výsledek trestního procesu, tedy primárně na výši trestu. Obviněný k takovému kroku přistupuje z pravidla v momentě, kdy proti němu existují nezvratné důkazy a jeho snahou je tedy co možná nejsilnější vylepšení procesní i hmotněprávní pozice. Obviněný v rámci této dohody explicitně přizná a popíše míru své viny, stejně tak poskytne důležité informace, které nadále mohou sloužit jako důkazní materiál v jiných kauzách, a jako protihodnota je mu poskytnuto domluvené snížení trestu či odstoupení od vznesení některého z obvinění.¹⁸⁷ Smysl a účel tohoto institutu je vcelku jasný. Jde o získání užitečných informací a současně o odlehčení soudní agendy a urychlení celého procesu. Ze stručně předestřenému popisu se může zdát, že se jedná o institut příbuzný k české právní úpravě institutu sjednání dohody o vině a trestu dle § 175a TR. Byť tomu některé společné aspekty nasvědčují a současně i důvodová zpráva zákonodárce uvádí, že inspirace pro konstrukci tohoto institutu do českého právního řádu pochází právě z práva Spojených států a *Plea bargaining*

¹⁸⁵ „Cosa nostra“ lze přeložit jako „Naše věc“. Jedná se o rozsáhlou zločineckou organizaci, původně ze Sicílie.

¹⁸⁶ ZŮBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení a jejich současná i budoucí klasifikace*. Trestněprávní revue, 2017, č. 3, s. 53-59, Zdroj: www.back-online.cz.

¹⁸⁷ VRÁBLOVÁ, Miroslava. *Několko poznámok k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohode o vine a treste*. Trestněprávní revue, 2007, č. 7, s. 192-196, Zdroj: www.back-online.cz.

obecně,¹⁸⁸ lze pozorovat zásadní odlišnosti. V první řadě, dohodu o vině a trestu nelze sjednat pro zvláště závažné zločiny, avšak institut Plea bargaining žádnou takovou limitaci neobsahuje. Dále pak v rovině práva USA může docházet ke kupčení, a dokonce záměně jednotlivých trestných činů, což samozřejmě v rámci českého práva nepřipadá v úvahu. Kupříkladu dozná-li se obviněný v rámci společné dohody k jistému činu, který by byl za normálních okolností kvalifikován jako těžké ublížení na zdraví, může státní zástupce vznést obvinění jen pro lehké ublížení na zdraví, čímž poskytne hmotněprávní benefici obviněnému.¹⁸⁹ Stejně tak může dojít k názoru, že obvinění není vůbec potřeba vznášet. Obviněný se tak může ve finále přiznat i k trestným činům, které nikdy nespáchal a jejich rozsah trestní sazby pouze odpovídá představě státního zástupce na spravedlivé potrestání obviněného. Oproti české právní úpravě disponuje státní zástupce Spojených států i pravomocí zamezení uložení maximálního možného trestu, a to opět výměnou za poskytnuté informace. Lze tedy pozorovat již zmíněnou kombinaci aspektů hmotněprávních i procesních. Objektivně lze tyto postupy podrobit značné kritice, jelikož se jedná o naprosto zásadní prolomení zásad spravedlivého procesu, čemuž neubírá ani potřeba schválení zmíněné dohody soudem, který ovšem přezkoumává pouze formu doznání a zdali tedy bylo poskytnuto dobrovolně, úplně a bez cizího nátlaku, ponechávaje již zbylý skutkový přezkum stranou. Státní zástupce má nepochybně mnohem silnější rozhodovací pozici, než kterou může disponovat soud. Neuvěřitelnou se jeví i míra použití tohoto institutu, jelikož v rámci trestních řízení v USA je k němu přistoupeno až v 90 % všech případů.¹⁹⁰ Teprve až v případě, kdy nedojde k vzájemné dohodě mezi státním zástupcem a obviněným, se přistoupí ke klasickému soudnímu řízení.¹⁹¹ Že se jedná o legitimní prostředek a řádný procesní institut potvrdil i Nejvyšší soud USA v případě Brady proti Spojené státy.¹⁹²

Druhým rozebíraným odklonem je institut *Immunity from prosecution*, což lze volně přeložit jako imunitu před obžalobou či imunitu z obžaloby. Tento institut

¹⁸⁸ JELÍNEK, Jiří. *Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící*. Bulletin advokacie, 2012, č. 10, s. 19-25, Zdroj: www.beck-online.cz.

¹⁸⁹ Jelikož se jedná pouze o ilustrační příklad, byly použity náhodné trestné činy dle TZ České republiky.

¹⁹⁰ BRŇÁKOVÁ, Simona, KORBEL, František. *Dohoda o vině a trestu*. Trestněprávní revue, 2008, č. 9, s. 271-274, Zdroj: www.beck-online.cz.

¹⁹¹ ŠTĚPÁN, Jan. *Některé rysy trestního řízení ve Spojených státech*. Právo a zákonnost, 1991, č. 5, s. 299.

¹⁹² ALSCHULER, W. A. *Plea Bargaining and Its History*. Columbia Law Review, 1979, vol. 79, no. 1, s. 6. In: ZÚBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení a jejich současná i budoucí klasifikace*. Trestněprávní revue, 2017, č. 3, s. 53-59, Zdroj: www.beck-online.cz.

Lze aplikovat v situaci, kdy obviněný proti sobě poskytne plnou výpověď a předloží sám proti sobě důkazy. Pokud tak učiní se současným informačním ziskem pro státního zástupce, může být jím takto podaná výpověď vyjmuta z použitelné roviny jako důkazu. Jedná se o evidentní kolizi s právní zásadou *nemo tenetur se ipsum accusare*, tedy nikdo není povinen sám sebe obviňovat.¹⁹³ Institut imunity z obžaloby má dvě formy užití. První variantou je takzvaná *Use immunity*, tedy účelová imunita, díky které nelze proti obviněnému aplikovat důkazy, které na sebe sám dobrovolně poskytl. Obsah výpovědi tedy zůstává z pohledu obviněného v bezpečné rovině, jelikož takto učiněná výpověď nemůže být použita proti němu. Současně však lze proti obviněnému použít jiné důkazy či prostředky, které se týkají stejného trestného činu, pro který je řízení proti obviněnému vedeno, avšak obviněný je neuvědl ve své výpovědi. Imunita je tedy poskytnuta pouze v dimenzionálním rozsahu samotné výpovědi obviněného. Druhou a podstatně silnější variantou je pak *Transactional immunity* neboli imunita transakční. Díky ní je obviněný chráněn před jakýmkoliv z trestných činů, pro které je proti němu řízení vedeno. Na rozdíl od účelové imunity teda nelze použít výpovědi neposkytnuté, avšak stále existující důkaz pro totožný trestný čin. Nic již nebrání k podání obžaloby pro jiný trestný čin, kterého se již podaná výpověď netýkala.¹⁹⁴ Je tedy patrné, že imunita transakční je mnohem širší a komplexnější, než jak je tomu v případě účelové imunity. Nicméně ani jedna z nich nechrání obviněného stoprocentní mírou. Současně lze tuto ochranu aplikovat pouze v případě, kdy státní zástupce dospěje v řízení před soudem k názoru, že tuto imunitu využije. Soud jinak nemá možnost sám benefit aplikovat. Jedná se o jistou paralelu k české právní úpravě, kdy pouze státní zástupce může v rámci obžaloby obviněného označit za spolupracujícího, aniž by k tomu existoval jakýkoliv přezkoumatelný právní nárok a současně tento krok musí následně posvětit i soud.

Institut spolupracujícího obviněného slouží v českém právu jako prostředek boje proti organizovanému zločinu a jiným závažným formám soustavné kriminality. Ve Spojených státech se ovšem jedná o prvek běžně užívaný v rámci trestního řízení. Není tedy přímo zamýšlen jako nástroj boje proti těmto druhům

¹⁹³ Právo Spojených států povětšinou neobsahuje právní zásady explicitně vyjádřené, nicméně s nimi i tak kalkuluje v rámci procesu. Některé právní zásady jsou pak obsaženy například v jednotlivých dodatcích Ústavy USA.

¹⁹⁴ Immunity: Immunity From Prosecution [online]. Law Library – American Law and Legal Information – Free Legal Encyclopedia. [cit. 30.9.2021]. Dostupné z: <https://law.jrank.org/pages/7489/Immunity-Immunity-from-Prosecution.html>.

trestné činnosti. Je nutné podotknout, že jakýkoliv odklon od standardního průběhu či formy řízení, aniž by se nutně muselo jednat explicitně o řízení trestněprávní, vyžaduje svoji míru opodstatnění, proporcionality a logiky. Nejsem si ovšem jist, jestli lze takto hovořit o dvou zmíněných institutech práva Spojených států. Je možné zaznamenat značnou míru kritiky k aplikaci těchto institutů z řad veřejnosti i odborníků a profesionálů. Nicméně můžeme jen stěží předpokládat, že by v blízkém časovém horizontu mohlo dojít k nějaké významné progresi. Právo anglosaské je již ze své podstaty právem rigidním, obyčejovým a zvykovým, ctící primární právní zásadu *Stare decisis* neboli setrvat na rozhodnutém. Přestože je tato zásada primárně užívána jako precedentní záležitost, aby podobné případy byly posuzovány a rozhodovány obdobně, ne-li přímo totožně, prvek zkosnatělé stability a neměnnosti je bezpochyby i symbolem pomalého vývoje, nebo bychom spíše mohli uvést nulové evoluce anglosaského práva.

Mimo tyto dva odklony obsahuje právo Spojených států i procesní institut *Cooperating agreements*, tedy dohody o spolupráci. Tento institut je bezpochyby nejbližší českému institutu spolupracujícího obviněného. V rámci těchto dohod o spolupráci poskytne obviněný relevantní informace státnímu zástupci a v případě, že se následně ty ukáží jako pravdivé a užitečné, státní zástupce sepiše podrobnou zprávu o jejich vzájemné spolupráci a následně ji předloží soudu, který by ji měl vzít v potaz jako signifikantní polehčující okolnost, která primárně povede k zásadnímu snížení trestu. Na rozdíl od předchozích odklonů však nevzniká přímá protekce vůči vlastnímu přiznání viny, které je obligatorní součástí spolupráce obviněného se státním zástupcem.¹⁹⁵

Pokud jsem v rámci porovnání slovenské právní úpravy hodnotil postupy jako nebezpečné nebo málo kontrolovatelné, v rámci práva Spojených států toto platí dvojnásob. V této rovině institutů se dostáváme do tak zásadního postavení státních zástupců v rámci trestního řízení, že jejich vůle přesahuje, alespoň dle mého názoru, zdravé meze pravomoci uvážení. Zároveň je nutné zmínit, že právní kultura angloamerického práva je zásadním způsobem odlišná od té kontinentální, stejně jako samotný mechanismus uvažování a právního myšlení lidí v něm žijících. To, co se může pro českého pozorovatele zdát značně nelogickým či nepřiměřením může být běžnou a upokojující praxí, kupříkladu právě v USA. Nicméně k plnému

¹⁹⁵ KANDALCOVÁ, Alena. *Institut spolupracujícího obviněného v komparativním pohledu* [online]. Dny práva 2016 – Days of Law 2016. Část X.: Meze a možnosti inspirace trestního řízení angloamerickými prvky. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 81-85. [cit. 30.9.2021]. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/dokumenty/39614>.

pochopení rozdílů a předmětné problematiky obecně by bylo potřeba mít komplexní orientaci v obou kulturách, a to po stránce jak právní, tak samozřejmě společenské.

4 Shrnutí, hodnocení a úvahy de lege ferenda

Začnu-li shrnutí a hodnocení tou nejzásadnější a ryze elementární otázkou, zdali má institut spolupracujícího obviněného smysl či je účelného ho ponechat v právním systému České republiky, odpověď z mé strany je bez váhání jednoznačná – ANO. Hodnocení soudců a státních zástupců, které se mi povedlo shromáždit v rámci dotazníkového šetření vykazuje taktéž poměrně vysokou míru obliby.¹⁹⁶ V rámci této práce jsem zkoumal zákonnou úpravu tohoto právního prostředku ze všech možných úhlů pohledu a vnímání a musím přiznat, že lze subjektivně i objektivně najít velké množství jeho aspektů, které je možné úspěšně kritizovat. Nicméně tento institut v českém právním řádu bez pochyby své místo nachází a při jeho vhodné a dokonalé aplikaci, kterou lze podrobit jistým změnám, viz níže, může stát dosáhnout značného přísunu informací, které mohou dopomoci k zvýšení bezpečnosti a stability právního systému a vlastně celkového života v České republice. Otázkou, kterou se tedy budu ve zbytku této kapitoly zabírat je, jakým způsobem by mohlo dojít k jeho vylepšení a frekventovanější aplikaci.

Jako první je možno se věnovat právě četosti užití a aplikace institutu. Z dotazníkového šetření vychází najevo prakticky jednohlasný názor, že užití tohoto institutu je velmi nízké, což do značné míry limituje možné vyšší hodnocení spolupracujícího obviněného jako celku. Problém je možno primárně spatřovat v nedostatečném povědomí a poučení pachatelů, kteří se často ani nedozvědí o možnosti, že tato vzájemná spolupráce s orgány činnými v trestním řízení existuje. Řešení se tedy nabízí ve formě lepšího proškolení a pobídnutí policistů, obhájců a státních zástupců, aby docházelo k vyšší aktivitě z jejich strany při nabízení aktivní spolupráce. K tomuto si dovoluji odcitovat jednoho z respondentů svého dotazníkového šetření, který uvedl, že *„samotné soudy toto (aplikační četnost) těžko ovlivní, je ale důležité, aby byli obvinění o této možnosti dostatečně poučováni, a to již v přípravném řízení a také to, aby i obhájci byli srozuměni s výhodností tohoto institutu pro klienty, což se ne vždy děje. Často je snaha zapírat do poslední kapky krve tou nejobvyklejší procesní taktikou.“*¹⁹⁷ Druhým bodem, který byl v rámci dotazníkového šetření často zmiňován je, aby byla vypuštěna podmínka „organizované skupiny“ dle § 178a odst. 1 písm. a) TŘ. S tímto se

¹⁹⁶ Na škále 1-10, přičemž 10 je nejlepší možné hodnocení a naopak 1 je hodnocení nejhorší, vyšla průměrná hodnota v šetření 6,09.

¹⁹⁷ Odpověď dotázaného soudce v rámci komunikace se státními zástupci a soudci na otázku: *Jakým způsobem by mohlo dojít k vyšší aplikační frekvenci institutu?*.

nemůžu nic než ztotožnit. Obligatoční požadavek organizované skupiny sám o sobě pouze limituje okruh trestných činů a současně i potencionální výše možného sběru informací. Odstraněním tohoto požadavku by se bezpochyby zvýšila možnost aplikace institutu.

Další možností zvýšení aplikační frekvence je rozšíření okruhu řízení o přečiny, nebo alespoň některé přečiny. V tomto případě se nejedná o element lidského faktoru ale o materiální aspekt institutu. V současné době lze institut spolupracujícího obviněného aplikovat pouze v řízení o zločinu. Jak jsem již rozebíral výše v rámci této práce, není dle mého názoru v rozporu se spravedlivostí ani jinými zásadami trestního řízení, aby tento okruh řízení doznal změn. Je vcelku logické, že nelze institut aplikovat při jakémkoliv trestném činu, jelikož by se vytratil smysl boje proti nejzávažnějším formám kriminality. Na druhou stranu, i pachatelé méně závažné formy trestné činnosti mohou disponovat užitečnými informacemi. Podle mé představy by mohlo dojít k modifikaci zákonné podmínky na řízení o trestných činech, kde zákon stanoví dolní hranici trestu odnětí svobody na minimálně dvě léta. Tím dojde k osekání méně závažných trestných činů, ale současně se okruh rozšíří pro možnost lepšího sběru informací. Tento můj názor opět podporuje značná část dotázaných respondentů v dotazníkovém šetření. Ve světle modifikací bych obdobnou změnu vnesl i do roviny hodnocení informací, jež spolupracující obviněný poskytl. Zde zatím zákon vyžaduje, aby se tyto informace týkaly pouze zločinů, nicméně dle mého názoru by vypuštěním této podmínky mohlo opět dojít k rozšíření operačních možností a současně prvek posouzení kontribuce ze strany státního zástupce zůstává nezměněn čili nároky na hodnocení výpovědi nejsou kompromitovány. Jakákoliv informace o spáchání kteréhokoliv trestného činu je pro spravedlnost a bezpečnost státu přínosnou.

Několikrát zmiňovaným úskalím je též nejistá pozice pachatele, jenž se zaváže ke spolupráci. Do poslední chvíle v rámci přípravného řízení není jasné, zdali dojde k jeho označení za spolupracujícího obviněného. Není přitom nic problematického ani komplikovaného vznést na státního zástupce primitivní požadavek povinnosti řádně a průběžně informovat obviněného o jeho procesním stavu. Státní zástupce by tak kupříkladu na požádání vysvětlil obviněnému, jakým způsobem průběžně hodnotí jeho spolupráci a zdali se označení za spolupracujícího jeví jako pravděpodobné. Lze spravedlivě požadovat, aby o takovýchto sděleních byl současně činěn průběžný záznam do spisu, aby se tak zamezilo situaci, kdy by státní zástupce vědomě a falešně ubezpečoval obviněného, že ho v rámci obžaloby

za spolupracujícího označí, byť ve finále by tak neučinil, aniž by k tomu byly dány momentální a zásadní důvody odchýlení se od takového stanoviska, jež bylo průběžně obviněnému uváděno. Tím by vznikl prvek kontroly a kontinuity spolupráce státního zástupce s obviněným.

S ohledem na posílení a zlepšení bezpečnosti pozice obviněného by současně mělo dojít k uzákonění požadavku písemné protokolace včetně podpisů obou stran o všech úkonech a krocích spolupráce mezi státním zástupcem a obviněným.¹⁹⁸ Zákon vyžaduje písemný podpis obviněného, že souhlasí s označením za spolupracujícího, nicméně informace jím sdělené již nepodléhají žádné kontrole či zápisu, stejně jako vzájemná komunikace se státním zástupcem. Myšlenka tohoto kroku spočívá hlavně v posílení rozhodovací pozice soudu, kterému by byl předložen kompletní protokolový zápis o jakékoliv spolupráci a kontribuci obou stran, včetně všech poskytnutých informací. Opomenou-li tedy posílení pozice a jistoty obviněného, dostane se soudu mnohem komplexnější podkladné dokumentace, na základě které, pak může následně hodnotit a rozhodovat.

Osobě spolupracujícího obviněného by dozajista slušela i zvýšená míra ochrany. Tím je myšlena ochrana fyzická a faktická od negativních vlivů z okolí vůči němu samému. Současné právní úpravy neposkytují dostatečnou protekci vůči spolupracujícím obviněným, jelikož nekalkulují a neoperují se specialitou řízení, v nichž figuruje organizovaný zločin. Bohužel se v tomto případě uchýlím toliko k negativní kritice, aniž bych byl schopen představit jakékoliv možné konstruktivní řešení. Snad jedinou výjimkou je zřízení samostatných věznic či jejich částí pro osoby odsouzené se statutem spolupracujícího obviněného, jak je již ostatně zmiňováno výše v rámci této práce.

Nejvýraznějším zásahem do současné právní úpravy, kterou v rámci svých postřehů a názorů na tomto místě odprezentuji, je bezpochyby rozšíření rozhodovacího ohniska o přiznání institutu spolupracujícího obviněného. Obviněného může za spolupracujícího označit pouze státní zástupce. Nicméně jak bylo již v rámci této práce rozebíráno, nemožnost přezkumu tohoto rozhodnutí zakládá pochyby o legitimní aplikace institutu. To vše by mohlo být vyřešeno, kdyby bylo soudu přiznáno právo samostatného uvážení a možnosti aplikace institutu. Soud má prozatím pouze možnost rozhodnutí státního zástupce potvrdit

¹⁹⁸ Tím je samozřejmě myšleno pouze v rámci kroků, které spadají pod institut spolupracujícího obviněného.

či jako rozporující element přiznání pozitivně právních benefitů obviněnému upřít. Tento krok by byl bezpochyby kladně podpořen mým již vyjádřeným požadavkem předložení plně zaprotokolované komunikace a spolupráce mezi obviněným a státním zástupcem. Obdobně jako státní zástupci a soudci z dotazníkového šetření nejsem zastáncem změny v přenesení rozhodovací pravomoci ze státního zástupce na soud, leč o rozšíření této pravomoci na oba orgány činné v trestním řízení již ano. Soud tak může představovat první neformální kontrolní instanci rozhodnutí státního zástupce. Proti rozhodnutím oběma z těchto orgánů by současně měla být přípustná stížnost. Ve svých názorech nejsem zcela rozhodnut, zdali by se o přiznání či zamítnutí statusu spolupracujícího obviněného mělo vydávat samostatné rozhodnutí, pravděpodobně formou usnesení, či by se jednalo toliko o procesní úkon v rámci řízení. S největší pravděpodobností bych se přikláněl na stranu vyčlenění takového rozhodnutí mimo centrální linku trestního řízení. Proti němu by pak byla přípustná samostatná stížnost. Lze si tedy kupříkladu představit, že by obviněný mohl podat stížnost pouze ve věci rozhodnutí o nepřiznání statusu spolupracujícího obviněného. V případě úspěšné stížnosti by tudíž došlo k založení pochybností o spravedlivém průběhu řízení, což by mohlo vyústit v důvod pro obnovu řízení dle § 277 TR a následujících. V případě včlenění rozhodnutí o přiznání statusu spolupracujícího obviněného do rámce trestního řízení by tím mohl být kupříkladu založen odvolací důvod, například tedy postup dle § 258 TR.

Všechny doposavad uvedené změny jsou svým charakterem příznivé pro osobu spolupracujícího obviněného, nicméně v případě nejvyššího benefitu, tedy upuštění od potrestání by měla být dle mého názoru zpřísněna zákonná díkce z těžkého ublížení na zdraví na ublížení na zdraví. Tato mnou navrhovaná změna tedy představuje přitěžující okolnost a ztěžující podmínku pro aplikaci institutu spolupracujícího obviněného. Dle současné právní úpravy může dojít u spolupracujícího obviněného k upuštění od potrestání nezpůsobil-li úmyslně těžkou újmu na zdraví. Je potřeba si uvědomit, že zájem státu na boji proti organizovanému zločinu je poněkud jiný, než je standardní ochrana společnosti, kterou trestní právo představuje a zastupuje. Jelikož tento institut dopomáhá státu s efektivnějším dopadáváním a postihem závažných forem kriminality, připadá mi vcelku na místě představit i jistou ochranu společnosti jako takové. Charakterově je způsobení úmyslné újmy na zdraví zcela zásadně odlišné než kupříkladu hospodářská kriminalita. Tím teď ovšem není přistupováno k posuzování závažnosti jednotlivých trestných činů, ale k demonstraci rozdílné typologie pachatele a jeho

trestné činnosti. Způsobení úmyslné újmy na zdraví je zcela jiný případ, než působnost či včlenění do určitého druhu dlouhodobé a organizované trestné činnosti. Z těchto důvodů se domnívám, že pro aplikaci hierarchicky nejsilnějšího benefitu by měla být požadována absolutní absence jakékoliv formy úmyslné újmy na zdraví.

Vezmeme-li v potaz vše z výše uvedeného a vložíme-li takto zmíněné návrhy úprav a změn do současného znění § 178a TR, nové aktualizované znění paragrafu o spolupracujícím obviněném by mohlo vypadat následovně:

Spolupracující obviněný

(1) V řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s dolní hranicí trestní sazby nejméně dva roky, může státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu označit obviněného za spolupracujícího, jestliže obviněný,

a) oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění trestného činu a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,

b) dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a

c) prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný, a považuje-li předseda senátu nebo státní zástupce takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.

(2) Proti usnesení o označení za spolupracujícího obviněného je přípustná stížnost, která má odkladný účinek. O stížnosti rozhoduje nejbližší nadřízený orgán.

(3) Pokud spolupracující obviněný nespáchal trestný čin, který je závažnější než trestný čin, k jehož objasnění přispěl, jestliže se nepodílel jako organizátor nebo návodce na spáchání trestného činu, k jehož objasnění přispěl, pokud jím nezpůsobil úmyslně újmu na zdraví nebo smrt a pokud nejsou důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody (§ 59 trestního zákoníku), může státní zástupce v obžalobě navrhnout a v řízení před soudem předseda senátu aplikovat upuštění od potrestání, pokud to považuje za nezbytné s ohledem na všechny okolnosti, zejména vzhledem k povaze trestného činu uvedeného v doznání

obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal, k míře, v jaké může spolupracující obviněný přispět k objasnění trestného činu, k významu jeho výpovědi pro dané trestní řízení s ohledem na shromážděné důkazy, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil.

(4) Před tím, než státní zástupce obviněného označí jako spolupracujícího vyslechne ho zejména k obsahu oznámení a k jeho doznání. Obviněného také vyslechne k tomu, zda si je vědom důsledků svého postupu. Před výslechem státní zástupce obviněného poučí o jeho právech, o podstatě označení za spolupracujícího obviněného, o povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v odstavci 1 a také o tom, že jakmile obviněný v přípravném řízení nebo v řízení před soudem poruší své závazky nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného. O tomto poučení a souhlasu obviněného se sepíše písemný protokol, který se i s jeho podpisem založí do spisu.

(5) Obviněný má právo v kterékoliv fázi trestního řízení znát stav svého postavení v rámci označení za spolupracujícího. Státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu je povinen tuto informaci na požádání poskytnout, o čemž se provede zápis do spisu. O tomto právu musí být obviněný náležitě poučen.

(6) Veškerá komunikace mezi státním zástupcem a obviněným, stejně jako informace obviněným poskytnuté musejí být průběžně protokolovány. Obviněný se k nim může kdykoliv vyjádřit, přičemž jeho souhlas s pravostí a úplností protokolu či případné námitky vůči němu budou i s jeho podpisem zaznamenány do spisu.

(7) Pokud trestní stíhání spolupracujícího obviněného skončí dříve než trestní stíhání ostatních osob za trestný čin, k jehož objasnění se zavázal, vztahují se jeho povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v odstavci 1 i na další průběh trestního řízení proti takovým osobám; porušení tohoto závazku může být důvodem pro povolení obnovy řízení v neprospěch spolupracujícího obviněného. O tom je třeba spolupracujícího obviněného poučit.

Závěr

Stará zájmová teorie římského právníka Ulpiana¹⁹⁹, podle které lze rozlišovat soukromé právo od práva veřejného nám říká, že jedná-li se o zájem jednotlivce, jedná se o právo soukromé a jde-li naopak o zájem státu, jde o právo veřejné. Opustíme-li rovinu veřejného a soukromého práva a vypůjčíme-li si východisko této teorii pro institut spolupracujícího obviněného, zjistíme, že při jeho aplikaci dochází k naplnění zájmu jak jednotlivce, tak i státu. Přes jisté nedostatky současné právní úpravy tak, jak jsou rozebírány výše v rámci této práce, je zřejmé, že se jedná o institut velmi užitečný. Je tedy bez větších rozporů jasné, že jeho udržení se v právním řádu je více než předmětné. Svědčí o tom i mezinárodní snaha o ukotvení těchto nástrojů boje proti organizované kriminalitě do jednotlivých právních řádů, například států Evropské unie.

V rámci úvodu do této práce jsem si jako jeden ze svých cílů vytyčil provedení analýzy institutu spolupracujícího obviněného a zdali, popřípadě jak, je jeho báze či aplikace v rozporu se základními zásadami českého trestního řízení. Dle svého osobního názoru i objektivních rozborů mi nezbyvá než konstatovat, že se jedná o prostředek plně legitimní, aniž by zasahoval do konceptu spravedlivého procesu, samozřejmě za dodržení všech procesních i hmotněprávních pravidel. Tento svůj závěr mohu opřít i o květnatou judikaturu NSS či ÚS, které se v těchto souvislostech několikrát opakovaně vyjadřovali s akceptací a deklarací legitimacy využití institutu spolupracujícího obviněného.

Přestože každý stát v rámci své suverenity práva zaopatřuje a upravuje právní poměry a rámce tohoto institutu podle svého, a není tedy k podivu, že se lze setkat s různými úpravami a modifikacemi tohoto institutu v jiných právních řádech, základní koncept zůstává vždy stejný, a to sice zvýhodnění spolupracujícího pachatele za cenu zisku cenných informací a v mnohých případech i jakousi záchrannou brzdou v momentě důkazní nouze. Institut spolupracujícího obviněného se těší poměrně značné popularitě a oblibě a nezbyvá než doufat, že tomu tak zůstane i nadále.

V momentě počátků tvorby této práce jsem byl toho přesvědčen, že se jedná o institut využívaný mnohem více. Až při rozboru odpovědí respondentů mého dotazníkového šetření jsem byl obeznámen s realistickým stavem procesní

¹⁹⁹ 170 n. l. – 228 n. l.

aplikace. Z této pozice jsem tak velmi vděčný za všechny odpovědi a poznatky od soudců a státních zástupců, s kterými jsem mohl pracovat, protože krom velmi užitečných a podkladných informací mi současně poskytli i bližší vhled do dané problematiky.

V současné době můžeme pozorovat stále větší a silnější splývání jednotlivých právních kultur s ohledem na globalizaci dnešního světa. S tím přichází i pronikání jednotlivých institutů, jako je třeba spolupracující obviněný. Další z takových případů je bezpochyby dohoda o vině a trestu dle § 175a TR. V blízké budoucnosti očekávám zachování, ne-li dokonce akceleraci tohoto nastaveného trendu. Právo je živý mechanismus a musí pružně reagovat na vývoj společnosti a sociálních poměrů. Institut spolupracujícího obviněného toho není výjimkou. Zákonodárce bude bezpochyby muset řešit značné změny v rámci trestního procesu i samotné hmoty trestního práva.

Cíl, který jsem si pro tuto diplomovou práci stanovil jako nejdůležitější a na prvním místě bylo zhodnocení současné právní úpravy a poskytnutí případných možností její aktualizace či zdokonalení. Právní úpravu jsem podrobil podrobnému analytickému rozboru s ohledem na jazykovou, aplikační, hmotněprávní i teleologickou rovinu. Svě jednotlivé závěry, poznatky a průběžná hodnocení jsem prezentoval již v rámci jednotlivých kapitol či podkapitol práce a snažil se přijít na konkrétní možnosti řešení. Mým finálním výstupem je predestření možné novelizace současného znění § 178a o institutu spolupracujícího obviněného. Mnou nabízené stanovisko není jen návrhem subjektivních postojů vůči aktuální právní úpravě. Jedná se v první řadě o intenzivní právní rozbor, četnou komparaci jednotlivých názorů aprobovaných autorů, sledování proudu české i zahraniční judikatury, syntéza teoretických záměrů a reálných aplikačních úskalí, porovnávání institutu z pohledu státu či orgánů činných v trestním řízení ale současně i z pohledu samotné osoby spolupracujícího obviněného a dopadů a následků nejen vůči jeho osobě. Opět se musím s pokorou a díky odkázat na respondenty mého dotazníkového šetření, jelikož až v momentě jejich spolupráce s mojí osobou mi byla umožněna reálná konjunkce teoretických východisek s aplikační praxí.

Před zákonodárcem stojí tedy tři hlavní spektra úprav a novelizací, s kterými bude potřeba se v budoucnu zaobírat. V první řadě se jedná o vývoj trendu organizovaného zločinu. Ten jako takový se bude bezpochyby měnit a utvářet stále odlišnými způsoby a to tak, aby se, pokud možno, co nejvíce vymanil z postihu a dosahu spravedlnosti. Je tedy ponecháno na odpovědnosti zákonodárce, aby

sledoval tyto přeměny a patřičně a účinně na ně reagoval. Dále je potřeba věnovat pozornost problematice osoby spolupracujícího obviněného, jelikož mu není poskytnuto dostatečné ochrany a bezpečného zázemí, jak již bylo rozebíráno v rámci práce. Úkolem zákonodárce je tedy přijít na způsob zabezpečení těchto osob a poskytnout jim tak klid a jistý prostor pro jejich spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. V neposlední řadě je potřeba vyřešit problém velmi nízké aplikační frekvence. Institut, byť dobrý, který však není využíván je ve své podstatě institutem špatným. Hledisek a aspektů, jakým způsobem lze dosáhnout vyřešení tohoto druhu problému je opravdu mnoho, viz výše. Práce zde začíná u samotných osob policistů až po zákonnou úpravu samotného institutu.

Seznam použité literatury

Odborné publikace

- CAMPBELL, Henry a kol. *Blackův právníký slovník*. 6. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1993, ISBN 80-85605-23-6.
- FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, ISBN 978-80-7598-306-0.
- HENDRYCH, Dušan. a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-059-1.
- HRABÁLEK, Martin a kol. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, ISBN 978-80-210-4438-8.
- MARINI, Michael. *Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka*. Praha: Linde, 2008, ISBN 978-80-7201-732-4.
- NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní*. Praha: Naše vojsko, 1995, ISBN 80-206-0472-3.
- STOČESOVÁ, Simona a Helena VÁLKOVÁ, ed. *Nad institutem korunního svědka: sborník příspěvků z odborného semináře: 6. února 2003 v Plzni*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003. ISBN 80-7082-982-6.
- ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-428-5
- ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád I, II, III*. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0.

- ŠMÍD, Tomáš, KUPKA, Petr. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011, ISBN 978-80-210-5618-3.

Soudní rozhodnutí

- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 3.3.2009 ve věci Atanasov proti Bulharsku, stížnost č. 20309/02.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26.3.1996 ve věci Doorson v. Nizozemí, stížnost č. 20524/92.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23.4.1997 ve věci Van Mechelen a další proti Nizozemí, stížnost č. 12363/93.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28.3.2002 ve věci Birutis a ostatní proti Litvě, stížnost č. 47698/99.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 3.3.2009 ve věci Atanasov proti Bulharsku, stížnost č. 20309/02.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25.5.2004 ve věci Cornelis proti Nizozemsku, stížnost č. 994/03.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27.1.2004 ve věci Lorse proti Nizozemsku, stížnost č. 44484/98.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27.1.2004 ve věci Verhoek proti Nizozemsku, stížnost č. 54445/00.
- Nález Ústavního soudu ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 3525/16.
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. 3. 1999, sp. zn. III. ÚS 210/98.

- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 11. 1999, sp. zn. III. ÚS 95/99.
- Nález č. 214/1994 Sb., Ústavního soudu České republiky ze dne 12. října 1994 ve věci návrhu na zrušení ustanovení § 55 odst. 2, ustanovení vyjádřeného v § 74 odst. 1 slovy - (§ 68, 69, 72, 73, 73a), s výjimkou rozhodnutí o jejím prodloužení (§ 71 odst. 2, 5), - a ustanovení § 209 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Usnesení Ústavního soudu z 13.3.2014, III. ÚS 859/13.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. III. ÚS 868/13.
- Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 17. 10. 1978, sp. zn. Tpjf 68/77.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 18. 7. 1985, sp. zn. 11 To 51/85.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28. 5. 1976, sp. zn. 4 To 13/76.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. 6 Tz 6/2018.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. 6 Tz 6/2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2010, sp. zn. 11 Tdo 297/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. 7 Tdo 1472/2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2015, sp. zn. 8 Tdo 661/2015-62.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 3 Tdo 1473/2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1315/2012.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. 7 Tdo 1026/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1602/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2012, sp. zn. 5 Tdo 280/2012.
- Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 9. 9. 1994, sp. zn. 3 To 322/94.

Právní předpisy

- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.
- Zákon č. 141/1961 Sb. před nabytím účinnosti zákona č. 193/2012 Sb. zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících (Sdělení č. 209/1992 Sb.).
- Sdělení č. 75/2013 Sb. m. s. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.

- Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky.
- Zákon č. 555/1992 Sb., České národní rady o Vězeňské a justiční stráži České republiky.
- Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok.
- Zákon č. 300/2005 Z. z, Trestný zákon.

Odborné články

- ALSCHULER, W. A. *Plea Bargaining and Its History*. Columbia Law Review, 1979, vol. 79, no. 1, s. 6. In: ZŮBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení a jejich současná i budoucí klasifikace*. Trestněprávní revue, 2017, č. 3, Zdroj: www.back-online.cz.
- BRŇÁKOVÁ, Simona, KORBEL, František. *Dohoda o vině a trestu*. Trestněprávní revue, 2008, č. 9, Zdroj: www.beck-online.cz.
- BUDAYOVÁ, Lucie. *Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného a návrhy k jejímu zvýšení*. Bulletin advokacie, 2017, č. 11, Zdroj: www.beck-online.cz.
- COUFALOVÁ, Bronislava. *Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku*. Bulletin advokacie, 2009, č. 10, Zdroj: www.beck-online.cz.

- FRYŠTÁK, Marek. *Procesní postavení svědka (poškozeného) a jeho výslech v přípravném řízení*. Trestněprávní revue, 2014, č. 10, Zdroj: www.beck-online.cz.
- GOJDIČIAR, Vladimír. *Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitútu spolupracujúceho obviněného*. Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika, 2012, Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravnialternativy/GajdicarVladimir.pdf.
- JELÍNEK, Jiří. *Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící*. Bulletin advokacie, 2012, č. 10, Zdroj: www.beck-online.cz.
- KANDALCOVÁ, Alena. *Institut spolupracujícího obviněného v komparativním pohledu*. Dny práva 2016 – Days of Law 2016. Část X.: Meze a možnosti inspirace trestního řízení angloamerickými prvky. Brno: Masarykova univerzita, 2016. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/dokumenty/39614>.
- MICHORA, Zdeněk. *Expanzivní oportunita v kontextu rekodifikace trestního procesu a spolupracující obviněný*. Trestněprávní revue, 2017, č. 1, Zdroj: www.beck-online.cz.
- MICHORA, Zdeněk. *Ochrana spolupracujícího obviněného*. StZ. – Státní zastupitelství (Wolters Kluwer), 2017, č. 4, Zdroj: www.aspi.cz.
- NETT, Alexander. *Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy*. In: Dny práva 2010: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/01_aktualni.html.
- PELEŠKA, J., VYCHODIL, M. *Poznámky k ochraně svědka v trestním řízení*. Trestní právo, 1998, č. 5, Zdroj: www.beck-online.cz.

- POLÁK, Peter. *Svedok v trestnom konaní v plynutí času*. Zdroj: www.aspi.cz.
- ŘEHÁČEK, Jan. *Mlčeti zlato aneb spoluprací se státním zástupcem k přísnějšímu trestu*. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 2, Zdroj: www.beck-online.cz.
- SCHRAMHAUSER, Jan. *Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou*. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, Zdroj: www.beck-online.cz.
- SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František. *K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků*. *Trestněprávní revue*, 2003, č. 2, Zdroj: www.beck-online.cz.
- ŠÍDOVÁ, Dagmar. *Organizovaná skupina a odpovědnost za zavinění*. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, Zdroj: www.beck-online.cz.
- ŠIMEK, Filip. *Následky vyloučení věci spolupracujícího obviněného ze společného řízení*. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 11-12, Zdroj: www.beck-online.cz.
- ŠTĚPÁN, Jan. *Některé rysy trestního řízení ve Spojených státech*. *Právo a zákonnost*, 1991, č. 5, ISSN 1210-0900.
- ŠTURMA, Pavel. *ESLP: Odsouzení na základě výpovědi anonymních svědků*. *Evropské právo*, 1997, č. 3, Zdroj: www.beck-online.cz.
- VANTUCH, Pavel. *K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi*. *Trestní právo (Wolters Kluwer)*, 2012, č. 7, Zdroj: www.aspi.cz.

- VANTUCH, Pavel. *Nový zákon o ochraně svědka a dalších osob a boj s organizovaným zločinem*. Právní rozhledy, 2001, č. 8, Zdroj: www.beck-online.cz.
- VANTUCH, Pavel. *Spolupracující obviněný po novelizaci provedené zákonem č. 139/2012 Sb.* Trestní právo, 10/2012, Zdroj: www.aspi.cz.
- VARENINOVÁ, Sandra. *Vztah institutu spolupracujícího obviněného a zásady zákazu sebeobviňování v trestním řízení*. Trestní právo. Právnická fakulta UP v Olomouci, 2018, č. 4. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/253856/1/2?vtextu=spolupracuj%C3%ADc%C3%AD%20obvin%C4%9Bn%C3%BD#lema0>.
- VRÁBLOVÁ, Miroslava. *Niekoľko poznámok k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohode o vine a treste*. Trestněprávní revue, 2007, č. 7, Zdroj: www.back-online.cz.
- ZŮBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení a jejich současná i budoucí klasifikace*. Trestněprávní revue, 2017, č. 3, Zdroj: www.back-online.cz.

Ostatní zdroje

- Policie České republiky, 2020 [online]. *Co je organizovaný zločin*. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-organizovany-zlocin.aspx>.
- Úřad vlády: *Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb. o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku*, č. 41/2009 Dz.
- Vláda: *Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony*, č. 193/2012 Dz. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=510>.

- Nejvyšší státní zastupitelství ČR. *Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství ze dne 17. 9. 2014*, sp. zn. 1 SL 114/2014.
- Policie České republiky, Útvar speciálních činností SKPV, 2021 [online]. *Krátkodobá ochrana – otázky a odpovědi*. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kratkodoba-ochrana-otazky-a-odpovedi.aspx>.
- Immunity: Immunity From Prosecution [online]. Law Library – American Law and Legal Information – Free Legal Encyclopedia. Dostupné z: <https://law.jrank.org/pages/7489/Immunity-Immunity-from-Prosecution.html>.

Abstract

This diploma thesis is being written on the topic of Institute of cooperating accused. This institute has been incorporated into the Czech legal system in 2010 after several unsuccessful attempts. The current legal regulation of the institute can be found in § 178a of the Criminal Procedure Code and other directly associated paragraphs.

This thesis is divided into 4 subsequent chapters. Chapter 1. presents problematics of nomenclature of this institute, so as its development, and the phenomenon of organized crime. The second chapter is focused on a detailed analysis of the institut and the process application. The third chapter is devoted to a comparison of the Czech form of the institute and foreign legislation. The last part presents the considerations and final ideas for improving the institute and its likely future development.

The basic principle and idea of this institute is the fight against organized crime with the help of its own participants. The accused is offered the opportunity to cooperate, for which, if several conditions are met, he may be rewarded with a lower sentence, better approach in criminal proceedings or even waiver of punishment. In return, law enforcement authorities obtain a great amount of information, which cant han be used in the fight against organized crime.

The main goals and aims of this work are a detailed analysis of the legal regulation of the Institute of cooperating accused, evaluation of possible conflicts with the basic principles of Czech criminal proceedings, its effective comparison and connection of the the theoretical level with the application practice. The most important contribution lies in the presentation of possible amendments and adjustments.

The diploma thesis draws on publicly available resources. A questionnaire survey among judges and prosecutors has become a very important source as well because of their practical ideas from the daily practice.